

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Νικόλαος Κ. Χουρσαλάς
Πτυχιούχος Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Στη Διοίκηση
Επιχειρήσεων – Μάνατζμεντ Τουρισμού

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πανεπιστήμιο Πειραιά

2005

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται μια ενδελεχής και ουσιαστική ανάλυση των αναπτυξιακών προοπτικών του τουρισμού στο νομό Κορινθίας, στο πλαίσιο του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντός του και των σύγχρονων διαρθρωτικών παρεμβάσεων που γίνονται σε αυτά προκειμένου η Κορινθία να αποτελέσει σύγχρονο πόλο έλξης για αλλοδαπά και ημεδαπά ρεύματα επισκεπτών.

Στην παραπάνω ανάλυση κρίθηκε απαραίτητη μια γενική επισκόπηση σημαντικών μακροοικονομικών, τουριστικών μεγεθών του ευρωπαϊκού, μεσογειακού και ελληνικού τουρισμού, όπως παρατίθενται στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια της μελέτης. Τα βασικά μεγέθη τα οποία συγκρίνονται και αναλύονται είναι οι αφίξεις τουριστών, η εισροή συναλλάγματος, η ξενοδοχειακή δυναμικότητα, τα μέσα μεταφοράς και οι μελλοντικές τάσεις του τουριστικού προορισμού.

Αυτή η επισκόπηση μας επέτρεψε να συγκροτήσουμε μια σφαιρική άποψη για τη διάρθρωση και την προοπτική του τουριστικού κλάδου, προκειμένου να αξιολογήσουμε με αντικειμενικότητα τους τουριστικούς πόρους του νομού Κορινθίας και να επισημάνουμε με ακρίβεια τα προβλήματα που αποτελούν τροχοπέδη για την περαιτέρω ανάπτυξή του.

Στο κεφάλαιο πέντε παρουσιάζεται ο εναλλακτικός τουρισμός ως η νεωτεριστική τάση του κλάδου, όπως διαμορφώθηκε από αλλαγές που σημειώθηκαν στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό περιβάλλον σε παγκόσμια κλίμακα. Η Κορινθία για να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της ως τουριστικός προορισμός οφείλει να «συμεκτιμήσει» τη νέα αυτή τάση, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη η φυσική ποικιλομορφία της, η οποία προσφέρει ιδεατή διέξοδο στις βασικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Αντιλαμβανόμενοι τις προοπτικές του ελληνικού τουρισμού σε συνολικό επίπεδο τα προσεχή χρόνια και παραθέτοντάς τες στο έκτο κεφάλαιο αυτής της μελέτης καταλήγουμε σε μια αντικειμενική αξιολόγηση του νομού Κορινθίας ως τουριστικός προορισμός. Στο έβδομο, λοιπόν, κεφάλαιο παρέχονται υλοποιήσιμες προτάσεις και σύγχρονες ελπιδοφόρες λύσεις για την

επικοδομητικότερη αξιοποίηση των μέσων που διατίθενται προς ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής κίνησης του νομού. Οι προτάσεις στηρίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, την πολιτική θεσμοθέτηση, βασικότερα όμως στον άμεσο και γόνιμο συντονισμό των κινήσεων όλων των αρμόδιων φορέων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Επιθυμώ να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου, για την υλική και ηθική συμπαράσταση που μου έδειξε καθ'όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Επίσης ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σ.Καρβούνη για την επιστημονική συνεργασία, την καθοδήγηση και τη στήριξή του καθ'όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1.1 Ορισμός τουρισμού.....	11
1.2 Βασικά μεγέθη του παγκόσμιου τουρισμού	12
1.3 Προβλεπόμενες Τάσεις.....	18
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	24
2.1 Τα Μακροοικονομικά μεγέθη του Ευρωπαϊκού τουρισμού.....	24
2.2 Συνοπτική εικόνα του ευρωπαϊκού τουρισμού	24
2.3 Μελλοντικές Τάσεις του Ευρωπαϊκού Τουρισμού	26
2.4.1 Ο Μεσογειακός Τουρισμός	27
2.4.2 Χαρακτηριστικά Προσφοράς & Ζήτησης Τουριστικών Υπηρεσιών του Μεσογειακού Τουρισμού.....	29
2.4.3 Η Εποχικότητα του Μεσογειακού Τουρισμού.....	33
2.4.4 Οι Μελλοντικές Προοπτικές του Μεσογειακού Τουρισμού	36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	38
3.1 Γενικά στοιχεία.....	38
3.2 Εποχικότητα	40
3.3 Το προφίλ του ελληνικού τουρισμού.....	46
3.4 Μακροοικονομικά Μεγέθη.....	48
3.5 Φορείς τουριστικής πολιτικής.....	49
3.6 Προγράμματα για τη βελτίωση της Ποιότητας του τουριστικού προϊόντος	55
3.7 Τουρισμός και Περιβάλλον.....	57
3.8 Άξονες τουριστικής πολιτικής.....	57
3.9 Πρωτοβουλίες και δράσεις.....	59
3.10 Οι τουριστικές επιχειρήσεις και το περιβάλλον.....	60
3.11 Πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα ελληνικού τουριστικού προϊόντος.....	62
3.12 Οι Προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΑΔΑ	69
4.1 Γενικά στοιχεία	69
4.2 Συνεδριακός τουρισμός	71
4.3 Αγροτουρισμός	72
4.4 Οικοτουρισμός	73
4.5 Ορεινός τουρισμός	73
4.6 Χειμερινός τουρισμός	75
4.7 Θαλάσσιος τουρισμός	76
4.8 Τουρισμός υγείας-Ιαματικός τουρισμός	77
4.9 Πολιτιστικός τουρισμός	79
4.10 Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού	79
4.10.1 Αθλητικός τουρισμός	79
4.10.2 Ναυταθλητικές και θαλάσσιες δραστηριότητες	80
4.10.3 Πάρκα αναψυχής	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : Η ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΣΑΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	83
5.1 Γενικά στοιχεία	83
5.2 Οικονομικό-κοινωνικά στοιχεία	90
5.3.1 Ξενοδοχειακή υποδομή	91
5.3.2 Πληρότητα	92
5.3.3 Αφίξεις, Απασχόληση, Έσοδα	93
5.4 Αρχαιολογικά μνημεία και ιστορικοί τόποι στο νομό	93
1. Ηραίον	93
2. Ισθμός-Διολκός-Ίσθμια	93
3. Αρχαίο λιμάνι Κεγχρεών	94
4. Αρχαία Κόρινθος	94
5. Αρχαία Τενέα	95
6. Αρχαία Νεμέα	95
7. Αρχαία Σικυώνα	95
8. Πελλήνη	95
9. Φενεός	95
10. Στυμφαλία	96
11. Μαύρα λιθάρια	96
12. Αρχαίες Κλεωνές	96
13. Αρχαία Φλιασιά	96
5.5 Ιαματικές πηγές-Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους	98
5.6 Καζίνο Λουτρακίου	99
5.7 Τα διαρθρωτικά προβλήματα	99
5.8 Δυνατότητες ανάπτυξης	100
5.9 Προσέλκυση επενδύσεων	104

5.10 Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης	105
5.11 Οδικές μεταφορές	105
5.12 Αστικές αναπλάσεις – Πολεοδομικές επεμβάσεις	106
5.13 Ανάδειξη αρχαιολογικών μνημείων – ιστορικών τόπων – πολιτιστικών μνημείων.....	106
Η αξιοποίηση αρχαιοελληνικού και προελληνικού οικισμού Τιάνης.....	107
5.14 Πολιτιστικές εκδηλώσεις.....	107
5.15 Συμπέρασμα.....	107
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	109

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1 : Οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί.....	14
Πίνακας 1.2 : Η συμμετοχή του τουρισμού στο Α.Ε.Π και την απασχόληση	14
Πίνακας 1.3: Πρόβλεψη Τουριστικών Αφίξεων κατά Περιοχή	19
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2: Συγκέντρωση ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα-ανταγωνιστές,2000	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 : Εξέλιξη αφίξεων και κλινών,Ελλάδα-ανταγωνιστές,1990-2000 (Αφίξεις σε ' 000').....	31
Πίνακας 2.5 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις κατά τη χειμερινή περίοδο,1975-1995.....	34
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6 : Μηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα & ανταγωνιστές, 2000.	34
Πίνακας 3.1 : Εξέλιξη αφίξεων (1998-2000)	38
Πίνακας 3.2 : Η ξενοδοχειακή προσφορά κατά το 1990	39
Πίνακας 3.3 : Η ξενοδοχειακή προσφορά κατά το 2000	39
Πίνακας 3.4 : Μέσο μέγεθος ξενοδοχειακών μονάδων(κλίνες) ανά κατηγορία, Ελλάδα (1990 & 2000) ..	39

Πίνακας 3.6 : Χωρική κατανομή ξενοδοχειακής προσφοράς, Ελλάδα, 2000.....	40
Πίνακας 3.7 : Μηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα, 1990-2000.....	41
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8 : Τριμηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα, 1990-2000.....	41
Πίνακας 3.9 : Μέση μηνιαία πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων	42
Πίνακας 3.10 : Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα	42
Πίνακας 3.11 : Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα.....	43
Πίνακας 3.12 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα.....	44
Πίνακας 3.13 : Αφίξεις σε Ελλάδα, Ευρώπη & παγκόσμια, 1950-2000.....	46
Πίνακας 3.14 : Εξέλιξη αφίξεων, εσόδων & Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη, Ελλάδα, 1950-2000	47

Πίνακας 3.15 : Εξέλιξη ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα 1990	47
Πίνακας 3.16 : Εξέλιξη ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα 2000	47
Πίνακας 3.17 : Έργα για την ανάπτυξη ορεινού / οικολογικού τουρισμού	51
Πίνακας 3.18 : Έργα ανάδειξης μνημείων και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και έργα ανάπτυξης - ανάδειξης περιοχών	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.19 : Προβλέψεις & στόχοι αφίξεων & εσόδων στην Ελλάδα έως το 2010.....	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.20 : Μεριδία αγοράς, Ελλάδα , 2000 & 2010 .	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.21 : Τριμηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα & ανταγωνιστές 2000	65
Πίνακας 5.1 : Πληθυσμιακή κατανομή του Νομού	91
Πίνακας 5.2	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Ορισμός τουρισμού

Ο Τουρισμός ως παγκόσμιο φαινόμενο αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες σε διεθνές επίπεδο, με ποσοστό στο παγκόσμιο ΑΕΠ που φτάνει στα 10-12% και κάλυψη 220 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με διακήρυξη του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδίων και Τουρισμού (World Travel and Tourism Council) το 1992, ο τουρισμός αποτελεί τη μεγαλύτερη βιομηχανία ή τομέα παγκοσμίως λαμβάνοντας ως μέτρο σύγκρισης όλα σχεδόν τα οικονομικά μεγέθη: ακαθάριστη απόδοση, προστιθέμενη αξία, επενδεδυμένα κεφάλαια, απασχόληση και συνεισφορά φορολογίας.

Ο τουρισμός θα μπορούσε να οριστεί ως το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αμοιβαία επίδραση τουριστών, τουριστικών επιχειρήσεων, τουριστικών προορισμών και διοικήσεων τουριστικών προορισμών στη διαδικασία προσέλκυσης και φιλοξενίας επισκεπτών και εκδρομέων.

Διαπιστώνεται επίσης ότι ο τουρισμός δεν είναι μια ομογενής αγορά, αντίθετα αποτελείται από αρκετούς υποκλάδους οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους. Οι εμπλεκόμενοι κλάδοι και επιχειρήσεις στην τουριστική δραστηριότητα είναι πολλοί και ποικίλουν τόσο σε μέγεθος όσο και σε βαθμό εμπλοκής τους σ' αυτήν. Διακρίνεται, λοιπόν, την εξής κατηγοριοποίηση:

- Μεταφορές
- Καταλύματα
- Αξιοθέατα

Στον τουριστικό κλάδο μεταξύ της «παραγωγής» και της «κατανάλωσης» από τον τελικό αποδέκτη λειτουργούν «ενδιάμεσοι» όπως οι τουριστικοί πράκτορες και οι tour operators, υποστηρικτικές υπηρεσίες του δημόσιου τομέα (π.χ τα κέντρα πληροφόρησης των τουριστών ή η συμμετοχή του ΕΟΤ σε διεθνείς

εκθέσεις) αλλά και υποστηρικτικές ενέργειες του ιδιωτικού τομέα (π.χ οι έμποροι αναμνηστικών ειδών).

Παράλληλα μπορούμε να διακρίνουμε τα είδη του τουρισμού ανάλογα με το σκοπό-κίνητρο του ταξιδιού. Οι δύο κύριες κατηγορίες είναι:

A)Τουρισμός αναψυχής-διακοπών: κατηγορία αυτή θεωρείται η μεγαλύτερη από πλευράς μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς αλλά και από ποικιλία μορφών και από άποψη αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την εξυπηρέτηση των πελατών.

B)Επαγγελματικός τουρισμός (συνεδριακός, εκθεσιακός, επιχειρηματικός, σεμιναριακός, ταξίδια κινήτρων),ο οποίος θεωρείται ιδιαίτερα προσοδοφόρος. Στην κατηγορία αυτή οι μετεχοντες έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε επαγγελματικές-επιστημονικές επαφές και εκδηλώσεις.

Άλλου είδους υποκατηγορίες τουρισμού,που ονομάζονται «εναλλακτικά» είδη τουρισμού είναι τα εξής:

Θαλάσσιος τουρισμός (κρουαζιέρες,σκάφη αναψυχής)

Πολιτιστικός και Ιστορικός τουρισμός,περιλαμβάνει επισκέψεις σε χώρους που έχουν να κάνουν με τον τρόπο ζωής, τα ήθη και έθιμα παλαιότερων πολιτισμών

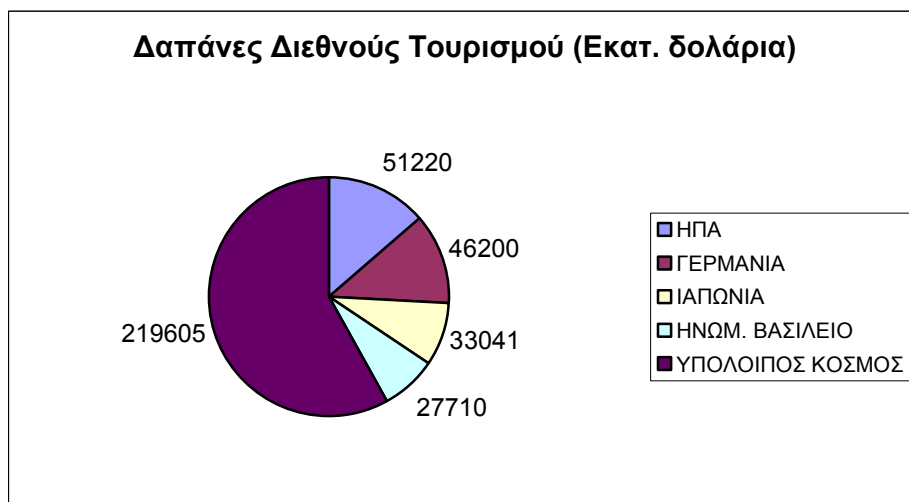
Αθλητικός τουρισμός

Οικολογικός τουρισμός ή Αγροτουρισμός, περιλαμβάνει την αξιολόγηση οικισμών, βιότοπων και άλλων αξιόλογων φυσικών ενδιαφερόντων.

Τουρισμός Υγείας, περιλαμβάνει θαλασσοθεραπεία, ιαματικά λουτρά.

1.2 Βασικά μεγέθη του παγκόσμιου τουρισμού

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του συνεδρίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού με τίτλο «Measurement of the Economic Impact of Tourism»το 1998, ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία παγκοσμίως. Οι συνολικές αφίξεις ανά τον κόσμο αυξήθηκαν κατά 4,3% μεταξύ του 1989 και του 1998. Το 1998 συγκεκριμένα 625 εκατομμύρια τουριστών δαπάνησαν 445 δισεκατομμύρια δολάρια χωρίς να υπολογίζονται τα έξοδα μετακινήσεων.

Διάγραμμα 1.1 : Δαπάνες διεθνούς τουρισμού

Πηγή : Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

Όλες οι έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού δείχνουν ότι η αυξητική τάση τουρισμού θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια. Η έρευνα πρόβλεψης Tourism 2020 Vision αναφέρει ότι η αύξηση των αφίξεων προβλέπεται να κυμανθεί πάνω από 4% σε ετήσια βάση για την επόμενη εικοσαετία φτάνοντας το 1 δισεκατομμύριο επισκέπτες από 668 εκατομμύρια για το έτος 2000.

Συνολικά κατά περίοδο εκτιμώνται τα εξής:

2000-2010 : 4,5%

2010-2015 : 4,4%

2015-2020 : 4,3%

Παρατηρείται μια σαφής μετακίνηση τουριστών από τις πιά οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες. Οι 4 χώρες με τις μεγαλύτερες δαπάνες στον τουρισμό είναι οι Η.Π.Α, η Γερμανία, η Ιαπωνία και η Μεγάλη Βρετανία. Χαρακτηριστικά το 1997 αυτές οι 4 χώρες ευθύνονται για το 41% της παγκόσμιας δαπάνης για τουριστικά προϊόντα.

Η χώρα μας κατέχει τη δέκατη θέση.

Πίνακας 1.1 : Οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί

Οι Κυριότεροι Τουριστικοί Προορισμοί					
Rank		Διεθνή Τουριστικά Έσοδα (US \$ δις)		% Change	Μερίδιο αγοράς
		1998	1999	1999/98	1999
1	Η.Π.Α	71.3	74.4	4.5	16.4
2	Ισπανία	29.7	32.9	10.7	7.2
3	Γαλλία	29.9	31.7	5.9	7.0
4	Ιταλία	29.9	28.4	(-)5.1	6.2
5	Ηνωμένο Βασίλειο	21.0	21.0	0.0	4.6
6	Γερμανία	16.4	16.8	2.4	3.7
7	Κίνα	12.6	14.1	11.9	3.1
8	Αυστρία	11.2	11.1	(-) 0.9	2.4
9	Καναδάς	9.4	10.0	6.7	2.2
10	Ελλάδα	6.2	8.8	41.6	1.9
11	Ρωσσία	6.5	7.8	19.4	1.7
12	Μεξικό	7.9	7.6	(-)3.9	1.7
13	Αυστραλία	7.3	7.5	2.6	1.7
14	Ελβετία	7.8	7.4	(-) 5.9	1.6
15	Κίνα,Χονγκ Κονγκ	7.1	7.2	1.8	1.6

Πηγή : Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

(Αύγουστος 2000)

Ο τουριστικός κλάδος πρωταγωνιστεί στην αναπτυξιακή διαδικασία των σύγχρονων οικονομιών. Ο πίνακας 1.2 του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) δείχνει τη συμμετοχή του κλάδου στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και την απασχόληση.

Πίνακας 1.2 : Η συμμετοχή του τουρισμού στο Α.Ε.Π και την απασχόληση

Περιοχή	Δις \$	% στο ΑΕΠ	Θέσεις απασχόλησης (εκατ.)	% στο σύνολο της απασχόλησης
Γενικό Σύνολο	3549,9	11,7	192,3	8,2
Αμερική	1289,5	11,1	33,8	9,6
Ασία-Ειρηνικός	712,6	10,0	96,9	6,7
Αφρική	45,8	8,8	11,8	7,4
Ευρώπη	1460,8	14,0	47,8	13,2
Μέση Ανατολή	41,3	7,3	2,0	6,1

Διαπιστώνουμε τη σημασία του τουρισμού στις ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα δε για τις μεσογειακές χώρες που η συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ και την απασχόληση υπερβαίνει το 16% ενώ συγκεκριμένα για την Ελλάδα τα

αντίστοιχα στοιχεία είναι 18% του συνολικού ΑΕΠ παράγει ο τουριστικός κλάδος και απασχολεί το 17% των εργαζομένων.

Τα δύο σημαντικότερα στοιχεία σύγκρισης του εισερχόμενου τουρισμού είναι

α) ο αριθμός των αφίξεων και

β) η εισροή συναλλάγματος, ένας όρος που χρησιμοποιούταν περισσότερο στο παρελθόν πριν την καθιέρωση του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος της Ε.Ε

- Αφίξεις

Σε παγκόσμιο επίπεδο η γεωγραφική κατανομή παρουσιάζει ιδιαίτερες μεταβολές από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Συγκεκριμένα ενώ ακόμη η Ευρώπη και η Αφρική εξακολουθούν να κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς εμφανίζουν πτωτική τάση, γεγονός που οφείλεται όχι στη μείωση του αριθμού των επισκεπτών τους αλλά κυρίως στην ποσοστιαία αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τις άλλες περιοχές. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ραγδαία ανάπτυξη των επισκεπτών σε χώρες της Αν.Ασίας.

- Είσοδες συναλλάγματος

Όσον αφορά στις εισροές κεφαλαίων, παρατηρείται διαχρονική αύξηση με συνεχώς μειωμένο ρυθμό μεταβολής (με εξαίρεση τη δεκαετία του '80). Αν αναλογιστούμε ότι τη δεκαετία του '50 οι συναλλαγματικές εισπράξεις ανήλθαν σε 2,1 δισεκατομμύρια δολάρια και στα τέλη της δεκαετίας του '90 ξεπέρασαν τα 450 δισεκατομμύρια δολάρια, διαπιστώνουμε ότι έχουν αυξηθεί περίπου 210 φορές τα τελευταία 40 χρόνια. Το 1997 τα μερίδια αγοράς σε συναλλαγματικές εισπράξεις παρουσιάζουν την ακόλουθη κατανομή: α) Ευρώπη 50%, β) Αμερική 27%, γ) Αν.Ασία-Ειρηνικός 17%. Το ποσοστό της Ευρώπης έχει πτωτική τάση μέχρι και το 1993 που σταθεροποιείται στο 50%, ενώ η Αν.Ασία-Ειρηνικός παρουσιάζει συνεχή αύξηση (από 14,7% το 1990 σε 17,6% το 1997).

Μια σειρά από παράγοντες που επηρεάζουν αλλά και δείχνουν την πορεία του παγκόσμιου τουρισμού είναι οι παρακάτω:

- Ξενοδοχειακή δυναμικότητα

Η συνολική διαθέσιμη ξενοδοχειακή δυναμικότητα στα τέλη της δεκαετίας του '90 υπολογίζεται στις 29,5 εκατομμύρια κλίνες. Αν εξαιρέσουμε τη χρονιά του 1993 που παρουσιάζει ρυθμό αύξησης 15% περίπου, οι μέσες ετήσιες μεταβολές της ξενοδοχειακής δυναμικότητας κυμαίνονται μεταξύ 1,8 και 5,1%. Πιο συγκεκριμένα το μεγαλύτερο ποσοστό διαθέσιμων κλινών βρίσκεται στην Ευρώπη και την Αμερική, αλλά η μεγαλύτερη μέση ετήσια αύξηση του αριθμού των διαθέσιμων κλινών παρουσιάζεται στην Αν.Ασία-Ειρηνικό, την Αφρική και τη Μ.Ανατολή κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας.

- Μέσα μεταφοράς

Εδώ και αρκετά χρόνια τα αεροπλάνα κατέχουν δεσπίζουσα θέση στο χώρο των τουριστικών μεταφορικών μέσων. Έχει ήδη επισημανθεί ο ρόλος των μεταφορικών μέσων και ιδιαίτερα του αεροπλάνου στην πορεία του τουρισμού είτε σε παγκόσμιο είτε σε τοπικό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 το ποσοστό των αεροπορικώς μεταφερομένων τουριστών αυξάνεται και προσεγγίζει το 69% του συνολικού όγκου αφίξεων το έτος 1996.

Ο μέσος όρος μεταβολής των επισκεπτών που χρησιμοποιούν αεροπλάνο για τη μεταφορά τους για το διάστημα 1990-1996 ανά γεωγραφική περιοχή έχει ως εξής:

- Αν.Ασία-Ειρηνικός : 10,4%
- Ευρώπη : 7,3%
- Μ.Ανατολή : 6,9%
- Αμερική : 5,1%
- Ν.Ασία : 4,4%
- Αφρική : 2,6%

Διεθνείς Εκθέσεις Τουρισμού

Οι διεθνείς εκθέσεις τουρισμού θεωρούνται:

- Ένα πρώτο βήμα για την προβολή και προώθηση τουριστικών προϊόντων.

- Επαφή με τα κανάλια διανομής που είναι οι tour operators, οι τουριστικοί πράκτορες
- Επικοινωνία με διεθνείς οργανισμούς και γενικότερη ενημέρωση για τις τάσεις της αγοράς
- Χώρος σύναψης συμφωνιών
- Ευκαιρία ενημέρωσης για την πορεία των ανταγωνιστικών προορισμών, την πολιτική marketing, τη διαφημιστική τους καμπάνια.

Οι κυριότερες διεθνείς εκθέσεις σύμφωνα με τον αριθμό των συμμετεχόντων και τη μαζικότητα των επισκεπτών είναι οι εξής:

Διεθνής Έκθεση IT & ME που πραγματοποιείται κάθε Οκτώβριο στο Σικάγο.

Διεθνής Έκθεση World Travel Market που πραγματοποιείται κάθε Νοέμβριο στο Λονδίνο.

Διεθνές Χρηματιστήριο Τουρισμού (ITB) που διοργανώνεται στο Βερολίνο και έχει αναδειχτεί ως μία από τις κορυφαίες εκθέσεις στο χώρο του τουρισμού με πολλές παράλληλες εκδηλώσεις (ομιλίες, συνεντεύξεις) και παρουσία πολλών δημοσιογράφων.

Έκθεση EIBTM που διοργανώνεται κάθε Μάιο στη Γενεύη και επικεντρώνεται στο συνεδριακό τουρισμό.

Διεθνής Έκθεση Boot διοργανώνεται στο Ντύσσελτορφ της Γερμανίας και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον ανθρώπων του θαλάσσιου τουρισμού και του ναυτικού κλάδου.

Έκθεση Caravan Motor Touristik που λαμβάνει χώρα στη Στουτγκάρδη της Γερμανίας με κύριο σκοπό την ενημέρωση των επισκεπτών για την πολιτική του εθνικού οργανισμού και τους τουριστικούς φορείς της Γερμανίας.

Διεθνής Έκθεση Fitur που διοργανώνεται στη Μαδρίτη.

Διεθνής Έκθεση Confex, η οποία διοργανώνεται κάθε Μάρτιο στο Λονδίνο και απευθύνεται σε επαγγελματίες του συνεδριακού τουρισμού.

Έκθεση Reisen που λαμβάνει χώρα στο Αμβούργο και αποτελεί τη σημαντικότερη έκθεση στη βόρεια Γερμανίας.

Διεθνής Έκθεση BIT που πραγματοποιείται ετήσια στο Μιλάνο.

Salon Mundial di tourism που πραγματοποιείται κάθε Μάρτιο στο Παρίσι.

BTF που διοργανώνεται κάθε Νοέμβριο στις Βρυξέλλες.

Παράλληλα με τις εκθέσεις, ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα Ταξιδιωτικά Εργαστήρια (Travel Workshops). Τα ταξιδιωτικά εργαστήρια πραγματοποιούν συναντήσεις και συζητήσεις των ενδιαφερόμενων μερών με βασικό τρόπο την ενημέρωση, τη διαπραγμάτευση και σύναψη εμπορικών συμφωνιών.

1.3 Προβλεπόμενες Τάσεις

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO) ο ρυθμός αύξησης του τουρισμού θα εξακολουθήσει να είναι σε υψηλά επίπεδα. Υπολογίζεται ότι το 2000 ο αριθμός των αφίξεων θα φτάσει τα 668 εκατομμύρια, το έτος 2010 θα είναι 1 δισεκατομμύριο και το 2020 θα φτάσει το 1,6 δισεκατομμύριο.

Η γεωγραφική κατανομή των αφίξεων, σύμφωνα με το WTO για την περίοδο 2000-2020 δίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1.3: Πρόβλεψη Τουριστικών Αφίξεων κατά Περιοχή

Πρόβλεψη Τουριστικών Αφίξεων κατά Περιοχή (Τουριστικές αφίξεις σε παγκόσμια κλίμακα –σε εκατομύρια)			
	2000	2010	2020
Ευρώπη	386	526	717
Ανατολική Ασία	105	231	438
Αμερική	131	195	284
Αφρική	26	46	75
Μέση Ανατολή	19	37	69
Νότια Ασία	6	11	19
Totals	673	1046	1602

Πηγή : Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

Διαπιστώνουμε ότι η Ευρώπη θα παραμείνει ο προορισμός με τις περισσότερες αφίξεις, παρουσιάζοντας όμως μια μείωση από 50% το 1997 σε 46% το 2020. Αντίθετα αναμένεται να αυξηθεί ο αριθμός των αφίξεων σε χώρες της Αν.Ασίας-Ειρηνικού από 18% το 1997 σε 25% το 2020, έτσι ώστε να ξεπερνάει τον αριθμό των αφίξεων της Αμερικής. Επίσης σημαντική αύξηση αναμένεται και στην περιοχή της Μ.Ανατολής και της Αφρικής.

Αντίστοιχα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν και στην παγκόσμια σύνοδο για τον τουρισμό που έλαβε χώρα στο Σαμονί της Γαλλίας το 1999. Συγκεκριμένα από 565 εκατομμύρια αφίξεις που καταγράφηκαν επίσημα το 1995 οι προβλέψεις δείχνουν αύξηση στο 1,5 δισεκατομμύριο το 2020. Επίσης προβλέπεται ότι οι τάσεις ζήτησης και αγοράς θα μεταβληθούν επηρεαζόμενοι από διάφορους οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες όπως:

- Ο περιορισμός του χρόνου των διακοπών.
- Η μεταβολή στη σύνθεση των τουριστών (αύξηση των επισκεπτών από ανατολικές χώρες).
- Βελτίωση των μέσων μεταφοράς και κατά συνέπεια αύξηση των μακρινών ταξιδιών.
- Μεταβολή των προτιμήσεων του τουριστικού κοινού αναφορικά με τους νέους προορισμούς.

- Συναλλαγματικές διαφορές (π.χ η ένταξη νέων χωρών στη ζώνη του ευρώ).

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που διαμορφώνουν την τάση του κλάδου είναι η ασφάλεια. Τα τρομοκρατικά «χτυπήματα» των τελευταίων ετών δημιουργούν μεταβολή στις τάσεις τόσο όσον αφορά τους τουριστικούς προορισμούς όσο και στα μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται. Παρακάτω δίνονται παραδείγματα για την πτώση των αερομεταφορών μετά την τρομοκρατική επίθεση των δίδυμων πύργων ή για τη μεταβολή της τουριστικής κίνησης στη Μεσόγειο το καλοκαίρι του 2005, ύστερα από τις τρομοκρατικές ενέργειες στην Κωνσταντινούπολη και την Αίγυπτο.

Στους παράγοντες που θα επηρεάσουν τις τάσεις της τουριστικής αγοράς θα πρέπει να εντάξουμε και την επιθετική πολιτική αρκετών επιχειρήσεων σε βαθμό που να αποτελούν πόλο προσέλκυσης επισκεπτών ανεξάρτητα από τη χώρα που βρίσκονται όπως είναι τα θεματικά πάρκα της Walt Disney, στα οποία οι επισκέπτες ντόπιοι ή ξένοι ξεπέρασαν τα 45 εκατομμύρια για το έτος 2000.

Στον ίδιο άξονα, των κινήσεων των επιχειρήσεων που θα επηρεάσουν την πορεία του τουρισμού, εντάσσουμε και τη σύναψη στρατηγικών συμμαχιών και συνεργασιών μεταξύ εταιριών είτε του ίδιου κλάδου είτε συμπληρωματικών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Ειδικά μετά την τρομοκρατική επίθεση των δίδυμων πύργων άρχισαν πολλές αεροπορικές εταιρείες να συμμαχούν με στόχο τη μείωση των λειτουργικών εξόδων και τη βιωσιμότητά τους. Άλλη μορφή παρέμβασης παρατηρούνται εξαγορές ξενοδοχειακών μονάδων από tour operators σε μια προσπάθεια καθετοποίησης.

Ένας επιπλέον παράγοντας που σίγουρα θα επηρεάσει την πορεία του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η χρήση του internet. Εδώ και αρκετά χρόνια ο τουριστικός κλάδος έχει αναπτυχθεί στο διαδίκτυο τόσο για την ενημέρωση των καταναλωτών (δρομολόγια, προϊόντα, υπηρεσίες) όσο και με ηλεκτρονικές πωλήσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τουρισμού χαρακτηρίζονται από τρεις θεμελιώδεις παράγοντες επιτυχίας ενός προϊόντος στο ηλεκτρονικό εμπόριο: no feel, no smell, no taste. Συγκεκριμένα στοιχεία καθιστούν τον τουρισμό τον δεύτερο κλάδο σε πωλήσεις στο

ηλεκτρονικό εμπόριο, με πρώτο τον κλάδο των υπολογιστών, ενώ τον Απρίλιο του 2001 η επισκεψιμότητα σε τουριστικά sites είναι 4 εκατομμύρια επισκέπτες στην Αγγλία, 3,5 εκατομμύρια στη Γερμανία, 2,4 εκατομμύρια στη Γαλλία. Σύμφωνα με προβλέψεις οι κρατήσεις από το διαδίκτυο στην Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 300% στη διετία 2000-2002 (από \$2,9 δισεκατομμύρια το 2000 σε \$10,9 δισεκατομμύρια το 2002).

Στους παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο εντάσσεται και η προσπάθεια ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού. Υπολογίζεται ότι η μέση ετήσια αύξηση του εναλλακτικού τουρισμού είναι 30% ή σε απόλυτα μεγέθη 500 εκατομμύρια επισκέπτες με συνολικό κύκλο εργασιών περισσότερα από 400 δισεκατομμύρια δολάρια.

Στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης του εναλλακτικού τουρισμού διοργανώθηκε το 1999 στη Χαλκίδα ημερίδα διακρατικής συνεργασίας πέντε ευρωπαϊκών χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία και Γερμανία) με την ονομασία Penta ύστερα από Κοινοτική Πρωτοβουλία Adpat. Η ημερίδα κατέληξε σε πέντε άξονες κοινής πολιτικής:

- Καταγραφή και αξιοποίηση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε χώρας.
- Εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων προσφοράς προϊόντων εναλλακτικών τουρισμού.
- Υποστήριξη των ειδικών μορφών τουρισμού από εκπαιδευμένα στελέχη του χώρου.
- Χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας για την προώθηση των προϊόντων του εναλλακτικού τουρισμού.
- Προστασία και προβολή του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου.

Στα αξιοσημείωτα της συγκεκριμένης ημερίδας είναι η πρόταση από την πλευρά της Γερμανίας της εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου συστήματος ποιότητας στις ξενοδοχειακές μονάδες, με έμφαση στην υγιεινή των εστιατορίων

επισημαίνοντας τη σημασία στην ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού (γαστρονομία).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. European Union, Tourism, European, Central – European countries, Mediterranean countries, Office for Publications, 2003.
2. Heath E & G Wall, Marketing Tourism Destinations: A strategic planning approach, Canada:John Wiley & Sons. Inc 1992.
3. Βαρβαρέσος Σ., Τουρισμός «έννοιες, μεγέθη, δομές», β' έκδοση, Προπομπός, Αθήνα 2000.
4. Γεωργόπουλος Ν., Στρατηγικό Μανατζμέντ, Μπένου, Αθήνα 2000.

Περιοδικά

1. World Tourism Organisation (WTO)/ International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) (1999)_Tourism at World Heritage Cultural Sites: The Site Manager's Handbook, Madrid: WTO 2000.

Site Internet

1. www.anem.gr
2. www.eurostat.gr
3. www.gnto.gr
6. www.wto.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 Τα Μακροοικονομικά μεγέθη του Ευρωπαϊκού τουρισμού

Από τα στοιχεία του προηγούμενου κεφαλαίου είναι ήδη κατανοητό ότι ο τουριστικός κλάδος στον ευρωπαϊκό χώρο είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος εδώ και αρκετές δεκαετίες. Η συμμετοχή του κλάδου στο ΑΕΠ ανέρχεται στο 14,1% και σε απόλυτα μεγέθη τα ετήσια έσοδα αγγίζουν τα 1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια. Στον κλάδο απασχολούνται περισσότερα από 22 εκατομμύρια άτομα. Ειδικότερα:

- Ο τουριστικός κλάδος συμμετέχει στο ΑΕΠ σε ποσοστό 10,4% στο Λουξεμβούργο ενώ στην Ισπανία το αντίστοιχο ποσοστό φτάνει το 22,7%.
- Η απασχόληση του κλάδου ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης κυμαίνεται από 8,9% το ελάχιστο στην Γερμανία ως 24,3% στην Ισπανία.
- Οι επενδύσεις που αφορούν στον τουριστικό κλάδο ως ποσοστό των συνολικών πάγιων επενδύσεων κυμαίνονται από 10,7% το ελάχιστο στο Ην.Βασίλειο ως 27,5% στην Ισπανία και κατά μέσο όρο αντιστοιχούν στο 16% του συνόλου των πάγιων επενδύσεων.

2.2 Συνοπτική εικόνα του ευρωπαϊκού τουρισμού

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα ποσοτικά δεδομένα τα συνολικά μεγέθη οριοθετούνται ως εξής:

- **Αφίξεις (2002) :**
Οι συνολικές αφίξεις τουριστών στην Ευρώπη για το έτος 2002 έχουν ξεπεράσει τα 410 εκατ. επισκέπτες.
Ο μέσος όρος μεταβολής των αφίξεων την τελευταία πενταετία υπερβαίνει το 3,5% κυμαινόμενος μεταξύ 1,2% το 1995 και 6,7% το 1994, ενώ εμφανίζεται σταθεροποιημένος στο 3% για τα έτη 1997-1998.

Δημοφιλέστεροι προορισμοί είναι οι μεσογειακές χώρες, κυρίως Γαλλία, Ισπανία και η Ιταλία ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στη 13η θέση με μερίδιο αγοράς 2,9%.

- **Συναλλαγματικές εισπράξεις (1998)** : 229 δισεκατομμύρια δολάρια.
Η μέση ετήσια αύξηση των συναλλαγματικών εισπράξεων για την πενταετία 1994-1998 ανέρχεται σε 4,3% και είναι λίγο μικρότερη της αντίστοιχης μεταβολής των συναλλαγματικών εισπράξεων σε παγκόσμιο επίπεδο που είναι 4,5%.
- **Ξενοδοχειακή δυναμικότητα (1997)** : 12 εκατομμύρια κλίνες
Στην Ευρώπη βρίσκεται συγκεντρωμένο περί το 40% του παγκόσμιου ξενοδοχειακού δυναμικού. Ωστόσο η ξενοδοχειακή δυναμικότητα της ευρωπαϊκής αγοράς παρουσιάζει μέτριο ρυθμό ανάπτυξης για τα έτη 1994-1997 της τάξης του 1,9%, ενώ κυμαίνεται από 1,55 ως 2,2%. Ειδικότερα στις χώρες της Ε.Ε για το έτος 1998 λειτούργησαν 186.532 ξενοδοχεία και παρεμφερή καταλύματα με 8.997.202 κλίνες στα οποία πραγματοποιήθηκαν 1,718 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις (Eurostat, Tourism in Europe, Key Figures 1997-1998,1999)
- **Ποσοστό αεροπορικώς μεταφερόμενων επισκεπτών (1996)** : 57%.
Το ποσοστό των επισκεπτών που χρησιμοποιούν το αεροπλάνο ως μέσο μετακίνησης προς την ευρωπαϊκή τουριστική αγορά ακολουθεί σταθερή ανοδική τάση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90.

1994 : 50%

1995 : 53%

1996 : 57%

Σημαντική πτώση παρουσιάζεται στις αερομεταφορές και ειδικά στα υπερατλαντικά ταξίδια μετά το «χτύπημα» της 11ης Σεπτεμβρίου. Συγκριτικά με το 2001 παρουσιάζεται μια πτώση της τάξης του 22%. Για τα «μακρινά» ταξίδια η συγκεκριμένη μεταβολή φτάνει το 35%.

2.3 Μελλοντικές Τάσεις του Ευρωπαϊκού Τουρισμού

Παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των αφίξεων συνεχώς αυξάνεται, παρουσιάζεται πτωτική τάση του μεριδίου αγοράς της Ευρώπης σαν τουριστικός προορισμός, που σύμφωνα με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO) θα συνεχιστεί έως το 2020. Το γεγονός οφείλεται στη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς άλλους προορισμούς.

Συγκεκριμένα οι προβλέψεις για τον εισερχόμενο τουρισμό στην Ευρώπη:

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των τουριστικών ροών προς την Ευρώπη θα ανέλθει σε 3,1% για την περίοδο 1995-2020.

Το μερίδιο της στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις σταδιακά συρρικνώνεται και προβλέπεται να πέσει από 50% το 1997 σε 46% ως το 2020.

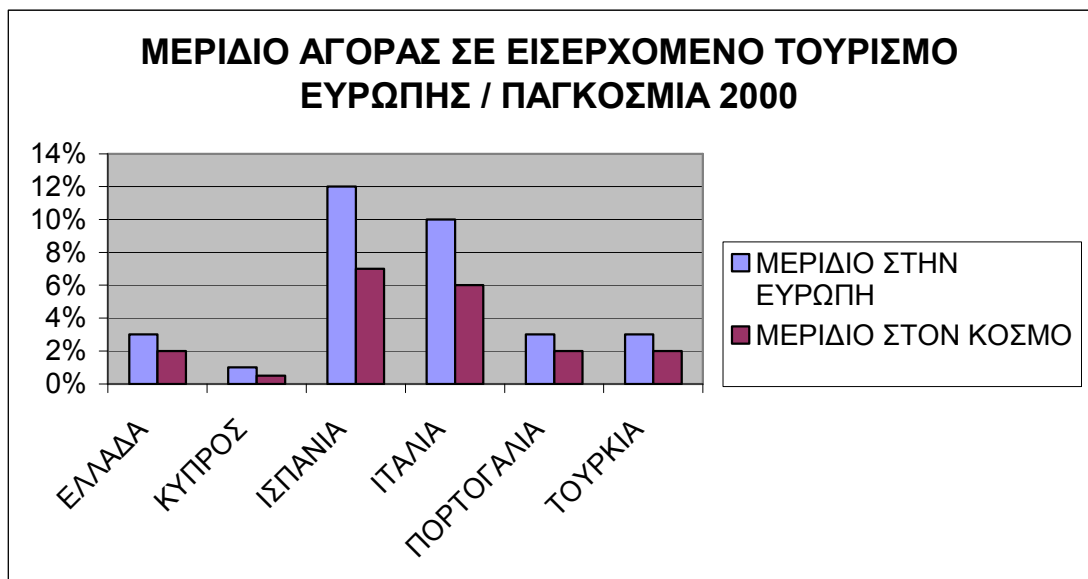
Αντίστοιχα οι προβλέψεις του WTO για τον εξερχόμενο τουρισμό επίσης για την περίοδο 1995-2020 είναι:

- Μέση ετήσια μεταβολή 3,4%
- Συνολικό μέγεθος εξερχόμενου τουρισμού για το έτος 2020 υπολογίζεται στα 771 εκατομμύρια, δηλαδή το 48,1% των παγκόσμιων αφίξεων.

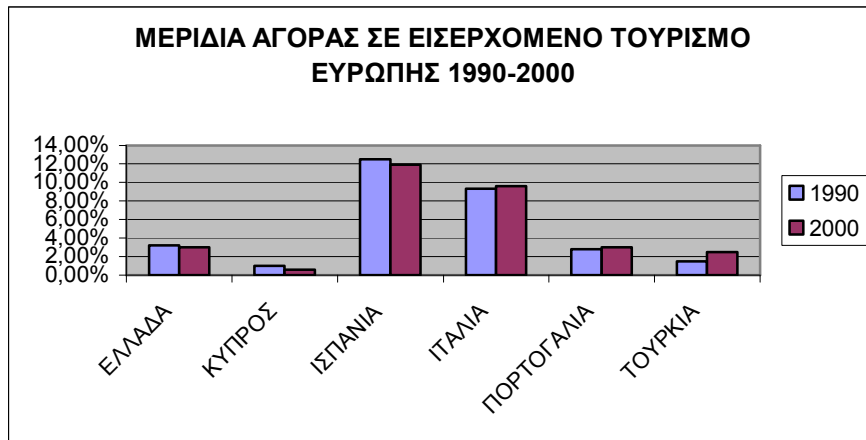
2.4.1 Ο Μεσογειακός Τουρισμός

Ο μεσογειακός τουρισμός περιλαμβάνει σαν προορισμούς κυρίως τη Γαλλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Τουρκία και την Ελλάδα.

- Οι αφίξεις για το έτος 1998 υπολογίζονται στους 148 εκατομμύρια επισκέπτες, αριθμός που αποτελεί το 19% του συνόλου των αφίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο **ΚΑΙ** το 51% του συνόλου των αφίξεων στην Ευρώπη.

Διάγραμμα 2.1 : Μερίδιο αγοράς σε εισερχόμενο τουρισμό των μεσογειακών χωρών.

Διάγραμμα 2.2 : Σύγκριση του μεριδίου αγοράς σε εισερχόμενο τουρισμό μεταξύ 1990-2000.

Διαπιστώνεται ότι από τη δεκαετία 1990-2000 έως το 2003 σε γενικές γραμμές οι κύριοι προορισμοί της Μεσογείου ακολουθούν ανοδική πορεία. Η Ελλάδα παρουσιάζει αύξηση του μεριδίου αγοράς της τόσο στην Ευρώπη όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Αντίστοιχα σημαντική αύξηση παρουσιάζει η Τουρκία στην αγορά της Ευρώπης ενώ η Πορτογαλία έχει άνοδο στην αγορά της Ευρώπης και πτώση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος η Ισπανία παρουσιάζει πτώση στο μερίδιο σε εισερχόμενο τουρισμό από την παγκόσμια αγορά.

Αξιοσημείωτο είναι να αναφέρουμε ότι τα ποσοτικά αυτά δεδομένα απαιτούν και ποιοτική ανάλυση για την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το ΣΕΤΕ οι αφίξεις στην Ελλάδα όπως και στην Ισπανία ιδιαίτερα στις αρχές της δεκαετίας του '90 οφείλεται στο μεγάλο ρεύμα λαθρομεταναστών που στην πραγματικότητα δεν αποτελούν «μετρήσιμους» τουρίστες. Η θέση του ΣΕΤΕ είναι ότι τα στατιστικά στοιχεία της Ελλάδας χρειάζονται «απαλβανοποίηση» πριν την εξαγωγή συμπερασμάτων.

- Οι διανυκτερεύσεις για το έτος 1997 φτάνουν τα 827 εκατομμύρια
- Η ξενοδοχειακή δυναμικότητα για το έτος 1997 φτάνει τις 5 εκατομμύρια κλίνες ή συγκριτικά το 18% της παγκόσμιας ξενοδοχειακής δυναμικότητας και το 44% της ευρωπαϊκής.

2.4.2 Χαρακτηριστικά Προσφοράς & Ζήτησης Τουριστικών Υπηρεσιών του Μεσογειακού Τουρισμού

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) παρουσιάζει τα κύρια χαρακτηριστικά ζήτησης και προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών στις μεσογειακές χώρες.

- Συμμετοχή στο ΑΕΠ : Συνολικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπολογίζεται για το έτος σε 14,1% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα είναι 18,3%.
- Αριθμός ξενοδοχείων : Οι μεσογειακές χώρες παρουσιάζουν μεγαλύτερη αύξηση σε ξενοδοχειακές μονάδες κατηγορίας τεσσάρων αστέρων. Αντίθετα η Ελλάδα εμφανίζει μεγαλύτερο αριθμό κλινών και ξενοδοχειακών μονάδων κατηγορίας ενός και δύο αστέρων, με τάσεις σταθεροποίησης στην κατηγορία ενός αστέρα και υψηλής αύξησης στην κατηγορία δύο αστέρων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1 : Μέσο μέγεθος ξενοδοχείων, Ελλάδα-ανταγωνιστές,2000

	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ		ΕΛΛΑΔΑ
5*	355	607	456	482	347	ΑΑ	435
4*	318	283	239	277	301	Α	189
3*	218	170	116	155	187	Β	97
2*	77	86	66	108	102	Γ	52
1*	49	88	47	78	73	Δ	34
						Ε	28
ΣΥΝΟΛΟ	156	185	146	204	217		74

Πηγές: Ένωση Ξενοδόχων Ισπανίας (2002), ΤΥΔ (2002), ΚΟΤ(2002), Γενική Διεύθυνση Τουρισμού Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΞΕΕ (2002)

- Μέσο μέγεθος ξενοδοχειακών μονάδων : Το μέσο μέγεθος των ελληνικών ξενοδοχείων (75 κλίνες) είναι μικρότερο από το αντίστοιχο της Ισπανίας (166 κλίνες) και της Πορτογαλίας (204 κλίνες).

Σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη είναι η συγκέντρωση των ξενοδοχειακών κλινών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2: Συγκέντρωση ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα-ανταγωνιστές, 2000

Χώρα	%κλίνες επί του συνόλου σε τρεις	Σύνολο Τριών περιοχών	Υπόλοιπες περιοχές
ΙΣΠΑΝΙΑ			
Βαλεαρίδες Νήσοι	24%	56%	44%
Καταλονία	18%		
Ανδαλουσία	14%		
ΤΟΥΡΚΙΑ			
Αττάλεια	41%	70%	30%
Μούγκλα	15%		
Κωνσταντινούπολη	14%		
Πορτογαλία			
Αλγκάρβε	39%	73%	27%
Λισσαβόνα	24%		
Μαδέρα	10%		
ΑΙΓΥΠΤΟΣ *			
Ακτές Ερυθράς Θάλασσας	29%	65%	35%
Νότιος Σινά	22%		
Κάιρο	14%		
ΕΛΛΑΔΑ			
Κρήτη	20%	54%	46%
Δωδεκάνησα	18%		
Στερεά Ελλάδα	16%		

*Η χωρική συγκέντρωση της Αιγύπτου αφορά δωμάτια.

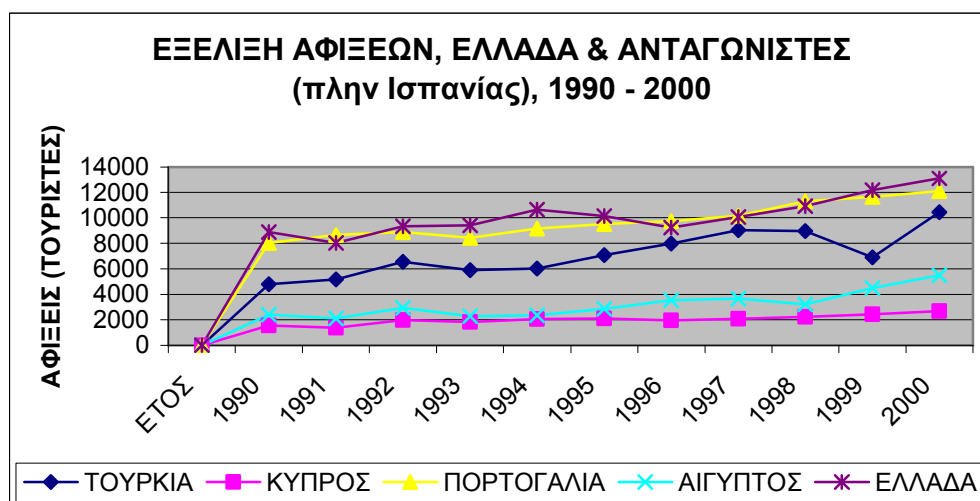
Πηγές: Egyptian Federation of Tourist Chambers (2003), ΞΕΕ (2002), Instituto de Estudios Turisticos (2002), TYD (2002), KOT (2002), Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικών (Πορτογαλία) (2002)

- Μέσος όρος διανυκτερεύσεων ανά κλίνη: Η Ελλάδα εμφανίζει υπερπροσφορά κλινών σε σχέση με το μέγεθος του τουρισμού της με 95,7 διανυκτερεύσεις ανά κλίνη έναντι 148,5 που ισχύει στην Ισπανία, 135,2 που ισχύει στην Πορτογαλία και 133,7 που είναι ο μέσος όρος διανυκτερεύσεων ανά κλίνη των μεσογειακών χωρών.
- Μέσος όρος διανυκτερεύσεων / αφίξεις: Για το έτος 1997 η Γαλλία παρουσιάζει τον υψηλότερο λόγο διανυκτερεύσεων/αφίξεων με 7,4. Ο αντίστοιχος λόγος για την Ισπανία είναι 2,6 , για την Ιταλία 3,5 , για την Τουρκία 4 και για την Ελλάδα 3,9.

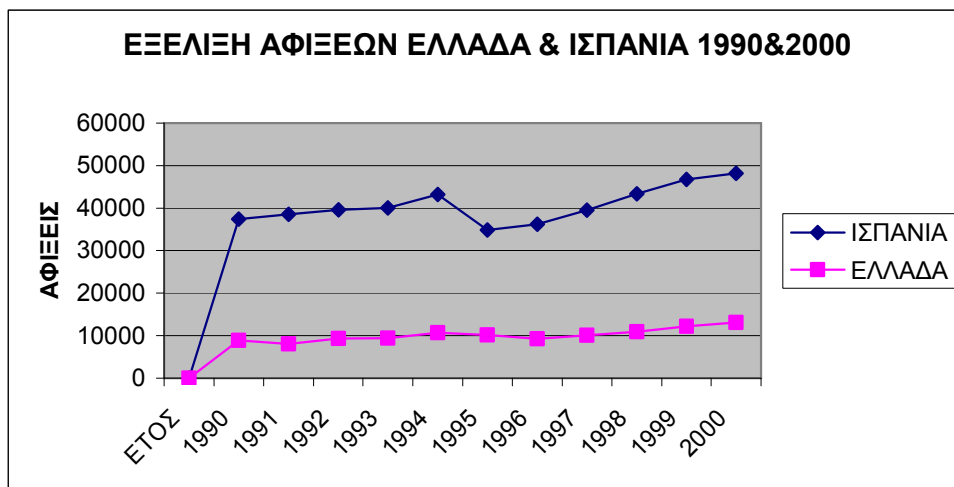
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 : Εξέλιξη αφίξεων και κλινών,Ελλάδα-ανταγωνιστές,1990-2000 (Αφίξεις σε ' 000').

ΕΤΟΣ	ΙΣΠΑΝΙΑ		ΤΟΥΡΚΙΑ		ΚΥΠΡΟΣ		ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ		ΑΙΓΥΠΤΟΣ		ΕΛΛΑΔΑ	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ
1990	37.441	929.533	4.799	164.980	1.561	51.774	8.020	179.337	2.411	101.469	8.873	438.355
1991	38.539	972.808	5.158	192.386	1.385	56.859	8.657	188.501	2.112	105.690	8.036	459.297
1992	39.638	998.816	6.549	212.902	1.991	62.986	8.884	190.892	2.944	109.820	9.331	475.799
1993	40.085	1.009.241	5.904	228.641	1.841	67.494	8.434	198.862	2.291	116.531	9.413	486.439
1994	43.232	1.132.350	6.033	258.580	2.069	74.846	9.169	202.442	2.356	120.854	10.642	508.505
1995	34.920	1.074.017	7.083	280.463	2.100	77.259	9.511	204.051	2.871	128.957	10.130	533.812
1996	36.221	1.087.529	7.966	301.524	1.950	83.537	9.730	208.205	3.528	140.741	9.233	548.785
1997	39.553	1.102.424	9.040	313.298	2.088	83.288	10.172	211.315	3.656	150.986	10.070	561.068
1998	43.396	1.121.217	8.960	314.215	2.223	85.161	11.295	215.572	3.213	166.817	10.916	576.876
1999	46.776	1.282.013	6.893	319.313	2.434	84.173	11.632	216.828	4.490	187.284	12.164	584.973
2000	48.201	1.215.290	10.428	404.300	2.686	85.303	12.096	222.958	5.506	213.898	13.096	593.990
Δ 00/90	29%	31%	117%	145%	72%	65%	51%	24%	128%	111%	48%	36%

Πηγές : Andersen (2002). ΕΣΥΕ / ΕΟΤ (2003), WTO (2002), Ένωση Ξενοδόχων Ισπανίας (2002), ΤΥΔ (2002), ΚΟΤ (2002), Γενική Διεύθυνση Τουρισμού Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΞΕΕ (2002)

Διάγραμμα 2.3 : Σύγκριση αφίξεων σε Ελλάδα-ανταγωνιστές (πλην Ισπανίας), για τα έτη 1990-2000.

Διάγραμμα 2.4 : Σύγκριση αφίξεων σε Ελλάδα- Ισπανία, για τα έτη 1990-2000.

- Απασχόληση : Η συμβολή του τουριστικού κλάδου στην απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπολογίζεται σε 14,5% για το έτος 1999, ενώ στην Ελλάδα το αντίστοιχο μέγεθος για το ίδιο έτος είναι 17%. Η Ελλάδα όμως φαίνεται να απασχολεί τους περισσότερους εργαζόμενους ανά κλίνη, σε σχέση με τις ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες, λόγω της υψηλής εποχικότητας.
- Αεροπορικά μεταφερόμενοι : Η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αερομεταφερόμενων επισκεπτών (78,4%) έναντι 65,5% για την Τουρκία, 41,1% για την Πορτογαλία, 29,8% για την Ιταλία και 14% για τη Γαλλία. Η διαφορά αυτή αυξήθηκε κατά 5% μετά τη λειτουργία του διεθνούς αεροδρομίου «Ελευθέριος Βενιζέλος».
- Στο θέμα της εξειδικευμένης τουριστικής υποδομής (μαρίνες, γήπεδα γκόλφ, συνεδριακά κέντρα) η Ελλάδα παρουσιάζει σημαντική υστέρηση. Τάσεις ανάπτυξης ανάλογης υποδομής εμφανίζονται την τελευταία τριετία με άξονα τις ενισχύσεις που παρέχει ο αναπτυξιακός νόμος 2601/98 και οι προς δημιουργία ΠΟΤΑ (Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4 : Ειδικές Τουριστικές Υποδομές Ελλάδα & Ανταγωνιστές 2000

	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ
Γήπεδα Γκολφ	254	10	2	55	12	4
Συνεδριακά κέντρα (αποκλειστικά συνεδριακοί χώροι)	46	6	2	44	1	9
Κέντρα Θαλασσοθεραπείας	89	31	5	42	2	5
Μαρίνες	260	15	2	17	2	15

Πηγή: Andersen (2002).

2.4.3 Η Εποχικότητα του Μεσογειακού Τουρισμού

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του μεσογειακού τουρισμού, που έχει μια σειρά από συνέπειες, είναι η υψηλή εποχικότητα που παρουσιάζει τόσο των αφίξεων όσο και των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα.

Η Γαλλία, η Ισπανία και η Ιταλία κατάφεραν να μειώσουν σε ένα σημαντικό βαθμό την εποχικότητα για την περίοδο 1975-1995, επιτυγχάνοντας αύξηση του ποσοστού των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων κατά τη χειμερινή περίοδο (Νοέμβριος-Απρίλιος) και τη αύξηση της διασποράς των αφίξεων κατά τη θερινή περίοδο.

Συγκεκριμένα η Ισπανία και η Ιταλία παρουσιάζουν αύξηση των αφίξεων κατά τη χειμερινή περίοδο σε ποσοστό 31,8% και 25,7% αντίστοιχα, ενώ τα μεγέθη παραμένουν ανάλογα και στη μεταβολή των διανυκτερεύσεων (36,4% για την Ιταλία και 31,7% για την Ισπανία).

Αντίθετα χώρες όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Τουρκία εμφανίζουν σταθερή ή και αυξανόμενη εποχικότητα κατά την περίοδο 1975-1995. Η Ελλάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση εποχικότητας. Συγκεκριμένα:

Για τη χειμερινή περίοδο

Πίνακας 2.5 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις κατά τη χειμερινή περίοδο, 1975-1995

	1975	1995
Αφίξεις	22,3%	15%
Διανυκτερεύσεις	17,8%	10,5

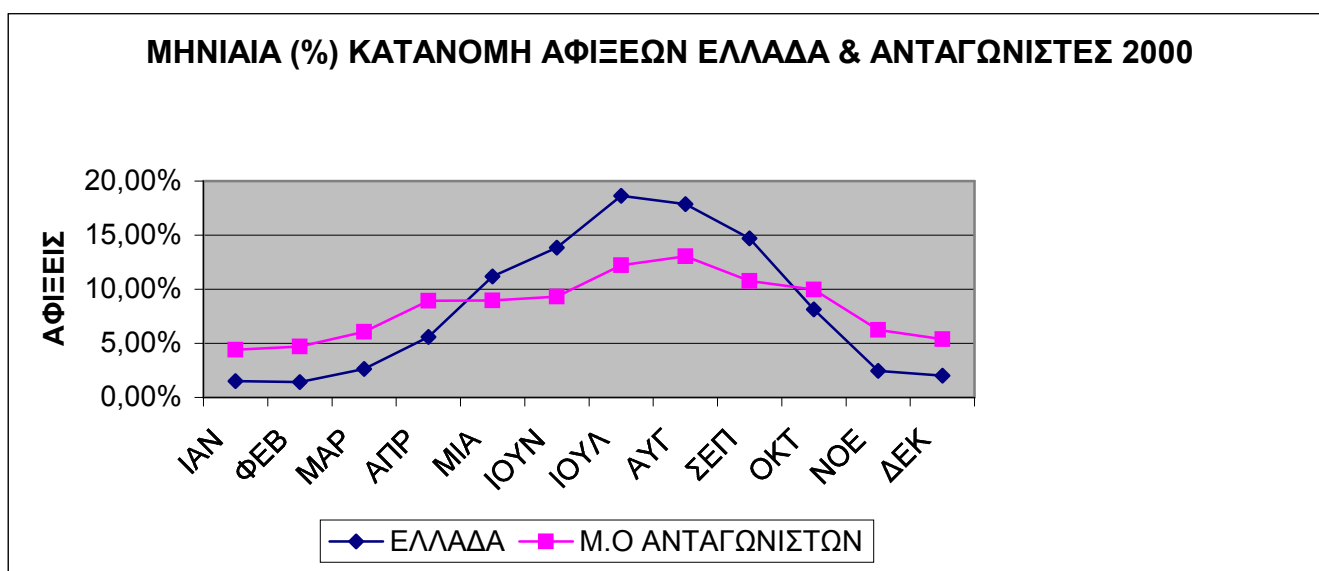
Πηγή : ΞΕΕ (1999)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6 : Μηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα & ανταγωνιστές, 2000.

	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ
ΕΤΟΣ	2000	2000	2000	2000	2000	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	4,35%	3,20%	2,37%	5,31%	6,78%	1,52%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	4,75%	3,40%	3,25%	4,79%	7,35%	1,42%
ΜΑΡΤΙΟΣ	6,15%	4,18%	5,04%	5,30%	9,61%	2,62%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	9,07%	6,92%	8,26%	10,50%	9,89%	5,58%
ΜΑΙΟΣ	8,41%	9,47%	11,14%	8,34%	7,49%	11,19%
ΙΟΥΝΙΟΣ	9,75%	10,36%	11,24%	7,82%	7,38%	13,86%
ΙΟΥΛΙΟΣ	13,31%	14,64%	13,49%	10,49%	9,19%	18,63%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	13,19%	13,62%	13,28%	15,75%	9,38%	17,87%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	10,92%	13,13%	12,28%	9,35%	8,20%	14,69%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	9,51%	11,31%	11,19%	8,80%	9,04%	8,15%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	5,52%	5,71%	4,97%	6,25%	8,76%	2,47%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	5,07%	4,05%	3,49%	7,30%	6,92%	2,00%

Πηγές: Instituto National de Estadistica, Ισπανία (2002), ΤΥΔ (2002), ΚΟΤ (2002),

Γενική Διεύθυνση Τουρισμού Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΕΟΤ (2003).

Διάγραμμα 2.5 : Κατανομή αφίξεων Ελλάδα-ανταγωνιστές για το 2000.

Αντίστοιχα η Πορτογαλία παρουσιάζει κι αυτή αύξηση της εποχικότητας αλλά σε μικρότερο βαθμό. Συγκεκριμένα:

Για τη χειμερινή περίοδο οι αφίξεις μειώθηκαν κατά 18,5% ενώ οι διανυκτερεύσεις μειώθηκαν κατά 13,8%.

Τέλος η Τουρκία παρουσιάζει αμετάβλητη την εποχικότητα των αφίξεων για την περίοδο 1975-1995, ενώ οι διανυκτερεύσεις τους χειμερινούς μήνες μειώθηκαν κατά 47,2% και αυξήθηκαν τους θερινούς μήνες κατά 19%.

- Διαπιστώνουμε ότι η Ισπανία και η Ιταλία παρουσίασαν μείωση της εποχικότητας κατά την εικοσαετία 1975-1995 με καλύτερη διασπορά του τουρισμού στη θερινή περίοδο και ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού. Σημειώνεται ότι στην εικοσαετία αυτή η Ισπανία σαν τουριστικός προορισμός αύξησε τις αφίξεις της περισσότερο από 100%.
- Η Γαλλία δείχνει να εμφανίζει μικρή μείωση της εποχικότητας.
- Η Πορτογαλία που για την περίοδο 1975-1995 παρουσιάζει υπερδεκαπλασιασμό των αφίξεων, εμφανίζει αύξηση της εποχικότητας με ενίσχυση των θερινών μηνών.
- Η Τουρκία παρουσιάζει αύξηση της εποχικότητας των διανυκτερεύσεων με ενίσχυση της θερινής περιόδου και ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού στη δεκαετία 1986-1995.
- Η Ελλάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση της εποχικότητας των θερινών μηνών σε σχέση με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες. Η διαφορά αυτή φαίνεται να διευρύνεται διαχρονικά κυρίως στη μεταβολή των διανυκτερεύσεων.

Τη σημασία της εποχικότητας για την πρόοδο και την πορεία του τουριστικού κλάδου σε μια οικονομία καταδεικνύει έρευνα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι επισκέπτες της θερινής περιόδου είναι κυρίως άτομα νεαρής ηλικίας με σκοπό του ταξιδιού την αναψυχή. Αντίθετα οι επισκέπτες της χειμερινής περιόδου είναι άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με κύριο σκοπό του ταξιδιού τις επαγγελματικές υποχρεώσεις.

- Η κινητικότητα των χειμερινών επισκεπτών είναι υψηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη της θερινής περιόδου.
- Η μέση ετήσια δαπάνη της χειμερινής περιόδου είναι κατά 149,2% υψηλότερη από την αντίστοιχη της θερινής περιόδου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις αρχικές προβλέψεις για το έτος 2005 η τουριστική κίνηση της Μεσογείου παρουσιάζει πτώση που θα κυμανθεί από 10-15%. Επίσης παρατηρείται μια μεταβολή στις προτιμήσεις των προορισμών, γεγονός που ευνοήσε την άνοδο της επισκεψιμότητας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα το τρομοκρατικό «χτύπημα» της Κωνσταντινούπολης επηρέασε τη μεταφορά τουριστών από τα παράλια της Τουρκίας προς την Ελλάδα σε ποσοστό που, σύμφωνα με εκτιμήσεις τουριστικών πρακτόρων, θα φτάσει το 12%.

2.4.4 Οι Μελλοντικές Προοπτικές του Μεσογειακού Τουρισμού

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) οι τουριστικοί προορισμοί της μεσογείου έχουν ισχυρά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όπως η θάλασσα, το κλίμα, ο πολιτισμός, η παράδοση του τουρισμού εδώ και πολλές δεκαετίες ώστε να αποτελούν πόλο έλξης μεγάλου ποσοστού τόσο του ευρωπαϊκού όσο και του παγκόσμιου τουρισμού. Έτσι λοιπόν προβλέπεται αύξηση του αριθμού των επισκεπτών έως και το έτος 2020, αλλά μείωση του μεριδίου αγοράς καθώς οι ανταγωνιστικοί μακρινοί προορισμοί (Αν.Ασία) που τώρα βρίσκονται σε ανάπτυξη παρουσιάζουν υψηλότερους ρυθμούς αύξησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. European Union, Tourism, European, Central – European countries, Mediterranean countries, Office for Publications, 2003.
2. Βαρβαρέσος Σ., Τουρισμός «έννοιες, μεγέθη, δομές», β' έκδοση, Προπομπός, Αθήνα 2000.
3. Γεωργόπουλος Ν., Στρατηγικό Μανατζμέντ, Μπένου, Αθήνα 2000.

Περιοδικά

1. World Tourism Organisation (WTO)/ International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) (1999)_Tourism at World Heritage Cultural Sites: The Site Manager's Handbook, Madrid: WTO 2000.

Site Internet

1. www.sete.gr
2. www.eurostat.gr
3. www.gnto.gr
4. www.wto.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 Γενικά στοιχεία

Η σημασία του τουριστικού κλάδου στην ελληνική οικονομία προκύπτει αν εξετάσουμε το ποσοστό συμμετοχής του στους βασικούς δείκτες της οικονομίας. Συγκεκριμένα:

- Συμμετοχή στο ΑΕΠ : Η συμβολή του κλάδου στο ΑΕΠ για το έτος 1999 φτάνει το 18,3%.
- Συμμετοχή στην απασχόληση : Η συμμετοχή του κλάδου στην απασχόληση της χώρας είναι 17%.
- Αφίξεις : Η εξέλιξη των αφίξεων στην Ελλάδα φαίνεται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 3.1 : Εξέλιξη αφίξεων (1998-2000)

Έτος	Αφίξεις (εκατ.)
1998	10,916
1999	12,164
2000	13,095

Πηγή : ΕΟΤ (2001)

- Αεροπορικά μεταφερόμενοι : Η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αεροπορικών μεταφερόμενων επισκεπτών 73,4% έναντι των ανταγωνιστικών μεσογειακών προορισμών (Ιταλία, Γαλλία, Τουρκία, Πορτογαλία).
- Ξενοδοχειακές μονάδες : Η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο αριθμό κλινών κατηγορίας ενός και δύο αστέρων σε αντίθεση με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες που παρουσιάζουν αύξηση σε κλίνες και ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων. Το μέσο μέγεθος των ελληνικών ξενοδοχειακών μονάδων είναι 75 κλίνες έναντι 166 κλινών που παρουσιάζει η Ισπανία και 204 της Πορτογαλίας. Αξιοσημείωτη επίσης είναι η υπερπροσφορά κλινών σε σχέση με το μέγεθος του τουρισμού.

Συγκεκριμένα η ξενοδοχειακή προσφορά από 423.660 κλίνες το 1990, αυξήθηκε στις 593.990 το 2000 (αύξηση 170.330 κλίνες ή 40%).Απ αυτές το 53% ήταν συνολικά Β και Γ τάξης, το 9% ήταν Α τάξης και το 38% ΑΑ τάξης.Ποσοστιαία έχουμε βελτίωση στις ΑΑ και Α τάξης, από 27% του συνόλου των κλινών το 1990 σε 31,3% το 2000. Η εικόνα αυτή όμως είναι πλασματική σε ότι αφορά στην ποιότητα, δεδομένου ότι ταμέχρι πρόσφατα ισχύοντα κριτήρια κατάταξης δεν περιελάμβαναν ποιοτικές μεταβλητές.

Πίνακας 3.2 : Η ξενοδοχειακή προσφορά κατά το 1990

ΚΑΤ.	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΑΑ	45	0,70%	10.718	4,77%	202.231	4,78%
Α	470	7,32%	50.163	22,31%	94.293	22,26%
Β	1.571	24,46%	64.591	28,72%	122.269	28,86%
Γ	2.722	42,38%	75.511	33,58%	140.662	33,20%
Δ	948	14,76%	15.742	7,00%	29.998	7,08%
Ε	667	10,38%	8.157	3,63%	16.207	3,83%
ΣΥΝΟΛΟ	6423	100,00%	224.882	100,00%	423.660	100,00%

Πίνακας 3.3 : Η ξενοδοχειακή προσφορά κατά το 2000

ΚΑΤ.	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΑΑ	83	1,03%	18.686	5,97%	36.117	6,08%
Α	792	9,81%	78.816	25,18%	149.782	25,22%
Β	1.499	18,57%	76.207	24,35%	145.097	24,43%
Γ	4.027	49,88%	111.501	35,62%	209.414	35,26%
Δ	1.080	13,38%	19.386	6,19%	36.882	6,21%
Ε	592	7,33%	8.397	2,68%	16.698	2,81%
ΣΥΝΟΛΟ	8.073	100,00%	312.993	100,00%	593.990	100,00%

Πίνακας 3.4 : Μέσο μέγεθος ξενοδοχειακών μονάδων(κλίνες) ανά κατηγορία, Ελλάδα (1990 & 2000)

Κατηγορία Ξενοδοχείου	1990	2000
ΑΑ	450	435
Α	201	189
Β	78	97
Γ	52	52
Δ	32	34
Ε	24	28
ΣΥΝΟΛΟ	66	74

Πηγή: ΞΕΕ (2002)

Χωρική κατανομή ξενοδοχειακής προσφοράς

Η έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης έχει σαν συνέπεια τη συγκέντρωση του 54% του συνολικού αριθμού κλινών σε τρεις περιοχές: Στερεά Ελλάδα,Κρήτη,Δωδεκάνηση.

Πίνακας 3.5 : Χωρική κατανομή ξενοδοχειακής προσφοράς, Ελλάδα 1990 & 2000.

1990 ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ			ΣΥΝΟΛΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		
	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ
Στερεά Ελλάδα	1.321	50.995	95.509	20,57%	22,68%	22,54%
Πελοπόννησος	623	19.217	36.335	9,70%	8,55%	8,58%
Ιόνια Νησιά	513	21.375	40.403	7,99%	9,50%	9,54%
Ηπειρος	137	3.604	6.818	2,13%	1,60%	1,61%
Νησιά Αιγαίου	283	6.708	12.679	4,41%	2,98%	2,99%
Κρήτη	1.093	40.601	76.095	17,02%	18,05%	17,96%
Δωδεκάνησα	732	37.066	69.829	11,40%	16,48%	16,48%
Κυκλάδες	598	11.400	21.845	9,31%	5,07%	5,16%
Θεσσαλία - Σποράδες	406	9.314	17.700	6,32%	4,14%	4,18%
Μακεδονία	655	22.538	42.596	10,20%	10,02%	10,05%
Θράκη	62	2.064	3.851	0,97%	0,92%	0,91%
ΣΥΝΟΛΟ	6.423	224.882	423.660	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή : ΞΕΕ (2002)

Πίνακας 3.6 : Χωρική κατανομή ξενοδοχειακής προσφοράς, Ελλάδα, 2000.

2000 ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ			ΣΥΝΟΛΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		
	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ
Στερεά Ελλάδα	1.260	49.626	93.325	15,61%	15,86%	15,71%
Πελοπόννησος	612	21.757	41.524	7,58%	6,95%	6,99%
Ιόνια Νησιά	738	34.658	66.488	9,14%	11,07%	11,19%
Ηπειρος	192	4.992	9.643	2,38%	1,59%	1,62%
Νησιά Αιγαίου	390	10.935	20.948	4,83%	3,49%	3,53%
Κρήτη	1.306	61.887	116.513	16,18%	19,77%	19,62%
Δωδεκάνησα	975	55.368	105.036	12,08%	17,69%	17,68%
Κυκλάδες	841	18.992	36.397	10,42%	6,07%	6,13%
Θεσσαλία - Σποράδες	489	12.413	23.730	6,06%	3,97%	4,00%
Μακεδονία	1.196	39.857	75.637	14,81%	12,73%	12,73%
Θράκη	74	2.508	4.749	0,92%	0,80%	0,80%
ΣΥΝΟΛΟ	8.073	312.993	593.990	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή : ΞΕΕ (2002)

3.2 Εποχικότητα

Έχει ήδη επισημανθεί η υψηλή και αυξανόμενη εποχικότητα που παρουσιάζει ο ελληνικός τουρισμός. Στη δεκαετία 1990-2000 το τρίμηνο Ιούλιος-Αύγουστος και Σεπτέμβριος πραγματοποιείται σταθερά περισσότερο από 50% των ετήσιων αφίξεων. Το γεγονός αυτό επιτείνει το πρόβλημα των αντοχών των υποδομών και περιορίζει την αποδοτικότητα των επενδύσεων.

Πίνακας 3.7 : Μηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα, 1990-2000

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999*	2000*
ΙΑΝΟΥΑΡ	1,27%	1,12%	1,07%	1,15%	1,34%	1,32%	1,47%	1,65%	1,48%	1,50%	1,52%
ΦΕΒΡΟΥΑΡ	1,31%	1,08%	1,12%	1,13%	1,18%	1,23%	1,27%	1,55%	1,31%	1,46%	1,42%
ΜΑΡΤΙΟΣ	3,40%	3,19%	2,15%	2,05%	2,20%	2,30%	2,84%	2,67%	2,20%	2,85%	2,62%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	7,18%	4,23%	5,81%	5,54%	5,47%	6,45%	5,82%	5,22%	5,31%	5,24%	5,58%
ΜΑΪΟΣ	12,02%	10,74%	12,17%	11,79%	12,56%	12,06%	11,21%	11,31%	10,83%	11,08%	11,19%
ΙΟΥΝΙΟΣ	13,38%	12,92%	14,29%	13,12%	13,91%	13,78%	13,38%	13,91%	13,78%	13,72%	13,86%
ΙΟΥΛΙΟΣ	18,46%	19,87%	19,18%	19,07%	18,61%	17,64%	17,60%	18,37%	19,25%	18,67%	18,63%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	18,83%	20,27%	19,77%	19,78%	18,84%	18,26%	18,70%	18,57%	18,87%	18,81%	17,87%
ΣΕΠΤΕΜΒΡ	13,35%	14,31%	14,11%	14,60%	14,45%	14,87%	15,43%	14,41%	14,61%	14,06%	14,69%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	6,88%	7,73%	6,83%	8,12%	8,05%	8,41%	8,52%	8,29%	8,42%	8,48%	8,15%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	2,25%	2,61%	1,89%	1,96%	1,83%	1,94%	2,18%	2,31%	2,13%	2,17%	2,47%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	1,66%	1,93%	1,60%	1,69%	1,55%	1,75%	1,60%	1,74%	1,80%	1,97%	2,00%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8 : Τριμηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα, 1990-2000

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999*	2000*
ΙΑΝ-ΜΑΡ	5,99%	5,38%	4,35%	4,33%	4,72%	4,85%	5,58%	5,87%	4,99%	5,81%	5,56%
ΑΠΡ-ΙΟΥΝ	32,59%	27,89%	32,27%	30,45%	31,94%	32,29%	30,40%	30,44%	29,93%	30,05%	30,64%
ΙΟΥΛ-ΣΕΠ	50,64%	54,45%	53,06%	53,44%	51,91%	50,77%	51,72%	51,35%	52,73%	51,54%	51,19%
ΟΚΤ-ΔΕΚ	10,78%	12,27%	10,32%	11,78%	11,43%	12,10%	12,30%	12,33%	12,36%	12,61%	12,62%
ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,00%

Πηγή : ΕΟΤ / ΕΣΥΕ (2003), (*: προσωρινά στοιχεία)

Μια συσχέτιση της ξενοδοχειακής υποδομής της Ελλάδας, των αφίξεων, της εποχικότητας αλλά και από πού προέρχονται οι επισκέπτες φαίνεται στους παρακάτω πίνακες :

Πίνακας 3.9 : Μέση μηνιαία πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων

*									
	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	28,36%	29,63%	30,42%	32,33%	33,19%	1,27	0,79	1,91	0,86
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	31,47%	32,03%	32,89%	31,56%	34,00%	0,56	0,86	-1,33	2,44
ΜΑΡΤΙΟΣ	30,00%	30,37%	31,21%	32,12%	41,15%	0,37	0,83	0,91	9,03
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	38,95%	37,86%	39,40%	38,58%	39,80%	- 1,08	1,54	-0,82	1,22
ΜΑΙΟΣ	50,56%	52,33%	56,09%	61,02%	61,69%	1,78	3,76	4,93	0,67
ΙΟΥΝΙΟΣ	56,28%	61,24%	65,61%	70,25%	72,54%	4,96	4,37	4,64	2,29
ΙΟΥΛΙΟΣ	66,74%	74,00%	79,32%	85,49%	85,21%	7,26	5,32	6,17	- 0,28
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	78,97%	88,06%	90,47%	94,15%	97,89%	9,08	2,41	3,68	3,74
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	63,76%	69,39%	71,07%	73,73%	74,38%	5,62	1,68	2,66	0,65
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	45,00%	47,62%	48,26%	54,70%	54,97%	2,62	0,64	6,44	0,27
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	28,72%	30,80%	33,55%	32,76%	30,31%	2,08	2,75	-0,79	2,45
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	26,84%	31,15%	31,02%	32,96%	34,20%	4,31	-0,13	1,94	1,24
ΣΥΝΟΛΟ	54,37%	58,37%	61,12%	63,46%	64,97%	4,00	2,75	2,34	1,51
*Προσωρινά Στοιχεία									

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ

Πίνακας 3.10 : Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα

*									
	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	867.638	946.798	1.005.719	1.066.084	1.083.222	9,12%	6,22%	6,00%	1,61%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	928.305	933.592	998.977	1.060.008	1.152.805	0,57%	7,00%	6,11%	8,75%
ΜΑΡΤΙΟΣ	1.250.226	1.369.751	1.273.310	1.448.624	1.482.823	9,56%	-7,04%	13,77%	2,36%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	2.766.116	2.822.243	2.905.546	2.864.693	3.120.457	2,03%	2,95%	-1,41%	8,93%
ΜΑΙΟΣ	5.258.710	5.923.093	6.229.116	6.617.666	6.662.277	12,63%	5,17%	6,24%	0,67%
ΙΟΥΝΙΟΣ	6.405.495	7.075.829	7.530.343	8.342.722	8.363.722	10,46%	6,42%	10,78%	0,26%
ΙΟΥΛΙΟΣ	7.965.179	9.003.064	9.872.757	10.723.835	10.693.171	13,03%	9,66%	8,62%	-0,29%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	9.551.439	10.878.827	11.661.790	11.805.077	12.240.681	13,90%	7,20%	1,23%	3,69%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	6.993.686	7.822.329	8.224.367	8.756.290	8.875.517	11,85%	5,14%	6,47%	1,36%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	4.113.665	4.419.861	4.640.619	5.234.218	5.296.163	7,44%	4,99%	12,79%	0,67%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1.032.350	1.113.342	1.175.950	1.245.219	1.238.787	7,85%	5,62%	5,89%	-0,52%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	812.697	1.055.778	1.030.948	1.093.021	1.120.278	29,91%	-2,35%	6,02%	2,49%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	47.945.506	53.364.507	56.549.442	60.256.902	61.302.903	11,30%	5,97%	6,56%	1,74%
*Προσωρινά Στοιχεία									
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ									

Πίνακας 3.11 : Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα*

	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	232.298	251.036	256.370	283.588	272.613	8,07%	2,12%	10,62%	-3,87%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	266.059	276.912	282.328	312.969	333.241	4,08%	1,96%	10,85%	6,48%
ΜΑΡΤΙΟΣ	521.720	587.963	488.629	560.886	540.201	12,70%	-16,89%	14,79%	-3,69%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	1.814.415	1.701.970	1.786.271	1.828.541	1.966.792	-6,20%	4,95%	2,37%	7,56%
ΜΑΙΟΣ	4.411.145	4.917.026	5.176.738	5.469.261	5.684.646	11,47%	5,28%	5,65%	3,94%
ΙΟΥΝΙΟΣ	5.386.333	6.001.254	6.386.417	7.238.013	7.122.120	11,42%	6,42%	13,33%	-1,60%
ΙΟΥΛΙΟΣ	6.163.528	7.203.730	7.818.207	8.556.789	8.548.120	16,88%	8,53%	9,45%	-0,10%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	7.055.005	8.288.611	9.004.563	9.115.211	9.580.971	17,49%	8,64%	1,23%	5,11%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	5.846.633	6.582.973	6.873.139	7.456.742	7.525.073	12,59%	4,41%	8,49%	0,92%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	3.246.699	3.535.049	3.813.740	4.252.950	4.326.154	8,88%	7,88%	11,52%	1,72%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	330.673	364.257	409.129	452.174	433.371	10,16%	12,32%	10,52%	-4,16%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	223.326	280.874	269.477	276.236	302.991	25,77%	-4,06%	2,51%	9,69%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	35.497.834	39.991.655	42.565.008	45.803.360	46.636.293	12,66%	6,43%	7,61%	1,82%

*Προσωρινά Στοιχεία ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ

Πίνακας 3.12 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα*

	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	635.340	695.762	749.349	782.496	810.609	9,51%	7,70%	4,42%	3,59%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	662.246	656.680	716.649	747.039	819.564	-0,84%	9,13%	4,24%	9,71%
ΜΑΡΤΙΟΣ	728.506	781.788	784.681	887.738	942.622	7,31%	0,37%	13,13%	6,18%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	951.701	1.120.273	1.119.275	1.036.152	1.153.665	17,71%	-0,09%	-7,43%	11,34%
ΜΑΙΟΣ	847.565	1.006.067	1.052.378	1.148.405	977.631	18,70%	4,60%	9,12%	-14,87%
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.019.162	1.074.575	1.143.926	1.104.154	1.241.602	5,44%	6,45%	-3,48%	12,45%
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.801.651	1.799.334	2.054.550	2.167.046	2.145.051	-0,13%	14,18%	5,48%	-1,01%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	2.496.434	2.590.216	2.657.227	2.689.866	2.659.710	3,76%	2,59%	1,23%	-1,12%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.147.053	1.239.356	1.351.228	1.299.548	1.350.444	8,05%	9,03%	-3,82%	3,92%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	866.966	884.812	826.879	981.268	943.009	2,06%	-6,55%	18,67%	-3,90%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	701.677	749.085	766.821	793.045	805.416	6,76%	2,37%	3,42%	1,56%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	589.371	774.904	761.471	816.785	817.287	31,48%	-1,73%	7,26%	0,06%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	12.447.672	13.372.852	13.984.434	14.453.542	14.666.610	7,43%	4,57%	3,35%	1,47%

*Προσωρινά Στοιχεία

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ, ΕΟΤ

Για παράδειγμα διαπιστώνεται ότι ενώ η αύξηση των αφίξεων για τους μήνες Μάιος-Αύγουστος κυμαίνεται από 2,5-5%, η αντίστοιχη αύξηση των διανυκτερεύσεων είναι πάνω από 10%, γεγονός που δείχνει τη μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής των επισκεπτών των συγκεκριμένων μηνών.

- Υποδομή : Η υποδομή της Ελλάδας σε εξειδικευμένη τουριστική υποδομή (γήπεδα γκολφ, μαρίνες) σε σύγκριση με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες είναι χαμηλή. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού έτσι ώστε να αυξηθεί η τουριστική κίνηση κατά τους χειμερινούς μήνες με στόχο την εξομάλυνση της εποχικότητας και τη δημιουργία ενός σταθερού ρεύματος επισκεπτών ποιότητας.
- Επενδύσεις : Η Ελλάδα προσφέρει σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη και τη δημιουργία έργων τουριστικού ενδιαφέροντος. Παρ' όλα αυτά το ύψος των οικονομικών ενισχύσεων που λαμβάνει ο κλάδος από τα ΚΠΣ και από τις τράπεζες έναντι άλλων κλάδων είναι αναντίστοιχες στη συμβολή τους στο ΑΕΠ. Το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ 2000-2006), από το υπουργείο Ανάπτυξης έχει σαν στόχο την αναβάθμιση και τη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών.
- Προβολή & Προώθηση : Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του ελληνικού τουρισμού βασίζεται στο τρίπτυχο «ήλιος-θάλασσα-πολιτισμός». Παράλληλα δίνεται έμφαση στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, την προστασία και την αξιοποίηση του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού κάλλους. Στα πλαίσια προώθησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος εντάσσονται και οι συμμετοχές σε διεθνείς εκθέσεις δίνοντας την ευκαιρία σε συντελεστές του κλάδου να έρθουν σε επαφή και να ενημερωθούν για τις νέες τάσεις και τα νέα προϊόντα. Σημαντικό ρόλο στην προβολή της Ελλάδας σαν τουριστικό προορισμό θα παίξει η επιτυχής διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων τον Αύγουστο του 2004.

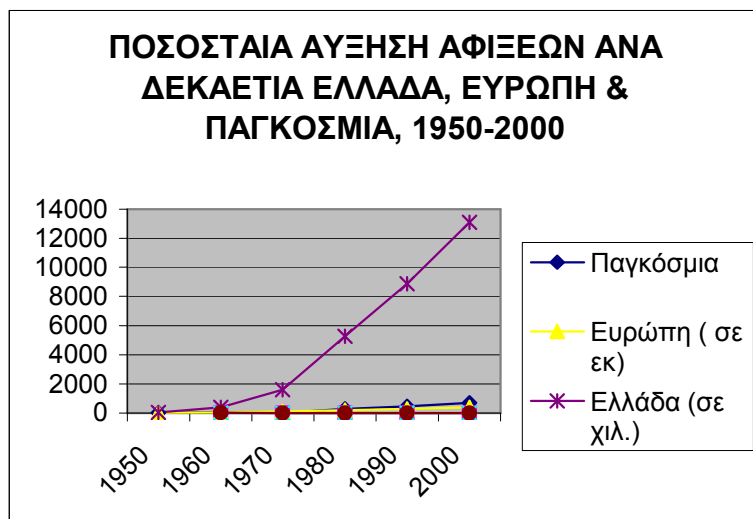
3.3 Το προφίλ του ελληνικού τουρισμού

Μέχρι και το 1990 η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα ήταν ταχύτερη από ότι σε παγκόσμιο επίπεδο. Στη δεκαετία 1990-2000 παρατηρείται μείωση του ρυθμού αύξησης των αφίξεων μεγαλύτερη συγκριτικά με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή και παγκόσμια. Αυτό σηματοδοτεί το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι πλέον ένας «ώριμος» προορισμός.

Πίνακας 3.13 : Αφίξεις σε Ελλάδα, Ευρώπη & παγκόσμια, 1950-2000

	Παγκόσμια	Μεταβολή Ανά δεκαετία	Ευρώπη (σε εκ)	Μεταβολή Ανά δεκαετία	Ελλάδα (σε χιλ.)	Μεταβολή Ανά δεκαετία
1950	25,3		16,8		33,30	
1960	69,3	174,11%	50,4	199,70%	399,40	1.098,33%
1970	15,8	139,25%	117,3	133,01%	1.609,20	302,87%
1980	286,0	72,50%	188,3	60,50%	5.271,10	227,56%
1990	457,2	59,86%	282,7	50,13%	8.873,00	68,33%
2000	696,8	52,41%	402,5	42,38%	13.095,55	47,59%

Πηγές : WTO (2002) , ΕΟΤ (2003)

Διαγραμμα 3.1 : Ποσοστιαία αύξηση αφίξεων ανά δεκαετία στην Ελλάδα, Ευρώπη & παγκόσμια ,1950-2000.

Η μέση ετήσια μεταβολή των αφίξεων στο διάστημα 1990-2000 είναι 3,9%, ενώ η αντίστοιχη των εσόδων για το ίδιο διάστημα είναι περίπου 14%. Η διαφορά των ρυθμών μεταβολής δεν οφείλεται στο γεγονός ότι βελτιώθηκε πραγματικά η κατά κεφαλήν δαπάνη ούτε αυξήθηκε η μέση διάρκεια παραμονής, αλλά

κυρίωςτο ότι άλλαξε ο τρόπος υπολογισμού του τουριστικού συναλλάγματος το 1998.

Πίνακας 3.14 : Εξέλιξη αφίξεων, εσόδων & Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη, Ελλάδα, 1950-2000

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΕΣΟΔΑ (σε εκ. δολ.)	ΜΚΔ (δολ)
1950	33.000	4,70	141
1960	399.000	49,30	141
1970	1.609.000	193,60	155
1980	5.271.000	1.733,50	361
1990	8.873.000	2.586,80	292
1991	8.036.000	2.567,40	319
1992	9.331.000	3.271,80	351
1993	9.413.000	3.335,10	354
1994	10.642.000	3.904,90	367
1995	10.130.000	4.136,30	408
1996	9.233.000	3.723,10	403
1997	10.070.000	5.151,30	512
1998	10.916.000	6.188,20	567
1999	12.164.000	8.781,90	722
2000	13.095.545	9.221,10	704

Πηγές : ΕΟΤ / ΕΣΥΕ (2003), ΤΤΕ (2002)

Πίνακας 3.15 : Εξέλιξη ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα 1990

1990						
ΚΑΤ.	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΑΑ	45	0,70%	10.718	4,77%	202.231	4,78%
ΑΑ	470	7,32%	50.163	22,31%	94.293	22,26%
Β	1.571	24,46%	64.591	28,72%	122.269	28,86%
Γ	2.722	42,38%	75.511	33,58%	140.662	33,20%
Δ	948	14,76%	15.742	7,00%	29.998	7,08%
Ε	667	10,38%	8.157	3,63%	16.207	3,83%
ΣΥΝΟΛΟ	6423	100,00%	224.882	100,00%	423.660	100,00%

Πίνακας 3.16 : Εξέλιξη ξενοδοχειακών κλινών, Ελλάδα 2000

ΚΑΤ.	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΑΑ	83	1,03%	18.686	5,97%	36.117	6,08%
Α	792	9,81%	78.816	25,18%	149.782	25,22%
Β	1.499	18,57%	76.207	24,35%	145.097	24,43%
Γ	4.027	49,88%	111.501	35,62%	209.414	35,26%
Δ	1.080	13,38%	19.386	6,19%	36.882	6,21%
Ε	592	7,33%	8.397	2,68%	16.698	2,81%
ΣΥΝΟΛΟ	8.073	100,00%	312.993	100,00%	593.990	100,00%

Πηγή: ΞΕΕ (2002)

3.4 Μακροοικονομικά Μεγέθη

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) παρουσίασε το 1999 μελέτη με τίτλο «Το μέγεθος και η Δυναμική του Τουριστικού Τομέα» του Π.Παυλόπουλου για τη σημασία και τη συμβολή του κλάδου στα συνολικά μεγέθη της χώρας.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μελέτη λοιπόν:

- Το ετήσιο τουριστικό συνάλλαγμα ανέρχεται σε 9 δισεκατομμύρια δολάρια σε απόλυτα μεγέθη.
- Η συμμετοχή του κλάδου στο ΑΕΠ κυμαίνεται μεταξύ του 18-20% και η διαχρονική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του τουριστικού προϊόντος στο ΑΕΠ από 3% σε 20% δείχνει τη δυναμική κλάδου.
- Η αύξηση του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας για τη περίοδο 1980-1997 προκλήθηκε κατά 53,2% από την τουριστική δραστηριότητα ενώ η αντίστοιχη συμβολή της βιομηχανίας την ίδια περίοδο ανήλθε σε 4,6%.
- Στον τουριστικό τομέα άμεσα ή έμμεσα απασχολούνται 700 χιλιάδες χρόνια.
- Η αύξηση της τουριστικής απασχόλησης για την περίοδο 1960-1997 έφτασε το 87,5% και είναι θεαματικά μεγαλύτερη της αύξησης στη μεταποίηση (15%) και στη συνολική απασχόληση κατά 9,2%.
- Η βελτίωση της κατανομής του περιφερειακού εισοδήματος που πραγματοποιήθηκε τα τελευταία 20-30 χρόνια οφείλεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στον τουριστικό τομέα.
- Το συνάλλαγμα που απορρέει από τον τουρισμό είναι περίπου 2,5 φορές μεγαλύτερο του συναλλάγματος από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων και υπερβαίνει 1,8 φορές αυτό του συνόλου των εξαγωγών.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης τα έσοδα που προκύπτουν για το ελληνικό δημόσιο από τους φόρους τόσο των ελληνικών επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου όσο και των εργαζομένων σ' αυτόν. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του

Παγκόσμιου Οργανισμού Ταξιδίων και Τουρισμού (WTTC) η Ελλάδα έχει την υψηλότερη οικονομική επιβάρυνση σε σχέση με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες (εκτός της Τουρκίας και της Αιγύπτου) με συνέπεια την αύξηση της τιμής του ελληνικού προϊόντος, δηλαδή τη μείωση της ανταγωνιστικότητάς του.

3.5 Φορείς τουριστικής πολιτικής

Στον ελληνικό χώρο παραδοσιακοί φορείς άσκησης πολιτικής είναι ο ΕΟΤ, το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ), η Πανελλήνια Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού (ΠΟΕΤ) και άλλοι συνδικαλιστικοί ή τοπικοί φορείς που θα αναφέρουμε παρακάτω. Από την άνοιξη του 2004 λειτουργεί και αυτόνομο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, οι αρμοδιότητες του οποίου παλαιότερα άνηκαν στο Υπουργείο Ανάπτυξης, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία που προσδίδει η πολιτεία στον συγκεκριμένο κλάδο της οικονομίας.

Ο βασικός φορέας άσκησης τουριστικής πολιτικής παραμένει ο ΕΟΤ.

Οι κύριες δράσεις του ΕΟΤ είναι η συμμετοχή και εκπροσώπηση της χώρας σε διεθνείς εκθέσεις, η οργάνωση της προβολής της χώρας σαν τουριστικός προορισμός και αποτελεί το βασικό όργανο ενημέρωσης και προώθησης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις. Οι κύριες δράσεις του οργανισμού εντάσσονται στα πλαίσια του Β Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) και του Γ ΚΠΣ.

Οι στόχοι του ΕΟΤ όσον αφορά το Β ΚΠΣ, που χρονικά καλύπτει την περίοδο 1999-2001 ήταν οι εξής:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Εκσυγχρονισμός της υφισταμένης τουριστικής προσφοράς.
- Ανάπτυξη νέων, εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Δημιουργία τουριστικής προσφοράς σε μη αναπτυγμένες περιοχές της χώρας.
- Άμβλυση της εποχικότητας της ζήτησης

- Προστασία και ανάδειξη αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Οι τομείς στους οποίους έχει επικεντρωθεί για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι οι εξής:

1. Θαλάσσιος Τουρισμός
2. Ορεινός, Οικολογικός, Πολιτιστικός και Θεραπευτικός Τουρισμός.
3. Ενίσχυση επενδύσεων ποιοτικού εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων και μετατροπής παραδοσιακών κτιρίων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.
4. Δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής.
5. Ενίσχυση Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων του Τουρισμού και δίκτυα πληροφορικής.
6. Ενέργειες επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού στον Τομέα του Τουρισμού

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει συνολικό κόστος 311 εκατομμύρια ευρώ και η χρηματοδότησή του κατανέμεται ως εξής:

Σε ποσοστό 44,8% από Δημόσια Δαπάνη (31% Κοινοτική Συμμετοχή και 13% Εθνική Συμμετοχή) και 55,2% από Ιδιωτική Συμμετοχή.

Η ανάλυση των παραπάνω μέτρων έχει ως εξής :

1. Θαλάσσιος τουρισμός

- **4 Λιμένες Αναψυχής:**

1. Ζάκυνθος,
2. Ικαρία,
3. Αργοστόλι,
4. Θάσος.

Συνολικός προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης: 3,245 δισ. δρχ.

- **8 Καταφύγια Τουριστικών σκαφών:**

1. Καρλόβασι Σάμου,
2. Μούδρος Λήμνου,
3. Αγ. Ευφημία Κεφαλονιάς,

4. Κάλυμνος,
5. Πλωμάρι Λέσβου,
6. Βαθύ Ιθάκης,
7. Τσούτσουρας Ηρακλείου,
8. Κατάπολα Αμοργού.

Συνολικός προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης: 2,611 δισ. δρχ

2.Ορεινός, Οικολογικός, Πολιτιστικός και Θεραπευτικός Τουρισμός. Υποδομές Θεραπευτικού Τουρισμού:

Υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης (2,372 δισ. δρχ.)

Υδροθεραπευτήριο Αγ. Παρασκευής Χαλκιδικής (1,672 δισ. δρχ.).

Πίνακας 3.17 : Έργα για την ανάπτυξη ορεινού / οικολογικού τουρισμού

Θέση	Προϋπολογισμός (εκ. δρχ.)
Δημητσάνα	151,0
Γράμμος	232,0
Πήλιο	246,0
Χελμός	258,0
Όλυμπος	594,1
Κιθαιρώνας	272,0
Παγγαίο	102,8
Εύβοια	120,1
Παρνασσός	169,0
Ομαλός Κρήτης	491,0
Ορεινή Φωκίδα	445,0
Βέρμιο	218,0
Χαλκιδική	105,1
Σητεία Κρήτης	690,1
Νομός Ιωαννίνων	519,7
Άγραφα	286,7
Τήνος	71,0
Τυχερό Έβρου	263,0
Πάρνηθα	190,0
Νέστος	79,9

Ηφαίστειο Μεθάνων	425,0
Σπήλαια Καστριών Καλαβρύτων	451,7
Βοιών Λακωνίας	230,0
Σύνολο	6.611,2

Πίνακας 3.18 : Έργα ανάδειξης μνημείων και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και έργα ανάπλασης - ανάδειξης περιοχών

Θέση	προϋπολογισμός (εκ.δρχ.)
Χερσόνησος Ροδοπού Χανίων	399,51
Τζουμέρκα	369,97
κάστρο Σίφνου	165,00
κάστρο Σούδας	572,50
κάστρο Βολισσού Χίου	219,20
κάστρο Αντιμάχειας Κω	367,20
Τερψιθέα Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης	165,00
Ιερά Μονή Βατοπαιδίου	300,00
Βέροια	284,40
Ιαματικές Πηγές Καλλιθέας Ρόδου	323,00
Σύνολο	3.165,78

3.Επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες

- **Ιδιωτικές επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό 104 ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.**

Συνολικός προϋπολογισμός: 57,75 δισ. δρχ.

Προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης: 14,9 δισ. δρχ.

- **Μετατροπή 31 Παραδοσιακών κτιρίων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.**

Συνολικός προϋπολογισμός: 4,68 δισ. δρχ.

Προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης 1,63 δισ. δρχ.

4. Ιδιωτικές επενδύσεις για τη δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής:

- 13 Συνεδριακών Κέντρων
- 2 Κέντρων Θαλασσοθεραπείας
- 1 Υδροθεραπευτηρίου
- 2 Γηπέδων Γκολφ
- 4 Λιμένων Αναψυχής

Συνολικός προϋπολογισμός: 23,86 δισ. δρχ.

Προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης: 8,801 δισ. δρχ.

5. Ενίσχυση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και δικτύων πληροφορικής.

- **Ιδιωτικές επενδύσεις για την ενίσχυση 158 Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων του Τουρισμού** (μελέτες και συμβουλευτικές υπηρεσίες).
Συνολικός προϋπολογισμός 2,722 δισ. δρχ.
Προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης 1,413 δισ. δρχ.
- **Ανάπτυξη πληροφορικών συστημάτων:**
Ολοκληρωμένη Μηχανοργάνωση Υπηρεσιών και Εκμεταλλεύσεων ΕΟΤ καθώς και Δημιουργία Τράπεζας Πληροφοριών (προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης 735,75 εκατ. δρχ)

6. Ενέργειες επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού στον Τομέα του Τουρισμού.

Προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης 2,562 δισ. δρχ.

Αποτελέσματα των μέτρων του Β ΚΠΣ

Τα αποτελέσματα του Β ΚΠΣ, σύμφωνα πάντα με τις ανακοινώσεις του ΕΟΤ έχουν ως εξής:

- Δημιουργία 858 θέσεων ελλιμενισμού σε λιμένες αναψυχής (Με πόρους του Β΄ΚΠΣ κατασκευάζονται στη χώρα συνολικά 3.901 θέσεις ελλιμενισμού σε 16 μαρίνες)
- Δημιουργία 445 θέσεων ελλιμενισμού σε καταφύγια τουριστικών σκαφών
- Δημιουργία υποδομής για την ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Εκσυγχρονισμός 34.942 ξενοδοχειακών κλινών
- Δημιουργία 692 νέων ξενοδοχειακών κλινών σε παραδοσιακά ή διατηρητέα κτίσματα
- Δημιουργία 22 ιδιωτικών εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής
- Κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων 172.069.075 Ευρώ
- Επέκταση της τουριστικής περιόδου
- Διατήρηση και αύξηση των θέσεων εργασίας στον Τομέα

Όσον αφορά στο Γ΄ΚΠΣ, οι δράσεις και οι πόροι του Τουρισμού ενσωματώθηκαν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ» (συντ. ΕΠΑΝ) , οι άξονες του οποίου ενθαρρύνουν, προωθούν και στηρίζουν την απασχόληση, την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία, την ποιότητα, στοιχεία δηλαδή απαραίτητα για την επίτευξη αυξημένης ανταγωνιστικότητας για τον Ελληνικό Τουρισμό.

Πιο συγκεκριμένα οι βασικοί στόχοι πολιτικής, που υλοποιούνται μέσα από το ΕΠΑΝ ορίζονται ως εξής:

- Αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε όλους τους τομείς που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν και διατήρηση του επιπέδου της ποιότητας αυτής.
- Εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος με τη δημιουργία των υποδομών και την οργάνωση των ειδικών προϊόντων τα οποία μπορούν να προσελκύσουν ζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

- Μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας
- Αναδιάρθρωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ενίσχυση της Προβολής της χώρας ως τουριστικού προορισμού

3.6 Προγράμματα για τη βελτίωση της Ποιότητας του τουριστικού προϊόντος

Ο ΕΟΤ βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα για την κατάρτιση και υλοποίηση προγραμμάτων και μέτρων, που ενισχύουν την Ποιότητα. Τέτοια προγράμματα ή μέτρα είναι μεταξύ άλλων:

- Η εισαγωγή ενός νέου συστήματος κατάταξης των ξενοδοχειακών καταλυμάτων (σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες αστεριών), που, εκτός από τις ήδη ισχύουσες και ιδιαίτερα απαιτητικές Τεχνικές Προδιαγραφές, θα βασίζεται επίσης σε λειτουργικά ποιοτικά κριτήρια. Το σύστημα αυτό θεσμοθετήθηκε με το ΠΔ 43/2002 (ΦΕΚ 43/Α/7.3.2002). Ήδη, έχει ανατεθεί στον ΕΟΤ η ανακατάταξη των 8.000 και πλέον ξενοδοχειακών μονάδων της Χώρας, η οποία θα πραγματοποιηθεί από εταιρεία ή κοινοπραξία συμβούλων με διεθνή φήμη και εμπειρία σε θέματα κατάταξης και πιστοποίησης τουριστικών επιχειρήσεων, που θα επιλεγεί μετά από διεθνή διαγωνισμό σε δύο φάσεις (με διαπραγμάτευση).
- Η εισαγωγή και εφαρμογή ενός νέου συστήματος κατάταξης (σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες κλειδιών) για τα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και συγκεκριμένα τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα. Το σύστημα έχει τη συναίνεση του αρμόδιου αντιπροσωπευτικού φορέα και του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού και θεσμοθετήθηκε με το ΠΔ 337/2000 (ΦΕΚ 281/Α/2000). Την εφαρμογή του στα υφιστάμενα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και διαμερίσματα θα εξασφαλίσει η Γενική Γραμματεία Τουρισμού μέσω της Δ/σης Περιφερειακής Πολιτικής.

- Η αναθεώρηση και κωδικοποίηση της τουριστικής νομοθεσίας. Με απόφαση του Υφυπουργού Τουρισμού έχει συσταθεί Επιτροπή από νομικούς (νομικό σύμβουλο του ΥΠΑΝ και του ΕΟΤ, διακεκριμένους επιστήμονες και υπηρεσιακούς παράγοντες του ΕΟΤ και της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού του ΥΠΑΝ) προκειμένου να εισηγηθεί την κωδικοποίηση με ταυτόχρονη αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό της τουριστικής νομοθεσίας.
- Προγράμματα ενίσχυσης ιδιωτικών επιχειρήσεων με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση εγκαταστάσεων και υπηρεσιών και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, όπως :
 - Ενίσχυση ΜΜΕ όλων των κλάδων για οργανωτικές δράσεις (ΕΠΑΝ Μέτρο 2.2., δράση 2.2.3)
 - Ενίσχυση του ποιοτικού εκσυγχρονισμού ξενοδοχείων και κάμπινγκ άνω της Γ τάξης σύμφωνα με τον Αναπτυξιακό Νόμο (Ν.2601/98)
 - Ενίσχυση του ποιοτικού εκσυγχρονισμού μικρών καταλυμάτων (ΕΠΑΝ, Μέτρο 2.2, δράση 2.2.2)
 - Ενίσχυση της δημιουργίας και του εκσυγχρονισμού εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής δηλ. συνεδριακών κέντρων, μαρινών, γηπέδων γκολφ, χιονοδρομικών κέντρων, υδροθεραπευτηρίων, κέντρων θαλασσοθεραπείας, κέντρων τουρισμού υγείας, αθλητικών-προπονητικών κέντρων σύμφωνα με τον Αναπτυξιακό Νόμο.
 - Ενίσχυση της συντήρησης και μετατροπής διατηρητέων ή παραδοσιακών κτιρίων σε τουριστικά καταλύματα σύμφωνα με τον Αναπτυξιακό Νόμο.
- Εντατικοποίηση των ελέγχων σε όλες τις τουριστικές εγκαταστάσεις και επιχειρήσεις.
- Πρόγραμμα ανάδειξης της Ελληνικής Κουζίνας ως τουριστικού πόρου

- Αναβάθμιση της παρεχόμενης τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για εργαζόμενους ή μικρομεσαίους επιχειρηματίες σε όλη τη Χώρα για τη διάδοση της σύγχρονης τεχνολογίας και της εξειδικευμένης γνώσης και τη βελτίωση της ποιότητας, μέσω των ανθρώπινων πόρων

Επίσης ο ΕΟΤ έχει οργανώσει ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο την αρτιότερη εκπαίδευση των εργαζομένων και την παροχή υψηλότερης ποιότητας υπηρεσιών. Συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών είναι οι ξεναγοί, οι σερβιτόροι, οι εργαζόμενοι σε αθλητικά κέντρα, οι εργαζόμενοι σε σπήλαια, σε μαρίνες, σε τουριστικά ρακτορεία.

3.7 Τουρισμός και Περιβάλλον

- Αξονες τουριστικής πολιτικής
- Πρωτοβουλίες και δράσεις του Ε.Ο.Τ.
- Τουριστικές επιχειρήσεις και περιβάλλον

3.8 Αξονες τουριστικής πολιτικής

Σύμφωνα με το διεθνές συνέδριο οικότουρισμού που έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη το έτος 2001 η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία των τουριστικών προορισμών της χώρας και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο των σχετικών πολιτικών και δράσεων της Ε.Ε. εντάσσονται οι συνεχείς προσπάθειες του Ε.Ο.Τ. για να ενσωματωθούν οι αρχές της αειφορίας στη στρατηγική και τις πρακτικές της ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, και για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως πολύτιμου τουριστικού πόρου.

Η δραστηριότητα του Ε.Ο.Τ. εστιάζεται στην σταθερή εφαρμογή των ρυθμίσεων και μέτρων που ισχύουν, καθώς και στην προώθηση επιλεκτικών νέων νομοθετικών και χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται ιδιαίτερα με την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη τουριστική

ανάπτυξη. Ειδικότερα, η σχετική πολιτική του Ε.Ο.Τ. ακολουθεί τέσσερις κύριους άξονες:

- **Πρώθηση χωρικών ρυθμίσεων και ελέγχων**
(γνωμοδότηση για τη σκοπιμότητα ως προς τη χωροθέτηση τουριστικών εγκαταστάσεων, καθορισμός τουριστικά κορεσμένων περιοχών, έλεγχος μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την ίδρυση ή επέκταση τουριστικών εγκαταστάσεων, σύνταξη και έλεγχος τήρησης τεχνικών προδιαγραφών ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, καθορισμός χρήσεων γης σε παραλιακές περιοχές, εφαρμογή κοινοτικών οδηγιών, κλπ).
- **Πρώθηση πρότυπων δράσεων και σχεδίων διαχείρισης ειδικών περιοχών**
(εκπόνηση μελετών σχετικά με την οργάνωση και την ανάδειξη χώρων, τη διαχείριση επισκεπτών - κατάρτιση και επιμόρφωση σε περιβαλλοντικά θέματα - ενέργειες ενημέρωσης και προβολής - σύσταση ειδικών φορέων διαχείρισης).
- **Πολιτική προώθησης οικονομικών κινήτρων**
(επιχορηγήσεις σε επενδύσεις σε μη κορεσμένες περιοχές, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων με φιλικές προς το περιβάλλον τεχνικές και μεθόδους, στήριξη μικρών και μεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων για την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμών κλπ.)
- **Ευαισθητοποίηση του κοινού**, σε θέματα προστασία του περιβάλλοντος και ήπιων μορφών τουρισμού (εκστρατείες ενημέρωσης προβολής εθνικής ή τοπικής κλίμακας, τηλεοπτικές ταινίες και σποτς, καθώς και ειδικά βραβεία, όπως οι "Γαλάζιες Σημαίες").

Για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών, ο Ε.Ο.Τ. χρησιμοποιεί, ως κατάλληλο εργαλείο, ένα ευρύ φάσμα επιμέρους δράσεων, χρησιμοποιώντας εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Η Ελλάδα συμμετέχει στο 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον 1992-2000 ("Προς την αειφορία") της Ε.Ε., στο οποίο περιλαμβάνονται ειδικά μέτρα πολιτικής για τον τουριστικό τομέα. Οι ομάδες - στόχος αυτών των μέτρων είναι το γενικό κοινό και οι τοπικές κοινωνίες, οι

επισκέπτες τουρίστες, η τοπική και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, οι επαγγελματίες του τουριστικού τομέα, τα στελέχη και το προσωπικό υπηρεσιών και φορέων που συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού.

3.9 Πρωτοβουλίες και δράσεις

Οι κυριότερες πρωτοβουλίες και δράσεις που έχει αναλάβει τα τελευταία χρόνια ο Ε.Ο.Τ., στο πλαίσιο του 5ου Ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης, είναι ενδεικτικά οι εξής:

- προώθηση διαφόρων προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, με μελέτες και έργα που έχουν αναλάβει οι υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ. (πρόγραμμα παραδοσιακών οικισμών, προώθηση ορεινού τουρισμού, αγρο-τουρισμού, κλπ.)
- ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας (με διοργάνωση και συμμετοχή σε διεθνή και εσωτερικά συνέδρια, συναντήσεις και σεμινάρια, κλπ.)
- ενημέρωση και επιμόρφωση του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος (έκδοση και διανομή σχετικών αφισών και φυλλαδίων, συμμετοχή σε εκθέσεις και συνέδρια)
- συμμετοχή στον σχεδιασμό της αναβάθμισης του ελέγχου των χρήσεων γης, σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
- επιβολή αυστηρού θεσμικού πλαισίου για την ανέγερση τουριστικών εγκαταστάσεων, με την απαίτηση εκπόνησης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την τήρηση περιβαλλοντικών όρων (ιδιαίτερα, ως προς την κατανάλωση νερού και ενέργειας, την διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων, τις εκπομπές θορύβου και αερίων, κλπ.)
- ειδικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης προσωπικού και στελεχών του τουριστικού τομέα σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- συμμετοχή σε διάφορα ευρωπαϊκά πιλοτικά προγράμματα σχετικά με τον ορεινό τουρισμό και την προστασία του περιβάλλοντος σε παραλιακές

περιοχές, σε συνεργασία με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση (προγράμματα "Smart", "Γαλάζιες Σημαίες")

- συμμετοχή σε ειδικά διεθνή προγράμματα "ήπιου" τουρισμού (πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης: "Πολιτιστικό Οδοιπορικό Μάνης", "Οι δρόμοι του ορθόδοξου μοναχισμού" - WTO και UNESCO: "Ο δρόμος του μεταξιού")
- εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα κατασκευής μαρινών και άλλων εγκαταστάσεων του ΕΟΤ
- σύνταξη εθνικού τομεακού σχεδίου ανάπτυξης στο πλαίσιο του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006, στο οποίο περιλαμβάνονται δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού
- προώθηση και προβολή ήπιων μορφών τουρισμού (ορεινού, οικολογικού, πολιτιστικού, αγροτικού) μέσω δημοσίων επενδύσεων και του Β' Κ.Π.Σ. σε ορεινές διαδρομές, μονοπάτια και καταφύγια, αποκατάσταση και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων κτιρίων, έργα ανάδειξης κάστρων, προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικών τοπίων, κλπ)
- μελέτη ήπιας και οικολογικής τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής του ορεινού όγκου της Πίνδου
- συνεργασία και συντονισμός δράσεων με διάφορους φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την προώθηση του οικολογικού τουρισμού.

3.10 Οι τουριστικές επιχειρήσεις και το περιβάλλον

Οι τουριστικές εγκαταστάσεις οφείλουν να συμμορφώνονται προς το θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τις διαδικασίες χωροθέτησης, τις τεχνικές προδιαγραφές, τις διατάξεις σχετικά με την ύδρευση και την αποχέτευση. Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή πριν ακόμη από τη λειτουργία μιας μονάδας και ελέγχονται από τον Ε.Ο.Τ. και τις

άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες. Κατά τη φάση της λειτουργίας, οι περιβαλλοντικοί όροι που πρέπει να τηρούνται σχετίζονται κυρίως με την προστασία από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και των νερών, τη διάθεση των αποβλήτων καθώς και τον έλεγχο του θορύβου. Οι δραστηριότητες των τουριστικών επιχειρήσεων στον τομέα αυτό παρακολουθούνται και ελέγχονται από τις αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Ορισμένες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν συστήματα πιστοποίησης της διασφάλισης της ποιότητας ως προς την περιβαλλοντική διαχείριση, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ISO 14001 και το ευρωπαϊκό πρότυπο EMAS. Οι πρωτοβουλίες αυτές, που γίνονται σε εθελοντική βάση, προβλέπεται να ενισχυθούν μέσω του 3ου Κ.Π.Σ, από το επιχειρησιακό πρόγραμμα "τουρισμός". Για την ενεργειακή διαχείριση ξενοδοχειακών μονάδων, έχει δημιουργηθεί ένας ειδικός οδηγός, σε μορφή CD-ROM, που διατίθεται από το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας . Στον οδηγό αυτό περιλαμβάνονται οδηγίες και πληροφορίες για την διαχείριση και παρακολούθηση της ενεργειακής κατανάλωσης, τη θέρμανση, το ζεστό νερό, την ψύξη και τον εξαερισμό, τον φωτισμό και την τροφοδοσία.

Τέλος ένα από τα σημαντικότερα θέματα ευθύνης του ΕΟΤ αποτελεί η οργάνωση της τουριστικής καμπάνιας της χώρας στο εξωτερικό (μελέτες, σποτάκια, καταχωρήσεις, επιλογή αγοράς και μέσα στα οποία θα προωθηθεί η καμπάνια). Συγκεκριμένα η καμπάνια του έτους 2005 έχει ιδιαίτερη σημασία για την πορεία του ελληνικού τουριστικού προϊόντος αφού στόχος είναι να κεφαλαιοποιήσει η χώρα τις θετικές εντυπώσεις που κατάγραψε από την επιτυχή διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων τόσο σε αγωνιστικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο οργανωτικό (διαμονή, ασφάλεια, μετακινήσεις) και να αντιμετωπίσει τα μειονεκτήματα που αρκετά χρόνια είχε σε θέματα προβολής αυξάνοντας όλους τους θετικούς δείκτες τουριστικής κίνησης (αφίξεις, μερίδιο αγοράς, μέρες διαμονής, μέση δαπάνη των επισκεπτών, επαναληψιμότητα).

3.11 Πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Προσπαθώντας να καταγράψουμε και να αναλύσουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η Ελλάδα σαν τουριστικός προορισμός διαπιστώνουμε τα εξής:

- Έχει απεριόριστους τουριστικούς πόρους και ιδιαίτερα συγκριτικά φυσικά και πολιτισμικά πλεονεκτήματα που επιτρέπουν τη ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας σε όλη τη χώρα, καθώς και το συνδυασμό του μαζικού τουρισμού και πιο εξειδικευμένων μορφών.
- Αποτελεί παραδοσιακό προόρισμο του τουρισμού αναψυχής.
- Έχει ήδη γίνει σαφές ότι οι ομοιότητες που παρατηρούνται μεταξύ των μεσογειακών χωρών καθιστά δύσκολη έως αδύνατη τη διαφοροποίηση της Ελλάδας από τις υπόλοιπες χώρες (Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία).
- Χρήσιμο στοιχείο θεωρείται η σταδιακή μεταβολή στις προτιμήσεις του τουριστικού κοινού (αύξηση των μακρινών προορισμών εκτός Ευρώπης) για να δούμε ότι μειώνεται η ελκυστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Την ανεπάρκεια των διαθέσιμων πόρων για ικανοποιητική προβολή.
- Την έλλειψη σταθερών στόχων στον τομέα του marketing.
- Τη μη συμμετοχή των ιδιωτών στο κόστος που συνεπάγονται οι ενέργειες marketing.
- Η σταθερά υψηλή τιμή του ευρώ έναντι του δολλαρίου.
- Η σχετικά αναπτυσσόμενη υποδομή της χώρας όσον αφορά εξειδικευμένες μορφές τουρισμού.
- Η σχετικά χαμηλή εξειδίκευση του προσωπικού των επιχειρήσεων.

Συμπερασματικά η Ελλάδα είναι μια χώρα που προσελκύει επισκέπτες λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του ήπιου κλίματος, του νησιωτικού χαρακτήρα της, των πολιτιστικών στοιχείων και της ιστορίας της.

Στον αντίποδα οι ελλείψεις παρουσιάζονται στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών (μεταφορές, ποιότητα φαγητού) ,στις εγκαταστάσεις και την υποδομή (ξενοδοχεία χαμηλών κατηγοριών, ειδική τουριστική υποδομή για την αύξηση των επισκεπτών κατά τη χειμερινή περίοδο), στην ανεπαρκή προβολή του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.

3.12 Οι Προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού

Ο ΣΕΤΕ εξέδωσε το 2002 τη μελέτη «Ελληνικός Τουρισμός 2010:Στρατηγική και Στόχοι» με στόχο να καταγράψει τις τάσεις και τις βασικές μεταβλητές του ελληνικού τουρισμού για την περίοδο 1999-2002 ώστε να θέσει τους στόχους και να προτείνει στρατηγικές κατεύθυνσης για το 2010. Σύμφωνα με τη μελέτη

- Στην προσπάθεια να προσδιοριστεί το πλήθος των αφίξεων το 2010 έχουμε τις εξής παραμέτρους:

Από πλευράς διεθνών οργανισμών ο WTTC το 2001 προέβλεψε ρυθμό ανάπτυξης 2,3% τον οποίο αναθεώρησε το 2002 σε 4,7%.Ο WTO προβλέπει ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 2%. Αυτό σημαίνει ότι το έτος 2010 αναμένονται από 15,9 έως 20,7 εκ αφίξεις.

Αν όμως για το ίδιο διάστημα υποθέσουμε την ετήσια αύξηση που είχαμε στην προηγούμενη δεκαετία τότε αναμένονται 19,3 εκ τουρίστες.

Το ΙΤΕΠ στη μελέτη του για τις επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων στον τουρισμό καταλήγει ότι στην καλύτερη περίπτωση η αύξηση του αριθμού των αφίξεων θα είναι 500 χιλ το χρόνο για την περίοδο 1998-2011.Αυτό σημαίνει 18,1 εκ τουρίστες το 2010.

Το IOBE ακολουθώντας μια διαφορετική προσέγγιση υπολογίζει ότι η αύξηση των αφίξεων για την περίοδο 2003-2009 θα είναι της τάξης του 6.7%.

Ένα συντηρητικά αισιόδοξο σενάριο επιτρέπει την υπόθεση για ρυθμό ανάπτυξης 4,5-5%, ύστερα από τη επιτυχία των Ολυμπιακών Αγώνων.Έτσι η πρόβλεψη για το 2010 είναι οι αφίξεις να ξεπερνούν τα 20 εκ και 15 δισ \$ τα έσοδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.19 : Προβλέψεις & στόχοι αφίξεων & εσόδων στην Ελλάδα έως το 2010.

	WTTC 2001	WTTC 2002	WTO	ΣΤΑΘΕΡΟ *	ΣΤΟΧΟΣ ΑΦΙΞΕΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ ΕΣΟΔΩΝ (σε εκ. USD)
Ετήσια Μεταβολή	2,30%	4,70%	2%	3,97%	4,50%	5,00%
2000	13.095.545	13.095.545	13.095.545	13.095.545	13.095.545	9.221
2001	13.396.743	13.711.036	13.357.456	13.615.438	13.684.845	9.682
2002	13.704.868	14.355.454	13.624.605	14.155.971	14.300.663	10.166
2003	14.020.080	15.030.161	13.897.097	14.717.963	14.944.192	10.674
2004	14.342.541	15.736.578	14.175.039	15.302.266	15.616.681	11.208
2005	14.672.420	16.476.197	14.458.540	15.909.766	16.319.432	11.769
2006	15.009.886	17.250.579	14.747.711	16.541.384	17.053.806	12.357
2007	15.355.113	18.061.356	15.042.665	17.198.077	17.821.227	12.975
2008	15.708.280	18.910.240	15.343.518	17.880.840	18.623.183	13.624
2009	16.069.571	19.799.021	15.650.389	18.590.710	19.461.226	14.305
2010	16.439.171	20.729.575	15.963.396	19.328.761	20.336.981	15.020

Πηγή : WTO (2002)

- Σταθερό και ίσο με το ρυθμό μεταβολής 3,97% της περιόδου 1990-2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.20 : Μεριδία αγοράς, Ελλάδα , 2000 & 2010

	ΕΥΡΩΠΗ	ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	
	σε εκατομμυρια αφίξεις			ευρωπαϊκό	παγκόσμιο
2000	402,5	696,8	13,1	3,25%	1,88%
2001	527	1.006,00	20,34	3,86%	2,02%

Πηγή : WTO (2002)

Στόχος δηλαδή είναι το 2010 η ελληνική αγορά να αποτελεί το 2,02% της παγκόσμιας αγοράς από 1,88% που ίσχυε το 2000, στόχος ρεαλιστικός αν αναλογιστούμε ότι ο τουρισμός είναι ο δυναμικότερος και ανταγωνιστικότερος κλάδος της ελληνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα πάντα με τη μελέτη του ΣΕΤΕ η ποιοτική ανάλυση της πρόβλεψης καταλήγει στα εξής:

- Η μέση διάρκεια παραμονής προσδιορίζεται στις 10 ημέρες αν αναλογιστούμε τη συνεχή και εντονότερη τάση για ολιγιήμερες διακοπές και με δεδομένο το μειονέκτημα της χρονοαπόστασης από τις κύριες πηγές τουριστων.
- Στόχος για την άμβλυνση της εποχικότητας είναι η διατήρηση των ποσοστών υψηλής πληρότητας την περίοδο Ιούλιος-Σεπτέμβριος και την αύξηση των άλλων περιόδων. Παρατηρώντας τα μοντέλα εποχικότητας των ανταγωνιστικών προορισμών, στόχος είναι η επίτευξη ανάλογων ποσοστών.

Η μελέτη του ΣΕΤΕ για τον υπολογισμό του ποσοστού αφαιρεί τη μεγαλύτερη και τη μικρότερη τιμή και υπολογίζει τον αριθμητικό μέσο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.21 : Τριμηνιαία (%) κατανομή αφίξεων, Ελλάδα & ανταγωνιστές 2000

	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ
ΙΑΝ-ΜΑΡ	15,25%	10,78%	10,66%	15,40%	23,74%	5,56%
ΑΠΡ-ΙΟΥΝ	27,24%	26,74%	30,64%	26,66%	24,76%	30,64%
ΙΟΥΛ-ΣΕΠ	37,42%	41,39%	39,05%	35,59%	26,77%	51,19%
ΟΚΤ-ΔΕΚ	20,10%	21,07%	19,65%	22,35%	24,73%	12,62%

Πηγές: Instituto National de Estadistica, Ισπανία (2002), ΤΥΔ(2002), ΚΟΤ (2002), Γενική Διεύθυνση Τουρισμού της Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΕΟΤ (2003)

Αυτό σημαίνει ότι το μοντέλο εποχικότητας για το έτος 2010 θα είναι:

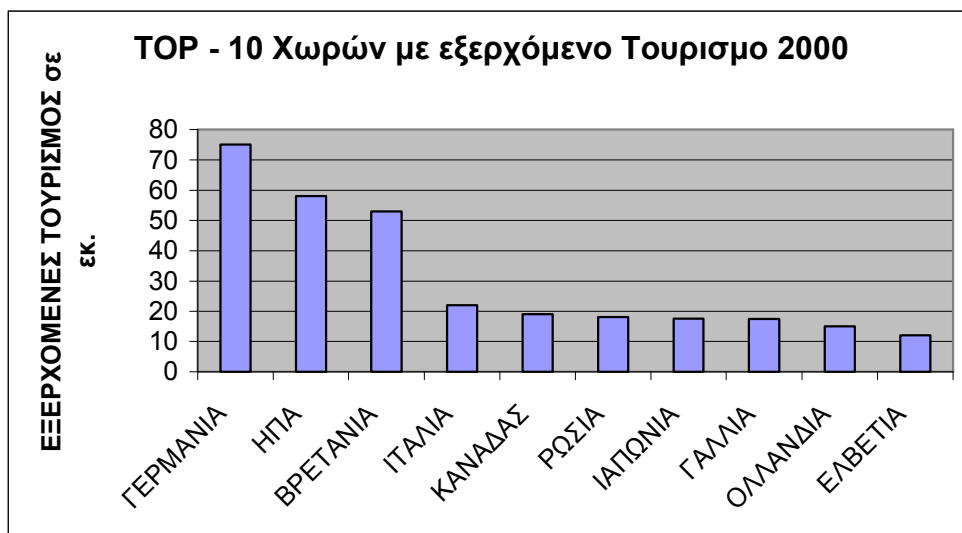
Ιανουάριος - Μάρτιος	13%
Απρίλιος - Ιούνιος	27%
Ιούλιος - Σεπτέμβριος	40%
Οκτώβριος - Δεκέμβριος	20%

Αναλογικά για να καλυφθούν 20 εκ τουρίστες με το συγκεκριμένο μοντέλο εποχικότητας, με μέση παραμονή τις 10 ημέρες και με τον αριθμό των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών σταθερό στα επίπεδα του 2000, απαιτείται η κατασκευή 160 χιλ. νέων κλινων.

Αντίστοιχα η απαιτούμενη υποδομή για να φιλοξενήσει η Ελλάδα το συγκεκριμένο αριθμό τουριστών, με την δεδομένη κατανομή εποχικότητας, μέσο όρο ημερών διαμονής και μέσο όρο συναλλάγματος, σύμφωνα με το ΣΕΤΕ είναι:

Γήπεδα Γκολφ	46
Συνεδριακά Κέντρα	15
Κέντρα Θαλασσοθεραπείας	24
Μαρίνες	42

Σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη του τουρισμού θεωρείται ο βαθμός διείσδυσης στις αναπτυσσόμενες αγορές με εξερχόμενο τουρισμό. Η Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικό βαθμό διείσδυσης σε χώρες όπως η Γερμανία και η Βρετανία, παραδοσιακές χώρες εξερχόμενου τουρισμού. Αντίστοιχα θα πρέπει να προσελκύσει και νέες αναπτυσσόμενες αγορές όπως είναι η Ρωσία με την οποία άλλωστε υπάρχουν κοινά στοιχεία (ορθόδοξη εκκλησία, Έλληνες μετανάστες της περιοχής).

Διάγραμμα 3.2 : Top-10 Χωρών με εξερχόμενο τουρισμό 2000.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. Ελληνικός Οργανισμός τουρισμού, Στατιστικά Στοιχεία 2000-2002 (www.gnto.gr)
2. Βαρβαρέσος Σ., Τουρισμός «έννοιες, μεγέθη, δομές», β' έκδοση, Προπομπός, Αθήνα 2000.
3. Γεωργόπουλος Ν., Στρατηγικό Μανατζμέντ, Μπένου, Αθήνα 2000.
4. Ι.Τ.Ε.Π., Πατσουράκης, Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού τομέα, Αθήνα 2002.

Περιοδικά

1. «Ελληνική Οικονομία & Τουρισμός», Τουριστική Αγορά, τ. 144, Ιανουάριος 2002.
2. «Στρατηγική για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού», Τουριστική Αγορά, τ.146, Μάρτιος 2002.
3. «Η άλλη πλευρά του τουρισμού:Εναλλακτικός τουρισμός», τ. 8 Απριλίου 1999, «Η ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων για τον τουρισμό», τ. 11 Οκτωβρίου 2001, «Ο τουρισμός-μοχλός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας», τ. 19 Ιουνίου 2002, Οικονομικός Ταχυδρόμος.

Εφημερίδες

1. «Βαρκελώνη-Σίδνεη-Αθήνα», Κοτρώτσος Σ., τ. 23 Απριλίου 2005, Το Θέμα της Κυριακής.
2. «Επενδύσεις στον ελληνικό τουρισμο», Παπαντωνίου Θ., τ. 15 Μαΐου 2005, Τα Νέα.

Site Internet

1. www.eot.gr
2. www.greektourism.gr
3. www.statistics.gr
4. www.wto.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Γενικά στοιχεία

Η δυναμική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας παγκοσμίως και οι σημαντικές αλλαγές που σημειώνονται στο φυσικό-κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη με αποφασιστικές κινήσεις συμπληρωματικών και νέων δράσεων που θα κάνουν το τουριστικό προϊόν πιο ανταγωνιστικό και πιο αποδοτικό. Η δραστηριοποίηση προς τις εξειδικευμένες μορφές τουρισμού (εναλλακτικός τουρισμός) αποτελεί σημαντική παράμετρο στην προσαρμογή του κλάδου στις νέες συνθήκες και ανάγκες της αγοράς.

Συγκεκριμένα μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων καθίσταται δυνατή η προσέλκυση επισκεπτών υψηλού εισοδήματος, η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και η ανάπτυξη θετικών συνεπειών σε άλλους κλάδους της οικονομίας (π.χ αγροτικά προϊόντα). Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μειώνουν την εποχικότητα του τουρισμού και δημιουργούν ομαλότητα στην απασχόληση, συμβάλλουν στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας στις αναπτυσσόμενες περιοχές ενώ ταυτόχρονα διαφυλάσσουν το φυσικό περιβάλλον και προστατεύουν την τοπική πολιτιστική κληρονομιά.

Σύμφωνα με διεθνείς αναλύσεις η μεγέθυνση του εναλλακτικού τουρισμού είναι συνεχής και με υψηλούς ρυθμούς, αφού η ετήσια αύξησή του αγγίζει το 30% σε αντίθεση με το ρυθμό μεταβολής του συμβατικού τουρισμού που είναι στο 4% περίπου. Σε απόλυτα μεγέθη περισσότεροι από 500 εκατομμύρια επισκέπτες προτιμούν αυτό το είδος τουρισμού σε ετήσια βάση, ενώ ο κύκλος εργασιών που προκύπτει από τις σχετικές διαδικασίες ξεπερνά τα 400 εκατομμύρια δολάρια.

Οι βασικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι οι εξής:

- Συνεδριακός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Ορεινός-Χειμερινός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Ιαματικός και τουρισμός υγείας
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Διάφορες μορφές αθλητικού τουρισμού (ναυταθλητικού, γκόλφ)

Η Ελλάδα, όπως έχει ήδη επισημανθεί, παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό προσέλκυσης επισκεπτών κατά τη θερινή περίοδο (εποχικότητα). Η υπάρχουσα υπερσυγκέντρωση της ζήτησης σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο συμβάλλει στην αναποτελεσματική αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων, την επιβάρυνση των υποδομών και του περιβάλλοντος.

Σημαντική επίσης είναι έκθεση του ΕΟΤ με βάση την οποία ο ελληνικός τουρισμός είναι πολυσυλλεκτικός : το 18% των προσφερόμενων υπηρεσιών απευθύνεται σε επισκέπτες υψηλού εισοδήματος, ενώ το 72% σε επισκέπτες χαμηλότερου εισοδήματος.

Επιτυχημένο παράδειγμα αναφέρεται η ανάπτυξη πιλοτικού προγράμματος χειμερινού τουρισμού του ΕΟΤ το διάστημα Νοέμβριος 98/ Μάρτιος 99. Στόχος του προγράμματος ήταν η επέκταση της τουριστικής περιόδου στην Κρήτη και στη Ρόδο και παρουσίασε αρκετή επιτυχία. Πέρα από την κατάλληλη υποδομή, απαιτούνται κι άλλου είδους μέτρα για την επιτυχία ανάλογων προσπαθειών. Συγκεκριμένα :

- Εκπτώσεις στις τιμές των καταλυμάτων σε περιόδους μη αιχμής.

- Χρήση προγραμμάτων χρονομεριστικής μίσθωσης για τους μήνες μη αιχμής, ειδικά όσον αφορά ενοικιαζόμενα δωμάτια.
- Εφαρμογή προγραμμάτων οικιστικής ανάπτυξης σε χαμηλότερα οικονομικά στρώματα.

4.2 Συνεδριακός τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι από τις πλέον ανεπτυγμένες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, ενώ απευθύνεται στους business travelers συνδυάζει επαγγελματικές-επιστημονικές συναντήσεις-επαφές με τη ψυχαγωγία. Είναι αντιληπτό ότι παρατείνει την τουριστική περίοδο και προσελκύει επισκέπτες υψηλού εισοδηματικού και κοινωνικού επιπέδου. Με βάση το World Travel & Tourism Council τα επαγγελματικά ταξίδια, κατά συνέπεια και ο συνεδριακός τουρισμός αναμένεται να αυξηθεί για τη δεκαετία 1997-2007 κατά 31%. Σύμφωνα με έρευνες η μέση δαπάνη ενός business traveler είναι κατά 40% υψηλότερη από τη μέση δαπάνη ενός leisure traveler.

Η Ελλάδα για το έτος 1998 κατείχε τη 18^η θέση στη διοργάνωση συνεδρίων. Η σχετική υποδομή αποτελείται από 17 αυτοτελή συνεδριακά κέντρα χωρητικότητας 14.000 ατόμων και 62 συνεδριακές εγκαταστάσεις σε αντίστοιχες ξενοδοχειακές μονάδες. Ο υφιστάμενος αριθμός συνεδριακών κέντρων δεν είναι αρκετά επαρκής ώστε να φιλοξενήσει μεγάλης κλίμακας διεθνή συνέδρια αφού τόσο στην Αθήνα όσο και στην περιφέρεια δεν υπάρχει αυτόνομο, μεγάλο συνεδριακό κέντρο. Η υπάρχουσα συνεδριακή υποδομή στην Αθήνα φτάνει τα 2.000 άτομα και το μεγαλύτερο στην Ελλάδα βρίσκεται στην Κω και μπορεί να φιλοξενήσει 5.000 συνέδρους. Σημειώνεται ότι για την εξυπηρέτηση εγχώριων συνεδρίων (μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων) χρησιμοποιούνται αθλητικές εγκαταστάσεις, που όμως δεν έχουν την τεχνολογική υποδομή να φιλοξενήσουν επιστημονικά συνέδρια. Χρήσιμο είναι ότι σύμφωνα με εκτίμηση της ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών, η Αθήνα έχει χάσει περισσότερα από 15 μεγάλα πανευρωπαϊκά συνέδρια την τελευταία πενταετία. Στον τομέα αυτόν γίνονται αξιόλογες ιδιωτικές προσπάθειες από μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα. Ενδεικτικά :

- Grecotel corfu Imperial : συνεδριακό κέντρο του Grecotel στην Κέρκυρα με δυνατότητα φιλοξενίας 1.400 συνέδρων, πολλαπλούς χώρους συνεδριάσεων και τεχνολογικό εξοπλισμό υψηλών προδιαγραφών.
- Capsis Hotel : το κέντρο λειτουργεί στο Sofitel Hotel της Ρόδου με δυναμικότητα 2.500 θέσεων.
- Olympian Village : στις εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου που βρίσκεται 13 χλμ. από τον Πύργο Ηλείας το νέο συνεδριακό κέντρο της Aldemar. Στα 400 τ.μ της αίθουσας Olympian Exhibition Hall μπορούν να εξυπηρετηθούν από 82 έως 500 άτομα, ενώ στην αίθουσα Grand Olympic Arena μπορούν να φιλοξενηθούν από-900 έως 3.500 άτομα.

Σε πολλές περιπτώσεις ο συνεδριακός τουρισμός καταφέρνει να συνδυάζει τη δημιουργία στον ίδιο χώρο ενός σύγχρονου συνεδριακού και εκθεσιακού κέντρου και νέων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων με τη μορφή «συνεδριακού χωριού» και την αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων (π.χ Λαυρίου).

4.3 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια ήπια μορφή τουρισμού που δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να ικανοποιήσει τις ανάγκες του για απομάκρυνση από τις μεγαλουπόλεις και γενικά από τον αστικό τρόπο ζωής. Συχνά οι τουρίστες του συγκεκριμένου είδους επιθυμούν να συμμετάσχουν σε διαδικασία παραγωγής και συλλογής αγροτικών προϊόντων και σε καθημερινές αγροτικές εργασίες. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες περιλαμβάνουν κατάλυμα, παραδοσιακή διατροφή, πολιτιστικές εκδηλώσεις και άθληση.

Η σημασία του αγροτουρισμού είναι μεγάλη για τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης του αγροτικού πληθυσμού, την οικονομική άνθηση αγροτικών περιοχών, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την προβολή και ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ανάπτυξη της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού προωθείται σε μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας μέσω εφαρμογής προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης των κατοίκων (π.χ κατασκευή ή επισκευή παραδοσιακών αγροτικών οικισμών).

4.4 Οικοτουρισμός

Πρόκειται για μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης στην Ελλάδα, αφού η χώρα μας χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία σπάνιων και προστατευόμενων οικολογικών πόρων (δάση, παράκτια, οικοσυστήματα).

Σύμφωνα με την Εθνική Απογραφή Δασών του 1992, οι δασικές εκτάσεις της Ελλάδας αποτελούν το 49,3% της χώρας. Επίσης υπάρχουν 21 λίμνες και 3 δέλτα ελληνικών ποταμών. Συγκριτικό πλεονέκτημα θεωρείται ο μεγάλος αριθμός νησιωτικών περιοχών καθώς και η πολυμορφία των παράκτιων οικοσυστημάτων. Ακόμη η ελληνική χλωρίδα αριθμεί περισσότερα από 6.000 είδη φυτών και τα προστατευόμενα σπήλαια ανέρχονται σε 7.500. Όπως αναφέρεται στο ΣΠΑ Τουρισμού οι περιοχές που αναγνωρίζονται ως προστατευόμενες κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες:

Εθνικοί δρυμοί : 10

Αισθητικά δάση : 19

Μνημεία της φύσης : 53

Θαλάσσια πάρκα : 2

Υγρότοποι : 11

Περιοχές ειδικής προστασίας : 2

4.5 Ορεινός τουρισμός

Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν :

- 62 ορεινά καταφύγια, με συνολική χωρητικότητα 2.300 άτομα

- 16 χιονοδρομικά κέντρα, με 732 πίσστες κατάβασης.

Ο ορεινός τουρισμός αποτελεί ένα πεδίο με τεράστιες προοπτικές ανάπτυξης και ανεκμετάλλευτα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η ανάπτυξη του συμβάλλει στη επέκταση της τουριστικής περιόδου, στη διεύρυνση των προορισμών, στην προσέλκυση νέων επενδύσεων και τελικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ως ορεινοί όγκοι προσδιορίζονται αυτοί που βρίσκονται σε υψόμετρο άνω των 600μ. Οι μόνιμοι κάτοικοι που διαμένουν στους 2.138 ορεινούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (36% του συνόλου), αποτελούν περίπου 9,2% του συνόλου της χώρας (940.000 άτομα). Τα χαρακτηριστικά των κατοίκων :

- Χαμηλό κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σχέση με τον πεδινό και ημιορεινό χώρο, κατώτερου του εθνικού μέσου όρου.
- Μικρή αύξηση του εισοδήματος σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα.
- Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής. Αντίθετα το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα αγγίζει το 44%.

Η απαραίτητη υποδομή για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού σε μια περιοχή θεωρείται :

- Η δημιουργία καταλυμάτων, καταφυγίων, ξενώνων, χώρων αναψυχής.
- Η κατασκευή κατάλληλων υποδομών για παράλληλες δραστηριότητες (αναρρίχηση, σκι, ποδηλασία).
- Η προβολή του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής με έργα συντήρησης, διάσωσης εκκλησιών, μοναστηριών.
- Η βελτίωση του εθνικού δικτύου και η εύκολη πρόσβαση στις ορεινές περιοχές.

Γίνεται κατανοητό ότι η τουριστική αξιοποίηση των ορεινών περιοχών απαιτεί επενδύσεις και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις ορεινές ζώνες.

4.6 Χειμερινός τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός που είναι σε απόλυτη συνάρτηση με τον ορεινό προϋποθέτει συγκεκριμένα μέτρα. Ειδικότερα :

- Την κατασκευή και λειτουργία σύγχρονων ειδικών τουριστικών υποδομών όπως γήπεδα γκολφ.
- Τη δωδεκάμηνη λειτουργία ξενοδοχειακών μονάδων, εστιατορίων, καταστημάτων και κέντρων αναψυχής για να έχει τη δυνατότητα ο επισκέπτης να έχει όλες τις ανέσεις.
- Την πραγματοποίηση διάφορων εκδηλώσεων ψυχαγωγικού χαρακτήρα.
- Ανταγωνιστικότητα όσον αφορά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και των τιμών.

Επιπρόσθετα καθοριστικό ρόλο παίζει η πολιτεία με τη λήψη ανάλογων μέτρων (παροχή κινήτρων, ενισχύσεων) έτσι ώστε να προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις.

4.7 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί ένα είδος με υψηλή ζήτηση, παρ' όλα αυτά στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Η υπάρχουσα υποδομή της χώρας είναι μικρή με αποτέλεσμα πολλά σκάφη να φεύγουν για γειτονικές χώρες, λόγω έλλειψης χώρου για τον ελλιμενισμό τους. Με βάση τα στοιχεία από το ΣΠΑ Τουρισμού 2000-2006 στην Ελλάδα θα υπάρχουν :

- 24 μαρίνες σκαφών αναψυχής, με 8.182 θέσεις ελλιμενισμού.
- 1 καταφύγιο τουριστικών σκαφών με 30 θέσεις.
- 3 ξενοδοχειακοί λιμένες με 73 θέσεις

ενώ βρίσκονται υπό κατασκευή :

- 20 μαρίνες σκαφών αναψυχής, με 4.634 θέσεις ελλιμενισμού.
- 13 ιδιωτικοί λιμένες αναψυχής, με 1.176 θέσεις ελλιμενισμού.
- 15 καταφύγια σκαφών αναψυχής.

Η κίνηση των θαλαμηγών σκαφών, που εκφράζεται με τις μισθώσεις σκαφών και τις διανυκτερεύσεις επιβατών, αποδίδει την πορεία του θαλάσσιου τουρισμού στην Ελλάδα.

Ειδικότερα για το έτος 1997 :

- Οι μισθώσεις των θαλαμηγών σκαφών ανήλθαν σε 23.1354 με αύξηση περίπου 10% έναντι του προηγούμενου έτους.
- Πραγματοποιήθηκαν 917.919 διανυκτερεύσεις.
- Οι επιβάτες ξεπέρασαν τις 100.000, εκ των οποίων το 93% ήταν αλλοδαποί.

Η Ένωση Πλοιοκτητών Επαγγελματικών Σκαφών Τουρισμού έχει κάνει προτάσεις για τη θέσπιση κινήτρων επένδυσης στον τομέα αυτό. Συγκεκριμένα :

- Εκσυγχρονισμός και ανανέωση του στόλου.
- Δημιουργία της αναγκαίας υποδομής κυρίως στα πολυσύχναστα νησιά.
- Εμπλουτισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Προβολή του θαλάσσιου τουριστικού προϊόντος.
- Δημιουργία οργανωμένου δικτύου ναυλώσεων.

4.8 Τουρισμός υγείας-Ιαματικός τουρισμός

Ο ιαματικός τουρισμός είναι μια ειδική μορφή τουρισμού που βασίζεται στην εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών μιας χώρας για θεραπευτικούς κυρίως λόγους. Η ήπια αυτή μορφή αποτελεί εξέλιξη της κοινά αποδεκτής υδροθεραπείας. Απαιτεί λειτουργία παράλληλων υποδομών για την πληρέστερη παροχή υπηρεσιών στους επισκέπτες κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στις ιαματικές περιοχές.

Ιαματικές πηγές ονομάζονται οι φυσικές αναβλύσεις των θερμών, υπόθερμων ή ψυχρών νερών, τα οποία με τα συστατικά που περιέχουν είναι κατάλληλα για την ίαση διαφόρων παθήσεων του ανθρώπινου σώματος.

Ιαματικός τουρισμός είναι κομμάτι του τουρισμού υγείας μια που με την χρήση του ιαματικού νερού αποσκοπεί στην ίαση διαφόρων παθήσεων και στην αναζωογόνηση του ανθρώπινου οργανισμού.

Θερμαλισμός είναι ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του ιαματικού νερού με στόχο την πρόληψη, διατήρηση και αποκατάσταση της σωματικής ή και ψυχικής ευεξίας και υγείας του ανθρώπου.

Η Ελλάδα έχει αμέτρητες φυσικές ιαματικές πηγές, οι περισσότερες από αυτές γνωστές από την αρχαιότητα. Πολλές από αυτές ήκμασαν κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους όταν εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα κέντρα προσελκύνοντας πολύ κόσμο για λουτροθεραπεία και ψυχαγωγία. Το λουτρό μάλιστα σε ιαματικές πηγές ήταν γνωστό από τον 13ο αιώνα στα Ασκληπιεία.

Ο τουρισμός υγείας αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και διαφέρει από τον ιαματικό τουρισμό στην προσφορά του τελικού προϊόντος. Ο ιαματικός τουρισμός είναι θεραπευτικός ενώ ο τουρισμός υγείας αποτελεί προέκτασή του και περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την υγεία (π.χ ιατρικός έλεγχος, άθληση, κινησιοθεραπεία), οι οποίες στηρίζονται σε φυσικούς τρόπους θεραπείας, όχι απαραίτητα με χρήση ιαματικών πηγών.

Στο εξωτερικό αυτή η μορφή τουρισμού είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Συγκεκριμένα λειτουργούν :

- Στη Γερμανία 250-300 κέντρα ιαματικού τουρισμού και υγείας, τα οποία επισκέπτονται κάθε χρόνο 7,5 εκατομμύρια επισκέπτες ενώ μόνο το 3% προέρχονται από το εξωτερικό.
- Στην Ιταλία 200 περίπου κέντρα τουρισμού υγείας, τα οποία επισκέπτονται κάθε χρόνο 2,4 εκατομμύρια για θεραπεία.
- Στη Γαλλία 50 κέντρα τουρισμού υγείας.
- Στην Ελβετία 22 κέντρα τουρισμού υγείας.
- Στην Αυστρία περισσότερα από 100 κέντρα τουρισμού υγείας.
- Στην Ισπανία 92 κέντρα και στην Πορτογαλία 40.
- Τέλος στην Ουγγαρία, η οποία παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη στον τομέα αυτό λειτουργούν 120 κέντρα υγείας και 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις.

Διαπιστώνουμε την ανάπτυξη της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού στον ευρωπαϊκό χώρο, με αξιόλογες επενδύσεις και προώθηση πακέτων διακοπών σε συνεργασία με μεγάλες αεροπορικές εταιρείες. Αντίθετα στην Ελλάδα ενώ η γεωγραφική θέση, το κλίμα, η μορφολογία του εδάφους ευνοούν την ανάπτυξη και η ζήτηση κυρίως για ιαματικό τουρισμό είναι αυξημένη παρουσιάζεται έλλειψη σε υποδομή και επενδύσεις. Σημαντικό επίσης είναι ότι το συγκεκριμένο είδος τουρισμού παρουσιάζει μεγάλη εποχικότητα αφού η ζήτησή του είναι ιδιαίτερα αυξημένη το μήνα Σεπτέμβριο.

4.9 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο μαζικός συμβατικός τουρισμός σχετιζόταν πάντα με επισκέψεις σε μουσεία, μνημεία, αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους. Η Ελλάδα πλούσια σε πολιτιστική κληρονομιά ήταν πάντα επιλογή για επισκέπτες προσανατολισμένους σε γενικότερα πολιτιστικά και πολιτισμικά ενδιαφέροντα.

Η Ελλάδα διαθέτει :

86 μουσεία με 2,6 εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως.

64 επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους με δυνατότητα υποδοχής περί τα 5,8 εκατομμύρια επισκέπτες σε ημερήσια βάση.

600 περίπου παραδοσιακούς οικισμούς.

10.000 περίπου ιστορικά μνημεία.

Στην πολιτιστική κληρονομιά εντάσσεται και η παραδοσιακή μουσική, τα έθιμα, οι λαογραφικές εκδηλώσεις.

4.10 Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού

4.10.1 Αθλητικός τουρισμός

Η άθληση και η γυμναστική αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας του σύγχρονου ανθρώπου. Με δεδομένο ότι κατά την περίοδο των διακοπών ο επισκέπτης διαθέτει αρκετό ελεύθερο χρόνο, τον οποίο μπορεί να εκμεταλλευθεί για άθληση, οι αθλητικές εγκαταστάσεις στους τόπους διαμονής αποτελούν παράγοντα προσέλκυσης επισκεπτών.

Η Ελλάδα παρ' ότι είναι η γενέτειρα του αθλητισμού δε διαθέτει επαρκή υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις, ενώ συνήθως αυτές περιορίζονται σε πισίνες. Είναι λοιπόν απαραίτητη η κατασκευή αθλητικών εγκαταστάσεων (γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλεϋ, αίθουσες αερόμπικ, χώρους για θαλάσσια σπόρ) κοντά στα καταλύματα είτε από ιδιωτικές επενδύσεις είτε σε

συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Σημαντικό επίσης για τη λειτουργικότητα των εγκαταστάσεων η στελέχωσή τους από έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό.

Μια άλλη παράμετρος που υπάρχει είναι η εκμετάλλευση των άρτιων αθλητικών υποδομών που φιλοξένησαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες έτσι ώστε και οι εγκαταστάσεις να συντηρηθούν και να προσελκύσουν εξειδικευμένες ομάδες επισκεπτών (ομάδες για προετοιμασία) ή ακόμα και μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις (πχ. Euro 2012). Παράδειγμα επιτυχούς συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και των ιδιωτών με αποτέλεσμα και την κατασκευή των κατάλληλων υποδομών για τη διοργάνωση μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης και μάλιστα σε επαρχιακή πόλη, που σημαίνει και προσέλκυση τουριστών στην περιοχή και παράλληλη διαφήμιση ήταν η διοργάνωση του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος beach volley το 2001 στο Ξυλόκαστρο Κορινθίας.

4.10.2 Ναυταθλητικές και θαλάσσιες δραστηριότητες

Ο ναυταθλητισμός περιλαμβάνει αθλήματα όπως η ιστιοπλοΐα, η ιστιοσανίδα, το θαλάσσιο σκι, jet σκι κλπ. Σε ορισμένες περιοχές της χώρας διοργανώνονται αγώνες με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών και την προβολή τους. Μια ακόμη δραστηριότητα είναι και ο υποβρύχιος τουρισμός παρά το γεγονός ότι η ανάπτυξη του περιορίζεται στη δέσμευση υποθαλάσσιων περιοχών που παρουσιάζουν αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

4.10.3 Πάρκα αναψυχής

Τα πάρκα αναψυχής αποτελούν χώρους ειδικής ψυχαγωγίας και είναι δυνατό να περιλαμβάνουν :

- Χώρους πολιτιστικών εκδηλώσεων
- Υπαίθριους χώρους αναψυχής

- Αρχαιολογικά ή φυσικά αξιοθέατα
- Μονάδες εστίασης
- Κινηματογράφους, εμπορικά καταστήματα κλπ.

Στην Ελλάδα υπάρχουν :

6 ιδιωτικά πάρκα αναψυχής (water parks).

1 θεματικό πάρκο λαογραφίας, παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και εκδηλώσεων στην Κέρκυρα, ενώ οι τοπικές αυτοδιοικήσεις της Ελλάδας κρίνουν γενικά επωφελή και ευνοούν τη δημιουργία ανάλογων χώρων σε τουριστικές περιοχές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. Γεωργόπουλος Ν., Στρατηγικό Μανατζμέντ, Μπένου, Αθήνα 2000.
2. Ι.Τ.Ε.Π., Πατσουράκης, Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού τομέα, Αθήνα 2002.

Περιοδικά

1. «Ελληνική Οικονομία & Τουρισμός», Τουριστική Αγορά, τ. 144, Ιανουάριος 2002.
2. «Στρατηγική για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού», Τουριστική Αγορά, τ.146, Μάρτιος 2002.
3. «Η άλλη πλευρά του τουρισμού:Εναλλακτικός τουρισμός», τ. 8 Απριλίου 1999, «Η ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων για τον τουρισμό», τ. 11 Οκτωβρίου 2001, «Ο τουρισμός-μοχλός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας», τ. 19 Ιουνίου 2002, Οικονομικός Ταχυδρόμος.

Εφημερίδες

1. «Βαρκελώνη-Σίδνεη-Αθήνα», Κοτρώτσος Σ., τ. 23 Απριλίου 2005, Το Θέμα της Κυριακής.
2. «Επενδύσεις στον ελληνικό τουρισμό», Παπαντωνίου Θ., τ. 15 Μαΐου 2005, Τα Νέα.

Site Internet

1. www.sete.gr
2. www.eot.gr
6. www.wto.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : Η ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΣΑΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

5.1 Γενικά στοιχεία

Ο νομός Κορινθίας με πρωτεύουσα την Κόρινθο, καταλαμβάνει το βορειοανατολικό άκρο της Πελοποννήσου και ένα μικρό κομμάτι της Στερεάς Ελλάδας και συνορεύει με τους νομούς Αττικής (βορείως), Αργολίδας (ανατολικώς), Αρκαδίας (νοτίως), Αχαΐας (δυτικώς). Βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο βόρεια και από το Σαρωνικό ανατολικά.

Η ύπαρξη του Ισθμού καθιστά τη γεωγραφική θέση του νομού κομβική για τη χώρα.

Από την **01/01/1999** και σύμφωνα με το Νόμο <Καποδίστριας> περί της συνένωσης των Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδος ο νομός Κορινθίας από τους ακόλουθους 15 δήμους :

1. Αγίων Θεοδώρων.

Έκταση : 98 τ.χλμ.

Πληθυσμός : 5.084

Οι Άγιοι Θεόδωροι βρίσκονται ανάμεσα στα Γεράνεια Όρη και τον κόλπο του Σαρωνικού. Θεωρείται ότι είναι χτισμένοι στη θέση του αρχαίου Κρομμύων. Παρουσιάζει αυξημένη τουριστική κίνηση καθώς προσφέρεται για σύντομες εξορμήσεις και παρέχοντας υπηρεσίες ξενοδοχείων, κέντρων διασκέδασης και εστιατορίων, καλύπτει τις ανάγκες των επισκεπτών. Η οικονομία του δήμου τροφοδοτείται από την υπάρχουσα τουριστική κίνηση αλλά και από την λειτουργία των διυλιστηρίων της MOTOR OIL.

2. Άσσου – Λεχαίου

Έκταση : 25.490 στρέμματα

Πληθυσμός : 6.740

Πρόκειται για το ένα από τα δύο λιμάνια της Αρχαίας Κορίνθου. Η οικονομία της περιοχής βασίζεται στην τουριστική της ανάπτυξη όπου ξενοδοχεία, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης, τουριστικά καταστήματα υποδέχονται τον τουρισμό της περιοχής.

3. Βέλου.

Έκταση : 76.952 στρέμματα

Πληθυσμός : 8.200

Οι βόρειες περιοχές του δήμου είναι παραλιακές, καθώς λούζονται από τα νερά του Κορινθιακού. Αξιόλογη τουριστική κίνηση και άρτια οργάνωση παρουσιάζουν οι παραλίες της Νεράντζας και του Κοκκωνίου που έχουν βραβευθεί με την γαλάζια σημαία από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι βορειότεροι οικισμοί βασίζουν την οικονομία τους στην αγροτική εκμετάλλευση.

4. Βόχας.

Έκταση : 87.895 στρέμματα

Πληθυσμός : 8.865

Ο δήμος της Βόχας περιλαμβάνει μία τουριστικά ανεπτυγμένη περιοχή η οποία εκτείνεται κατά μήκος των παραλιών του Κορινθιακού κόλπου και μία έντονη αγροτική οικονομία, στους νότιους οικισμούς του, με κορυφαία την έδρα του Δήμου, το Ζευγολατιό.

5. Ευρωστίνης.

Έκταση : 101.415 στρέμματα

Πληθυσμός : 5.688

Όπως όλοι οι βόρειοι δήμοι του Νομού διαθέτει μία παραλιακή ζώνη από την Λυκοποριά ως τα Μαύρα Λιθάρια, όπου έχει εντοπιστεί αρχαίο λιμάνι, και μία ορεινή και ημιορεινή ζώνη ως το Σαραντάπηχο, με πανέμορφα δάση ελάτης και μαύρης πεύκης. Η οικονομία της περιοχής είναι σύμμικτη καθώς η παραλιακή ζώνη έχει έντονη τουριστική και εμπορική ανάπτυξη ενώ οι νοτιότεροι οικισμοί στηρίζονται κυρίως στην αγροτική οικονομία, με εξαίρεση την Ευρωστίνη που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει τουριστική ανάπτυξη.

6. Κορινθίων.

Έκταση : 102.187 στρέμματα

Πληθυσμός : 33.435

Το Αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον του δήμου εντοπίζεται στα όριά του που βρίσκεται ο Αρχαιότερος οικισμός της Κορινθίας (5000 π.Χ.), η περιοχή Κοράκου, και η πόλη της Αρχαίας Κορίνθου με πλήθος ναών και κτιρίων της Ρωμαϊκής κυρίως εποχής. Εκεί σώζεται και ο μεγάλης αρχαιολογικής αξίας ναός του Απόλλωνα. Η πόλη της Κορίνθου είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νομού και η έντονη εμπορική κίνηση που παρουσιάζει αποδίδεται στα καταστήματα και τις επιχειρήσεις, αλλά και στο λιμάνι της που αποτελεί κόμβο για τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής. Έντονη τουριστική κίνηση παρουσιάζει και η Αρχαία Κόρινθος.

7. Λουτρακίου – Περαχώρας.

Έκταση : 196.870 στρέμματα

Πληθυσμός : 14.084

Πρόκειται για τον πιο ανεπτυγμένο τουριστικά δήμο του Νομού, κατέχοντας και ισχυρή θέση σε πανελλήνιο επίπεδο.

Η πόλη του Λουτρακίου, η πρώτη λουτρόπολη της Ελλάδας και ονομαστή από την αρχαιότητα για τις ιαματικές ιδιότητες των λουτρών της, είναι μία από τις πλέον κοσμοπολίτικες περιοχές της Ελλάδας με καλαίσθητα ξενοδοχεία, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης, εμπορικά καταστήματα.

Ο δήμος στα όριά του περιλαμβάνει και την Ισθμία, περιοχή με έντονο αρχαιολογικό ενδιαφέρον που ήταν γνωστή από την αρχαιότητα για τους περίφημους αγώνες, τα Ίσθμια. Το Ηραίο, με το ναό της Ήρας, ο πέτρινος φάρος, η λίμνη της Βουλιαγμένης, οι καθαρές ακρογιαλιές στο βόρειο τμήμα του δήμου, και ο ορεινός όγκος των Γερανείων προσελκύουν πλήθος επισκεπτών.

Σημαντικός σε αριθμό είναι και ο θρησκευτικός τουρισμός της περιοχής, καθώς το << Περιβόλι Της Παναγιάς>> στα περίχωμα του Λουτρακίου (ονομάστηκε έτσι από τα πολυάριθμα Μοναστήρια και Εκκλησίες) και ονομαστή θαυματουργή Μονή του Οσίου Ποταπίου διεγείρουν το θρησκευτικό ενδιαφέρον των πιστών.

Μεγάλη ώθηση στην τουριστική κίνηση της περιοχής έχει δώσει το Καζίνο, που πλέον αποτελεί πόλο έλξης επισκεπτών από όλη την Ελλάδα, αλλά και από το εξωτερικό.

8. Νεμέας.

Έκταση : 192.538 στρέμματα

Πληθυσμός : 7.317

Από την Αρχαιότητα θεωρήθηκε ένας από τους ιερότερους χώρους της ελληνικής γης. Κάθε τέσσερα χρόνια τελούνταν τα Νέμεα, γιορτή που αναβίωσε πρόσφατα, αφιερωμένη στον Οφέλτη, πρίγκιπα, σύμφωνα με τη μυθολογία, της αρχαίας πόλης. Ανάμεσα στον αρχαιολογικό πλούτο της περιοχής ξεχωρίζει ο Ναός του Διός.

Η οικονομία του δήμου Νεμέας είναι κυρίως αγροτική και δίδεται ιδιαίτερο βάρος στις αμπελοκαλλιέργειες και την οινοποιία. Σημαντική εξέλιξη θεωρείται η επιχειρηματική προσπάθεια 7 οινοπαραγωγών της περιφέρειας, οι οποίοι την Άνοιξη το 2005, δημιούργησαν έναν συνεταιρισμό για την καλύτερη προώθηση του κρασιού της περιοχής, το οποίο έχει διακριθεί σε αρκετους διεθνείς διαγωνισμούς. Η επιχειρηματική αυτή προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει αφορμή για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

9. Ξυλοκάστρου.

Έκταση : 310.252 στρέμματα

Πληθυσμός : 16.799

Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους σε έκταση δήμους της Ελλάδας. Στα βόρεια όριά του περιλαμβάνει ακτές του Κορινθιακού, ενώ στα νότια εκτείνεται ο ορινός όγκος της Κυλλήνης, του ψηλότερου βουνού του νομού Κορινθίας. Πλήθος ορεινών, ημιορεινών και παραθαλάσσιων χωριών, παραδοσιακές εκκλησίες, μοναστήρια, δάση, ακρογιαλιές, χαρίζουν στην περιοχή μια ιδιαίτερη ποικιλία εικόνων.

Οι βόρειες περιοχές του δήμου διακρίνονται για την έντονη τουριστική και εμπορική τους δραστηριότητα. Η νότια ζώνη χαρακτηρίζεται από αγροτική δραστηριότητα, με εξαίρεση την Κυλλήνη και τα Τρικάλοχώρια που παρουσιάζουν και έντονο τουριστικό ενδιαφέρον.

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί η τουριστική κίνηση της πόλης, ιδιαίτερα ύστερα από τη διοργάνωση του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος beach volley. Στην πραγματικότητα η αυξημένη ζήτηση που σημειώθηκε τη συγκεκριμένη

χρονιά αποτέλεσε αφορμή ώστε να δημιουργηθούν νέες υποδομές. Ο δήμος αναμόρφωσε δύο παραθαλάσσιες εγκαταστάσεις με αθλητικά γήπεδα και κέντρα αναψυχής. Επίσης πολλοί ιδιώτες προχώρησαν στην κατασκευή μικρών συγκροτημάτων ενοικαζόμενων δωματίων, προσφέροντας σύγχρονα καταλύματα σε οικονομικές τιμές, γεγονός που έχει αυξήσει τη ζήτηση κυρίως από «οικογενειακό» τουρισμό.

10. Σαρωνικού.

Έκταση : 136.578 στρέμματα

Πληθυσμός : 4.141

Κυρίαρχο σημείο του δήμου οι μεγάλες πευκόφυτες εκτάσεις του και οι μαγευτικές ακρογιαλιές του. Πλούσιος ψαρότοπος, συγκεντρώνει πλήθος τουριστών και οπαδών θαλάσσιων σπορ.

Η οικονομία του δήμου βασίζεται τόσο στην αγροτική εκμετάλλευση όσο και στον τουρισμό.

11. Σικυωνιών

Έκταση : 171.268 στρέμματα

Πληθυσμός : 18.316

Στο δήμο αυτό βρίσκεται μία από τις σημαντικότερες πόλεις της αρχαιότητας, η Σικυώνα. Αυτός είναι κυρίως ο λόγος που στην περιοχή συρρέει πλήθος τουριστών για να θαυμάσουν το αρχαίο θέατρο και τα ερείπια ρωμαϊκής εποχής της αρχαίας πολιτείας. Η πόλη του Κιάτου, το δεύτερο μεγάλο αστικό κέντρο του νομού, παρουσιάζει έντονη τουριστική και εμπορική κίνηση με επίκεντρο το

λιμάνι της, κόμβος για την διακίνηση των αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής.

Η οικονομία της περιοχής βασίζεται τόσο στην αγροτική εκμετάλλευση όσο και στον τουρισμό.

12. Σολυγείας

Έκταση : 179.461 στρέμματα

Πληθυσμός : 2.779

Καταλαμβάνει μέρος της πευκόφυτης ενδοχώρας της Ανατολικής Κορινθίας και μεγάλο μέρος από τις ακτές του Σαρωνικού.

Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται στην αγροτική εκμετάλλευση αλλά και στη διαρκώς αναπτυσσόμενη τουριστική κίνηση.

13. Στυμφαλίας

Έκταση : 205.072 στρέμματα

Πληθυσμός : 3.026

Περιλαμβάνει μία από τις μαγευτικότερες λίμνες του Ελλαδικού χώρου, τη Στυμφαλία, καθώς και την ομώνυμη αρχαία πόλη.

Αν και συγκεντρώνει μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον, ειδικά τα τελευταία χρόνια, η οικονομία της περιοχής βασίζεται κυρίως στην αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα.

14. Τενέας

Έκταση : 167.575 στρέμματα

Πληθυσμός : 5.245

Εδώ βρίσκεται η αρχαία Τενέα και πλήθος μοναστηριών ιστορικού ενδιαφέροντος. Αρχαιολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζει το κάστρο του Αγιονορίου, μεσαιωνικής κατασκευής.

Η οικονομία του δήμου είναι κατ' εξοχήν αγροτική και κτηνοτροφική.

15. Φενεού

Έκταση : 226.201 στρέμματα

Πληθυσμός : 2.203

Εκτός από την ομώνυμη αρχαία πόλη, στα όρια του δήμου βρίσκεται και το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου.

Πρόκειται για έναν ορεινό δήμο του οποίου η οικονομία είναι κυρίως αγροτική – λόγω του πλούσιου κάμπου που διαθέτει – αλλά και κτηνοτροφική. Σημαντική είναι και η τουριστική ανάπτυξη που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια.

5.2 Οικονομικό-κοινωνικά στοιχεία

Η κατανομή του εδάφους του νομού είναι καλλιεργήσιμη γη κατά 37,3%, βοσκοτόπια κατά 29,7% και τα υπόλοιπα καλύπτονται από νερά και οικισμούς.

Η οικονομία του νομού είναι σύνθετη. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό είναι γεωργική αλλά στα βόρεια του νομού και στην περιοχή του Ισθμού δραστηριοποιούνται πλήθος βιομηχανιών. Κύριο αγροτικό προϊόν μέχρι το 1950 ήταν η σταφίδα, αργότερα επεκτάθηκαν σε παραγωγές εσπεριδοειδών, κηπευτικών και οπωροφόρων. Αντίστοιχα Κύριες βιομηχανίες της περιοχής :

Motor Oil, Fulgor, Landis & Gyr, Kerafina, Ηβη, Σωληνουργία Κορίνθου, Hellas Can, Φύρκο, Μύλοι Σόγιας. Τέλος τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μεγάλη ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας. Λειτουργούν 2 ιχθυογεννητικοί σταθμοί και 2 εργοστάσια παραγωγής ιχθυοτροφών και ο νομός συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων νομών σε παραγωγή προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας, κυρίως τσιπούρας και λαβρακίου.

Πίνακας 5.1 :Πληθυσμιακή κατανομή του Νομού

Έτος	Ν. Κορινθίας	Κόρινθος	Λουτράκι	Κιάτο	Ξυλόκαστρο	Νεμέα
1961	112.505	14.892	6.543	6.147	4.569	4.720
1971	112.404	20.775	7.490	7.437	4.903	4.356
1981	123.042	22.655	8.543	8.282	5.185	4.152
1991	142.365	28.903	11.031	9.172	6.052	4.041
		Αστικός Πληθυσμός	Ημιαστικός Πληθυσμός	Αγροτικός Πληθυσμός		
1961		14,1%	24,6%	61,3%		
1971		18,4%	26,4%	55,2%		
1981		18,4%	30,6%	51,0%		
1991		28,0%	10,7%	61,3%		

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε (1992)

5.3.1 Ξενοδοχειακή υποδομή

Με βάση τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας, η συνολική ξενοδοχειακή δυναμικότητα της Πελοποννήσου σε κλίνες το 1999 προσεγγίζεται σε 42,2 χιλιάδες κλίνες κατανεμημένες σε 623 μονάδες. Το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών βρίσκονται στο νομό Αργολίδας με 37% και μετά στο νομό Κορινθίας με 28%.

Η κατά κατηγορία καταλύματος κατανομή των διαθέσιμων κλινών δείχνει ότι στην κατηγορία Γ, βρίσκεται συγκεντρωμένη πλειονότητα των ξενοδοχειακών κλινών.

Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχείων είναι σχετικά μικρό. Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχείων στο νομό Αργολίδας είναι 89 κλίνες, στο νομό Αχαΐας 77 και στο νομό Κορινθίας 76 κλίνες.

5.3.2 Πληρότητα

Σύμφωνα με στοιχεία της Νομαρχίας Κορίνθου η πληρότητα των ξενοδοχείων το 2001 εκτιμάται στο 58%. Στην πραγματικότητα λόγω του μικρού μεγέθους των ξενοδοχείων, δεν μπορεί να υπάρξει σαφής εκτίμηση της πληρότητας. Τα μικρά αυτά ξενοδοχεία δεν παρουσιάζουν πάντα τα πραγματικά στοιχεία. Επίσης στα στοιχεία δεν συμπεριλαμβάνονται τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, ο αριθμός των οποίων στην περιοχή είναι μεγάλος.

Αν λάβουμε ως πραγματικά τα επίσημα στοιχεία τότε ο νομός Κορινθίας είναι ο τρίτος νομός σε πληρότητα καταλλυμάτων στην περιφέρεια Πελοποννήσου μετά το νομό Αργολίδας και το νομό Μεσσηνίας. Επίσης παρουσιάζει την υψηλότερη εποχικότητα. Συγκεκριμένα :

Πίνακας 5.2

Νομός	Ιαν-Μαρτ.	Απριλ-Ιούν.	Ιουλ-Σεπτ.	Οκτ.-Δεκ.
Αργολίδας	39,3	55,7	88,9	37,5
Αρκαδίας	24,6	43,2	84,2	23,7
Αχαΐας	40,7	46,7	87,3	29,4
Ηλείας	24,4	42,8	82,6	23,8
Κορινθίας	36,8	49,2	87,6	29,3
Λακωνίας	32,2	49,9	86,9	31,8
Μεσσηνίας	38,3	52,3	87,8	33,9

Πηγή: Νομαρχία Κορίνθου (2001)

5.3.3 Αφίξεις, Απασχόληση, Έσοδα

Όσον αφορά στην απασχόληση υπόλογίζεται ότι ενώ σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία μόλις το 6% απασχολείται στον κλάδο, στην πραγματικότητα άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό ασχολείται περισσότερο του 35% του ενεργού πληθυσμού. Η διαφορά αυτή προκύπτει επειδή η ενασχόληση με τον τουρισμό συνήθως είναι περιοδική και έχει το χαρακτήρα «δεύτερης» εργασίας (π.χ σερβιτόροι τους καλοκαιρινούς μήνες).

Επίσημα στοιχεία για τις αφίξεις και τα έσοδα του τουριστικού κλάδου δεν υπάρχουν διαθέσιμα. Παρ' όλα αυτά θα μπορούσαμε ίσως προσεγγιστικά από τον αριθμό των διανυκτερεύσεων και ένα μέσο όρο διαμονής δέκα ημερών, να εκτιμήσουμε τους επισκέπτες σε 250 χιλιάδες ετησίως και τα έσοδα που προκύπτουν σε 20 εκ €.

5.4 Αρχαιολογικά μνημεία και ιστορικοί τόποι στο νομό

1. Ηραίον

Στην περιοχή του Ηραίου Περαχώρας ανακαλύφθηκαν τα πιο σημαντικά λείψανα πρώιμου κορινθιακού πολιτισμού με κέντρο το ιερό της Ήρας. Την περίοδο 1930-1933 πραγματοποιούνται μελέτες που φτάνουν έως τη λιμνοθάλασσα της Βουλιαγμένης όπου εικάζεται ότι υπήρχε πόλη με το όνομα Ηραίον. Σε όλη την έκταση των περιχων μελέτης βεβαιώθηκαν κατάλοιπα νεολιθικής, πρώιμης ελληνικής και μυκηναϊκής εποχής. Λείψανα που έχουν βρεθεί αποκαλύπτουν πως στην περιοχή του σημερινού Σχοίνου βρισκόταν η πόλη Οινόη, ενώ στην πόλη του Λουτρακίου τα ευρήματα φανερώνουν την ύπαρξη του συνοικισμού Θερμά.

2. Ισθμός-Διολκός-Ίσθμια

Ο Ισθμός αποτέλεσε από την αρχαιότητα μείζον ζήτημα για τους κατοίκους της Κορίνθου , καθώς χωρίζοντας το Αιγαίο από το Ιόνιο πέλαγος, καταστούσε επικίνδυνη τη μετάβαση από τη μία θάλασσα στην άλλη. Κατά τους χρόνους του Περιάνδρου κατασκευάστηκε ο διολκός, ένας λιθόστρωτος δρόμος από την

παραλία του Σχοινούντα (Καλαμάκι) έως του δυτικού πέρατος του καναλιού. Προκειμένου να αποφευχθούν οι ανηφοριές και οι κατηφοριές, ο δρόμος δεν χαραχτηκε σε ευθεία. Το πλάτος του ήταν 3,5 – 5 μέτρα και το υλικό κατασκευής του κανονικοί πώρινοι κυβόλιθοι. Στη μέση υπήρχαν δύο παράλληλες αυλακίες που απείχαν 1,5 μετρο η μία από την άλλη. Πάνω σ'αυτές κινούνταν μια μεγάλη μήκους κατασκευή που πάνω της έφερε το σκάφος και ονομάζονταν ολκός.

Υπολείμματα υστερομυκηναϊκού τείχους ή κατά άλλους ερευνητές αναλληματικού τείχους βρίσκονται σήμερα κοντά στο τείχος της αρχαίας Ισθμιαίας.

Στην περιοχή τα πλέον αξιοθέατα είναι το θέατρο, το στάδιο και οι δύο ναοί του Ποσειδώνα και του Παλαίμονα:

Από το θέατρο δε σώζονται παρά ελάχιστα λείψανα διότι ήταν το πλησιέστερο από τα κτίσματα προς το μεσαιωνικό οχυρό και κυριολεκτικά ξεθεμελιώθηκε για να προμηθεύσει οικοδομικό υλικό το οχυρό.

Από το στάδιο διακρίνονται τα ίχνη συνολικά 16 βαλβίδων εκκίνησης.

Ο ναός του Παλαίμονα ήταν αφιερωμένος στη

3. Αρχαίο λιμάνι Κεγχρεών

Οι Κεγχρεές ήταν το πρώτο λιμάνι της Κορίνθου, περισώζονται κάποια ερείπια μέσα στο νερό στα όρεια του βόρεζιου λιμενοβραχίονα μικρών ναϊσκόμορφων χτισμάτων τα οποία ήταν αφιερωμένα μάλλον στον Ποσειδώνα και την Ίσιδα.

4. Αρχαία Κόρινθος

Τα κυριότερα κτίσματα της αρχαίας Κορίνθου είναι τα εξής:

Ο ναός της Τύχης, το Πάνθεο, ο ναός της Οκταβίας ή της Ιουλίας, η Πειρήνη κρήνη, ο ο περίφημος και επιβλητικός ακόμη και σήμερα ναός του Απόλλωνα με τους μονολιθικούς δωρικούς κίονες από τους οποίους εφτά παραμένουν όρθιοι σε περίοπτη θέση πάνω από τα ερείπια της αγοράς, η κρήνη της Γλαύκης, το Ωδείο, ίχνη δύο θεάτρων και τέλος το Ασκληπείο κοντά στην πηγή Λέρνα.

Στον Ακροκόρινθο, το κάστρο της Κορίνθου, έχουν βρεθεί ο ναός της Αφροδίτης, οι μικροί ναοί που ήταν αφιερωμένοι στη Θεά Δήμητρα και την Κόρη, οι βωμοί του Ήλιου, η κρήνη της «επάνω Πειρήνης».

5. Αρχαία Τενέα

Λίγα λείψανα της αρχαίας πόλης είναι γνωστά μεταξύ Χιλιομοδίου και Κλένιας. Στην ευρύτερη περιοχή έχουν ανακαλυφθεί άγαλμα γνωστό «Τενεάτης κούρος», τάφοι της κλασσικής περιόδου και ίχνη προϊστορικού οικισμού στο λόφο των Αγίων Ασωμάτων.

6. Αρχαία Νεμέα

Αναμφίβολα τα σημαντικότερα αξιοθέατα είναι ο ναός του Δία και το Στάδιο στο οποίο λάμβαναν χώρα οι γνωστοί αγώνες Νέμεα.

7. Αρχαία Σικυώνα

Το θέατρο και το πλινθόκτιστο ρωμαϊκό λουτρό είναι τα επιβλητικότερα από τα ερείπια της αρχαίας Σικυώνας, μέρος του οποίου επισκευάστηκε και λειτουργεί ως μουσείο.

8. Πελλήνη

Γεωγραφικά βρίσκεται ανάμεσα στο Ξυλόκαστρο και τα Τρίκαλα. Στην ευρύτερη περιοχή τοποθετείται το Μύσαιο, όπου αναπτύχθηκε η λατρεία της Θεάς Δήμητρας παρόμοια με αυτή των Θεσμοφοριών.

9. Φενεός

Η ακρόπολη της Αρχαίας Φενεού τοποθετείται κοντά στο σημερινό χωριό Καλύβια ενώ έχει ανακαλυφθεί ναός αφιερωμένος στον Ασκληπιό.

10. Στυμφαλία

Στη λίμνη της Στυμφαλίας διατηρούνται ίχνη του Αδριάνειου υδραγωγείου που μετέφερε τα νερά της περιοχής στην Κόρινθο. Επίσης η φράγκικη εκκλησία που δεσπόζει τώρα στην περιοχή έχει δομηθεί κατά μεγάλο μέρος με αρχαίο υλικό, πιθανότατα από το ναό της Αρτέμιδας που εκτιμάται ότι βρισκόταν στην ίδια θέση.

11. Μαύρα λιθάρια

Κατά την αρχαιότητα αποτελούσε το επίνειο της αρχαίας πόλης Αιγείρα

12. Αρχαίες Κλεωνές

Τα λείψανα των Αρχαίων Κλεωνών είναι ελάχιστα.

13. Αρχαία Φλιασιά

Σε σχετικά πρόσφατες ανασκαφές (1970) αποκαλύφθηκαν κάποια κομμάτια αρχαίου θεάτρου.

Φρούρια

Η οχύρωση των πόλεων στην Κορινθία θεωρήθηκε αναγκαία σε όλο το διάστημα της μακραίωνης ιστορίας τη. Έτσι έχουμε φρούρια και οχυρωματικά έργα από την αρχαιότητα που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι το μεσαίωνα. Αναφορικά τα σημαντικότερα είναι τα εξής:

- Το Φρούριο της Οινόης και του αρχαίου Πείραιου.
- Το Εξαμίλιο τείχος που καλύπτει όλο το μήκος του Ισθμού από Σαρωνικό έως τον Κορινθιακό κόλπο.
- Το Κάστρο Ακροκορίνθου.
- Το Καστράκι στα δυτικά των Λουτρών Ωραίας Ελένης.
- Το Φρούριο Αγγελοκάστρου.
- Το Μούντ Εσκουβέ.

- Το Φρούριο της αλαταργιάς (μονή Φανερωμένης).
- Το Φρούριο της Αμπιδίτσας.
- Το Φρούριο του Αγιονορίου.
- Το Φρούριο του Αγίου Βασιλείου.
- Στην περιοχή της Νεμέας : το Φρούριο του Πολυφέγγους και του Κουτσίου και ο Παλαιόπυργος των Ηλιοπουλαίικων Νεμέας.
- Το Φρούριο του Φωκά στην περιοχή της Βόχας.
- Το Φρούριο αρχαίας Θυαμίας και ο πύργος της Ευαγγελίστριας (Στιμάγκα).
- Το Φρούριο του Ξεροκαστελλίου και του Βασικλικού στην αρχαία Σικυώνα.
- Το Φρούριο Γοννούσας, Τιάνης, Μποζίκων και Πύργος του Λιμικού (Καστράκι-κοιλάδα Ασωπού).
- Το Φρούριο Ψαριού, Άνω και Κάτω Φρούριο, του Γαβριά και του Κοκκινόβραχου (Ασπρόκαμπος)
- Ο Πύργος του Κορδή (Πύργος).
- Το Φρούριο του Ταρσού στο Φενεό.

Εκκλησίες-Μοναστήρια

Η περιοχή της Κορίνθου παρουσιάζει ενδιαφέρον όσον αφορά τα μνημεία χριστιανικής πίστης από το 53 μ.Χ όταν ο Απόστολος Παύλος έφτασε στην αρχαία πόλη της Κορίνθου. Τα σημαντικότερα :

- Η παλαιοχριστιανική βασιλική του Λεχαίου, η οποία είναι η μεγαλύτερη σε διαστάσεις εκκλησία στον ελλαδικό χώρο (μήκος 220 μ. και εμβαδό 11 στρέμματα).
- Η Μονή Αγίου Νικολάου στο Μαλαγάρι Περαχώρας της οποίας οι τοιχογραφίες έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά κειμήλια.
- Η Παναγία του Πράθιου

- Η Μονή Ζωοδόχου Πηγής.
- Η Παλαιά Μονή της Παναγίας της Φανερωμένης, η παλαιότερη εκκλησία στην Ελλάδα.
- Ο Ιερός Ναός Οσίου Παταπίου.
- Ο Άγιος Νικόλαος Ηραίου
- Ο Ναός των Παμμεγίστων Ταξιαρχών (έδρα της Συνέλευσης των Συνταγματικών το 1832).
- Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου στην Ευρωσίνη, ο οποίος κτίστηκε το 1811 σε 39 ημέρες με 17 τρούλους και 36 κολώνες στη σκεπή παίρνοντας όλη την ξυλεία από ένα και μοναδικό κυπαρίσσι.

5.5 Ιαματικές πηγές-Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Στην περιοχή του Λουτρακίου 4 χλμ. δυτικά του Ισθμού η πιο φημισμένη τουριστική περιοχή του νομού αναγνωρίστηκε το 1925 ως λουτρόπολη. Δημιουργήθηκαν ιαματικά λουτρά για υδροθεραπεία και λουτροθεραπεία.

Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

- Δυτικότερα του Λουτρακίου εκτείνεται μία από τις πιο όμορφες λιμνοθάλασσες, η λίμνη της Βουλιαγμένης ή Εσχατιώτης. Ένας μικρός διάυλος στη νότια πλευρά της λίμνης την ενώνει με τον Κορινθιακό κόλπο, εκεί παρατηρείται αλλαγή φοράς του νερού κάθε 6 ώρες.
- Δυτικά της λίμνης υπάρχει το ακρωτήριο του Ηραίου, όπου υπάρχει ένας από τους παλαιότερους φάρους εν λειτουργία και τα ερείπια του αρχαίου οικισμού του ναού της Ήρας.
- Στην περιοχή του Κρυονερίου έχει κτιστεί Αστεροσκοπείο το οποίο διαθέτει το μεγαλύτερο τηλεσκόπιο της Βαλκανικής.
- Η λίμνη της Στυμφαλίας, η μυθική φωλιά των Στυμφαλίδων όρνιθων, αποτελεί σπάνιο υδροβιότοπο με ποικιλία πανίδας που κατάταξε την περιοχή στο δίκτυο Natura 2000.

- Το τεχνητό φράγμα «Δόξα» στην οροσειρά των Αροανίων δημιουργεί λίμνη και ένα τοπίο απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς που ονομάστηκε «Κορινθιακή Ελβετία».
- Η κοιλάδα της Φλαμπουρίτσας η οποία διατηρεί το όρος Κυλλήνη σε δύο επιμέρους κορφές, τη μικρή Ζήρεια και τη μεγάλη Ζήρεια. Η περιοχή αποτελεί μοναδικό βιότοπο και είναι ενταγμένη στο δίκτυο Natura 2000. ένα μονοπάτι οδηγεί στο σπήλαιο του Ερμή, βαραθρώδες και αποτελεί μια σειρά θαλάμων με πλούσιο κα πολύχρωμο σταλακτικό διάκοσμο.

5.6 Καζίνο Λουτρακίου

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε σαν πόλο προσέλκυσης επισκεπτών τη λειτουργία του καζίνο στην περιοχή του Λουτρακίου. Πρόκειται για μια ιδιωτική πρωτοβουλία που αναπτύσσεται συνέχεια με ειδικές γραμμές μεταφοράς των επισκεπτών, ειδικές προσφορές και κληρώσεις δώρων με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών σε μέρες με χαμηλή επισκεψιμότητα. Παρά το γεγονός ότι καθημερινά επισκέπτονται το καζίνο αρκετές χιλιάδες επισκέπτες δεν έχει αξιοποιηθεί σημαντικά σαν τουριστικός πόλος ώστε να μείνουν οι επισκέπτες στην περιοχή ιδιαίτερα σε εποχές που η τουριστική κίνηση είναι χαμηλή (σε αντίθεση με το καζίνο της Σύρου που προσφέρονται ειδικά πακέτα μεταφοράς και διαμονής τους χειμερινούς μήνες).

5.7 Τα διαρθρωτικά προβλήματα

Τα βασικά προβλήματα που παρατηρούνται στην εξέλιξη της τουριστικής κίνησης του νομού Κορινθίας δε διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό από τα προβλήματα του συνόλου της ελληνικής επικράτειας. Αναφορικά :

- Εξάρτηση από τη διεθνή ζήτηση και τους tour operators.
- Η ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση που σημειώνει ο τουρισμός στα παράλια της Τουρκίας πλήττει όλη την Ελλάδα. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην υποτίμηση του τουρκικού νομίσματος που έχει σαν συνέπεια την πτώση των τιμών στη γειτονική χώρα. Σε συνάρτηση

και με τον πρώτο παράγοντα, τους tour operators, καθοδηγούν τους τουρίστες προς φτηνότερες χώρες, αφού εκεί έχουν μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους.

- Ελλείψεις υποδομών ώστε να προσφέρουμε ολοκληρωμένα «πακέτα» διακοπών.
- Αδυναμίες οργάνωσης επιμέρους τουριστικών κλάδων (yachting) ώστε να προωθηθεί τουριστικό προϊόν υψηλού επιπέδου.
- Περιορισμένη διεύρυνση σε νέες τουριστικές αγορές και κατηγορίες.
- Έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού τόσο σε μέγεθος όσο και σε σύνθεση.

Ειδικότερα στην περιοχή της Κορινθίας παρουσιάζεται :

- Ανεπαρκής προβολή των τουριστικών πόρων για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, που απευθύνονται σε υψηλά εισοδήματα και καλύπτουν περιόδους μειωμένης τουριστικής κίνησης.
- Έλλειψη τεχνικής υποστήριξης των επιχειρήσεων.
- Ανεπάρκεια παροχής κινήτρων από την πλευρά της πολιτείας για την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων του νομού αλλά και με επιχειρήσεις εκτός νομού αλλά της ευρύτερης περιοχής με στόχο την προσφορά ολοκληρωμένων πακέτων διακοπών.

5.8 Δυνατότητες ανάπτυξης

Βλέποντας το που βρίσκεται σήμερα η τουριστική κίνηση του νομού και συνυπολογίζοντας τις γενικότερες τάσεις του κλάδου, το φυσικό, πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής καταλήγουμε ότι οι προοπτικές ανάπτυξης του κλάδου είναι σημαντικές. Η σημασία του τουρισμού είναι μεγάλη για την οικονομία της περιοχής αφού εκτός από τα άμεσα έσοδα που προσφέρει αποτελεί μοχλό γενικότερης ανάπτυξης και προβολής της περιοχής και των παραγόμενων

προϊόντων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι η ανάπτυξη του αγροτουρισμού θα δώσει ώθηση στην περιοχή και όσον αφορά στην αύξηση των πωλήσεων των αγροτικών προϊόντων αλλά και στην αύξηση της τουριστικής κίνησης. Σε πολλές περιοχές η ανάπτυξη ενός τοπικού προϊόντος παρουσιάζει ευθεία σχέση με την πορεία του τουρισμού. Άλλωστε για να υπάρχουν υγιείς προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου πρέπει να συμβαδίζει με τη συνολική προστασία και αξιοποίηση των τοπικών πόρων, δηλαδή με τη συνολική πρόοδο της περιοχής.

Διακρίνεται η δυνατότητα να αναπτυχθεί ο μαζικός τουρισμός αναψυχής αλλά παράλληλα και άλλες εξειδικευμένες μορφές τουρισμού.

Για την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού τα σημεία που πρέπει να εστιάσει κανείς την προσοχή του είναι συγκεκριμένα :

- Σύσταση ειδικού φορέα με τη συμμετοχή τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης (νομαρχιακής αρχής και δημοτικών αρχών) όσο και τοπικών φορέων του κλάδου (επιμελητήρια) και ιδιωτών και τοπικά μέσα επικοινωνίας. Ο ρόλος του ειδικού αυτού φορέα θα είναι η χάραξη της στρατηγικής για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, η κατάρτιση προγραμμάτων προς τον ΕΟΤ ή την Ευρωπαϊκή Ένωση, η ενημέρωση των επιχειρηματιών του κλάδου, η επαφή και συνεργασία με αντίστοιχες κινήσεις γειτονικών νομών. Όσον αφορά στο τελευταίο αξίζει να επισημάνουμε ότι θα ήταν ιδιαίτερα ελκυστική η πρόταση ενός ολοκληρωμένου πακέτου που να αφορά τους περισσότερους νομούς της Πελοποννήσου. Άλλωστε η Πελοπόννησος συνδυάζει πολλά και ποικίλα ενδιαφέροντα για έναν επισκέπτη, παλαιότερα δε ήταν διαδεδομένο το τουριστικό πακέτο «Ο γύρος της Πελοποννήσου». Επίσης στην προοπτική της συνεργασίας των νομών της Πελοποννήσου θα ήταν πιο εύκολη η προώθηση ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Παράδειγμα αποτελεί η λειτουργία του υπερσύγχρονου ξενοδοχειακού κέντρου του ομίλου Δασκαλαντωνάκη στο νομό Ηλείας και μια αντίστοιχα μεγάλη επένδυση που έχει προγραμματίσει στο νομό Μεσσηνίας ο όμιλος Κωνσταντακόπουλου με τη λειτουργία 4 νέων ξενοδοχείων, γήπεδου γκόλφ, συνεδριακού κέντρου.

Σημαντικό είναι ότι στο Γ΄ΚΠΣ δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάληψη ολοκληρωμένων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών με τη συνεργασία τοπικών και περιφερειακών φορέων και ιδιωτών για την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού μέσω των προγραμμάτων Natura, Leader, Life.

Στα πλαίσια των ενεργειών του νέου φορέα εντάσσεται και η καλύτερη προβολή της Κορινθίας σαν τουριστικός προορισμός αλλά και η ανάδειξη των τοπικών προϊόντων. Ειδικότερα :

- Η συμμετοχή με ανεξάρτητο περίπτερο σε διεθνείς αλλά και εθνικές εκθέσεις τουρισμού. Σημασία έχει να επικεντρωθεί σε εκθέσεις ειδικών μορφών τουρισμού.
- Η επαφή με tour operators έτσι ώστε να αναδείξει την ελκυστικότητα της περιοχής,την παροχή ολοκληρωμένων πακέτων διακοπών και την υιοθέτηση ειδικής τιμολογιακής πολιτικής όσον αφορά περιόδους με χαμηλή ζήτηση.
- Η έκδοση τουριστικού οδηγού με τα αξιοθέατα της περιοχής.
- Η έκδοση cd-rom το οποίο θα διανέμεται σε tour operators, σε διεθνείς φορείς, σε εκθέσεις, σε τουριστικούς φορείς.
- Η προβολή των αξιοθέατων στα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας (τηλεόραση, ραδιόφωνο, internet). Απαραίτητη θεωρείται η αξιοποίηση των τοπικών μέσων.

Για την περιφέρεια της Κορινθίας αξίζει να προβληθεί η μικρή της απόσταση και η βελτίωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου που συνδέει την περιοχή με την Αθήνα έτσι ώστε να αποτελεί ιδανικό τόπο για σύντομες αποδράσεις (Σαβ/κα, γιορτές) γεγονός που αυξάνει την τουριστική κίνηση και τους χειμερινούς μήνες. Η μικρή απόσταση από την Αθήνα αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιοχή της Κορινθίας και από πλευράς χρόνου αλλά και από πλευρά χαμηλού κόστους μεταφοράς (τα σημαντικότερα κόστη ενός τουριστικού πακέτου είναι η διαμονή και η μεταφορά). Αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία της νέας γραμμής του προαστιακού σιδηρόδρομου στα τέλη του

καλοκαιρίου του 2005 που θα συνδέει Αθήνα-Κόρινθο ενώ μέχρι το τέλος του έτους αναμένεται να διασχίζει ολόκληρο το νομό καταλήγοντας στο Αίγιο.

Ο νομός Κορινθίας συνδυάζει τις μεγάλες εκτάσεις παραλίων και επιβλητικές βουνοκορφές. Είναι λοιπόν κατανοητό ότι η αξιοποίηση των παραπάνω ευνοεί την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού :

- Ορεινός τουρισμός (χιονοδρομικά κέντρα, ορεινά καταφύγια).
- Θαλάσσιος τουρισμός (μαρίνες δημόσιες και ιδιωτικές).
- Μια μορφή θαλάσσιου τουρισμού που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια στο Λουτράκι και το Κιάτο είναι οι καταδύσεις. Οι συγκεκριμένες περιοχές συστήνονται ως ιδανικές από εξειδικευμένα sites στον εναλλακτικό τουρισμό (www.alternativegreece.gr)
- Τουρισμός διακοπών και αναψυχής.
- Ανάπτυξη του πολιτιστικού και του εκκλησιαστικού τουρισμού. Αναφορικά θα ήταν αρκετά διαδεδομένο ένα τουριστικό πακέτο «Τα βήματα του Απόστολου Παύλου» και μάλιστα μπορεί να καλύψει περιόδους με χαμηλή τουριστική κίνηση.
- Η λουτρόπολη του Λουτρακίου με τις ιαματικές πηγές και τα υδροθεραπευτήρια προωθεί την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας και του τουρισμού της τρίτης ηλικίας.
- Ανάπτυξη αθλητικού τουρισμού. Έχει ήδη αναφερθεί η διοργάνωση του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος beach volley στο Ξυλόκαστρο.
- Προώθηση τουρισμού τρίτης ηλικίας. Προκειται για ένα είδος τουρισμού συνεχώς αναπτυσσόμενο τα τελευταία χρόνια και μπορεί να προσεγγιστεί με επαφή με τα κατά τόπους ΕΔΑΠΕ. Ακόμη λόγω της ιδιαιτερότητας ότι οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας διαθέτουν πολύ ελεύθερο χρόνο, η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού μπορεί να καλύψει περιόδους χαμηλής ζήτησης.
- Η παραγωγή και τα προϊόντα που παράγει ο νομός δεν είναι αμελητέα τόσο σε ποσότητα αλλά ειδικά σε ποιότητα. Πρόκειται για

μια περιοχή γνωστή για την παραγωγή αμπελιών και κρασιού σε όλο τον κόσμο και θα ήταν δυνατή η προώθηση και των προϊόντων αλλά και του αγροτουρισμού.

- Σημαντικός πόλος έλξης για τουρισμό υψηλού εισοδηματικού επιπέδου αποτελεί το καζίνο που λειτουργεί εδώ και χρόνια στην πόλη του Λουτρακίου, η κίνηση του οποίου είναι ιδιαίτερα αυξημένη τους χειμερινούς μήνες γεγονός που μειώνει και την εποχικότητα.
- Σημαντική για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού θεωρείται η κατάρτιση των στελεχών, για την επίτευξη της οποίας προτείνεται η διοργάνωση σεμιναρίων επαγγελματικής κατάρτισης από τα ΚΕΚ του νομού (2 ιδιωτικά και 1 δημόσιο).
- Εξειδίκευση σε τουρισμό ειδικών κατηγοριών ώστε να ενισχυθεί η τουριστική κίνηση σε περιόδους χαμηλής ζήτησης (σχολικός τουρισμός, παιδιά κατασκηνώσεων).
- Παροχή οικονομικών κινήτρων με τη μορφή υποτροφιών στους φοιτητές/σπουδαστές που θα εξεικευτούν στον τομέα του τουρισμού. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα μεταπτυχιακά προγράμματα του Πανεπιστημίου Πειραιώς και του Αιγαίου και τα αντίστοιχα τμήματα των ΤΕΙ σε πτυχιακό επίπεδο.

5.9 Προσέλκυση επενδύσεων

Συχνά το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η συνεργασία και ο συγχρονισμός των εμπλεκόμενων φορέων για την ταχύτερη και βέλτιστη ανάπτυξη. Επίσης συνηθισμένη αιτία καθυστέρησης ή έλλειψης πρωτοβουλιών είναι η έλλειψη των απαιτούμενων οικονομικών πόρων. Στην περίπτωση αυτή η νομαρχία έχει τη δυνατότητα να στραφεί προς ομογενειακές ενώσεις ή οποιοί αρκετές φορές έχουν τη δυνατότητα και τη διάθεση να επενδύσουν στον τόπο καταγωγής τους. Επίσης θα μπορούσε η νομαρχία ή ένας νέος φορέας που θα ασχολείται ειδικά με τον τουρισμό να αναλάβει την πρωτοβουλία και να έρθει σε επαφή με

γνωστούς Έλληνες επιχειρηματίες του κλάδου ή και ξένους tour operators ώστε να τους προσφέρει κίνητρα για να επενδύσουν στην περιοχή.

Χαρακτηριστικά κίνητρα θα μπορούσαν να είναι η κατασκευή έργων με χρηματοδότηση τρίτων (και εκμετάλλευση αυτων για συγκεκριμένο χρόνο), η παραχώρηση γής, η παροχή φορολογικών ελαφρύσεων για τα πρώτα χρόνια λειτουργίας.

5.10 Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης

Διαπιστώσαμε από τα παραπάνω τη δυνατότητα αλλά παράλληλα και την αναγκαιότητα ανάπτυξης του χειμερινού τουρισμού στο νομό λόγω της γεωγραφικής θέσης του και των κλιματολογικών συνθηκών. Βασικό αίτημα μέχρι σήμερα των τοπικών αρχών παραμένει η κατασκευή χιονοδρομικού κέντρου στο όρος Κυλλήνη ή στη Ζήρεια. Το έργο αυτό επιτρέπει την ανάπτυξη της τουριστικής κίνησης κατά τη χειμερινή περίοδο, μειώνει την εποχικότητα, αποτελεί πόλο έλξης για εισοδηματικά υψηλό τουριστικό ρεύμα.

5.11 Οδικές μεταφορές

Για τη βελτίωση των συνθηκών μεταφοράς εντός του νομού προβλέπονται :

- Ολοκλήρωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου (διπλή ηλεκτροκίνητη γραμμή Αθήνας-Ελευσίνας-Κορίνθου-Κιάτου-Πάτρας).
- Ολοκλήρωση του κλειστού αυτοκινητόδρομου Κορίνθου-Τρίπολης-Καλαμάτας.
- Βελτίωση του οδικού δακτυλίου της Κορινθίας.
- Λειτουργία και ανάπτυξη του προαστιακού σιδηρόδρομου. Σημαντικό σημείο θεωρείται και το κόστος χρήσης του προαστιακού.

- Σύνδεση των υπόλοιπων περιοχών με τα κέντρα επιβίβασης του προαστειακού.

5.12 Αστικές αναπλάσεις – Πολεοδομικές επεμβάσεις

Για την ανάδειξη της περιοχής απαιτούνται :

- Η εκπόνηση και εκτέλεση έργων χωροταξικής υποδομής σε περιοχές εκτός σχεδίου πόλεως στο Λουτράκι.
- Έργα υποδομής στους ορεινούς οικισμούς της νότιας Ζήρειας.

5.13 Ανάδειξη αρχαιολογικών μνημείων – ιστορικών τόπων – πολιτιστικών μνημείων.

Για την ανάδειξη των μνημείων της περιοχής κρίνονται απαραίτητα :

- Ο ηλεκτροφωτισμός του Κάστρου Ακροκορίνθου.
- Η αναστήλωση του ναού του Δία στην αρχαία Νεμέα.
- Η επέκταση των αρχαιολογικών μουσείων της Νεμέας και των Ισθμίων.
- Η ανακατασκευή και η επέκταση του αρχαιολογικού μουσείου της Αρχαίας Κορίνθου.
- Η προβολή των αρχαιολογικών θησαυρών Αηδονίων.
- Η ανάδειξη του μουσείου του Λουτρακίου.
- Η προβολή μνημείων νεότερης ιστορίας όπως η οικία Κροκιδά (καθηγητής Εμπορικού Δικαίου και Πρωθυπουργός της Ελλάδας το 1920) στο Περιγιάλι, η οικία του Άγγελου Σικελιανού στο Ξυλόκαστρο.
- Η αξιοποίηση του κάστρου Αγιονορίου.
- Η δημιουργία μουσείου κρασιού της Νεμέας.
- Η αναπαλαίωση του μοναστηριού Αγίου Γεωργίου Φενεού που η παράδοση λέει ότι λειτουργούσε κρυφό σχολείο.
- Η αξιοποίηση αρχαιοελληνικού και προελληνικού οικισμού Τιτάνης.

5.14 Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη πρωτοβουλιών ειδικά από την τοπική αυτοδιοίκηση και από τους τοπικούς φορείς για τη διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού χαρακτήρα για την προβολή της περιοχής. Παραδείγματα τέτοιων εκδηλώσεων είναι :

- Η αναβίωση της αρχαίας γιορτής Νέμεα.
- Η αναβίωση της μάχης των Δερβενακίων.
- Η μεγαλύτερη προβολή της γιορτής του κρασιού στη Νεμέα και μήλων στο Μάρκασι.

5.15 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι και οι δυνατότητες ανάπτυξης υπάρχουν και η ανάγκη για αξιοποίηση των πλούσιων τουριστικών πόρων, που θα αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας γενικότερα, είναι υπαρκτή. Τα σημαντικότερα εμπόδια προκύπτουν στη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και στη διάκριση αρμοδιοτήτων και ευθυνών.

Η πλέον συνηθισμένη αιτία είναι η έλλειψη των απαιτούμενων οικονομικών πόρων. Συμπερασματικά καταλήγουμε στις ενέργειες που απαιτούνται από την πλευρά της νομαρχίας.

Πρόταση Α : Προώθηση προς την Περιφέρεια Πελοποννήσου επενδυτικών προγραμμάτων που κινούνται στους άξονες :

Επιδότηση επιχειρησιακών σχεδίων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Επιχορήγηση άυλων επενδύσεων π.χ συμμετοχή σε εκθέσεις, έκδοση εντύπων

Διαπιστώνουμε ότι στο πλαίσιο της εξελικτικής πορείας του τουριστικού φαινομένου η στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί τη βέλτιστη

προσέγγιση. Η λειτουργική διασύνδεση της τουριστικής ανάπτυξης με τους άλλους παραγωγικούς κλάδους της περιοχής, η συσχέτιση της βιώσιμης ανάπτυξης με την οργάνωση υποδομών εναλλακτικού τουρισμού αποτελούν τον άξονα της απαιτούμενης μορφής ανάπτυξης.

Το φαινόμενο του βιώσιμου τουρισμού εστιάζεται στη διατήρηση μακροχρόνιας τουριστικής δραστηριότητας και επικεντρώνεται σε πτυχές του περιβάλλοντος. Έτσι η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει την προστασία του περιβάλλοντος ως απαραίτητη προϋπόθεση για την τουριστική ανάπτυξη.

Ουσιαστικά το μοντέλο του βιώσιμου τουρισμού επιδιώκει :

- Οριοθέτηση και καταγραφή των τουριστικών πόρων.
- Σεβασμό και προστασία της τοπικής, κοινωνικής, οικονομικής, περιβαλλοντικής δομής.
- Προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού, οι οποίες σέβονται το περιβάλλον.
- Επιμόρφωση των εργαζομένων σε όλες τις βαθμίδες της τουριστικής δραστηριότητας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός σηματοδοτεί μια νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης καθώς μπορεί να γίνει μοχλός ευημερίας και τουριστικής επέκτασης. Η ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού απαιτεί μια επιθετική πολιτική μέσω της οποίας θα δημιουργηθούν ευέλικτα επιχειρηματικά σχήματα με υποδομές υψηλών προδιαγραφών, ενώ παράλληλα θα γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια στροφής της νέας γενιάς αγροτών σε δραστηριότητες που άπτονται των παραδοσιακών μεθόδων καλλιέργειας. Έτσι η ανάπτυξη του κλάδου αποτελεί αφορμή για την προώθηση έργων υψηλής σημασίας για την περιοχή όπως οδικοί άξονες, προστασία και ανάδειξη των μνημείων, αναπαλαίωση τοπικών οικισμών.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. Heath E & G Wall, Marketing Tourism Destinations: A strategic planning approach, Canada:John Wiley & Sons. Inc 1992.
2. Γεωργόπουλος Ν., Στρατηγικό Μανατζμέντ, Μπένου, Αθήνα 2000.
3. ΕΟΤ, Μελέτη Τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου.
4. Ι.Τ.Ε.Π., Πατσουράκης, Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού τομέα, Αθήνα 2002.

Περιοδικά

1. «Στρατηγική για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού», Τουριστική Αγορά, τ.146, Μάρτιος 2002.

Εφημερίδες

1. «Επενδύσεις στον ελληνικό τουρισμο», Παπαντωνίου Θ., τ. 15 Μαΐου 2005,Τα Νέα.

Εργασίες

1. «Η Κορινθία σαν τουριστικός προορισμός», Αθανασοπούλου Γ., ΤΕΙ Τουριστικών Επιχειρήσεων Αθήνας, Αθήνα 2001.
2. « Η οικονομία του νομού: Τάσεις & Προοπτικές», Εμπορικό Επιμελητήριο Κορίνθου, Κόρινθος 2000.

Site Internet

1. www.alternativegreece.gr
2. www.greektourism.gr